

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

Vastanarratiivit terrorismintorjunnassa

Rosa-Maria Mäkelä

Pro gradu -tutkielma

Kansainvälinen politiikka

Ohjaajat: Hannes Peltonen ja Teemu Tammikko

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

MÄKELÄ, ROSA-MARIA: Vastanarratiivit terrorismintorjunnassa

Pro gradu -tutkielma, 80 s., 9 liites.

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma/Kansainvälisen politiikan opintosuunta

Toukokuu 2018

Pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan terrorismintorjunnan keinona toteutettuja vastanarratiiveja, joita pidetään vastauksena tai vaihtoehtona verkossa levitetulle terroristiselle propagandalle. Tutkielman tarkoituksena on analysoida, kuinka Euroopan unionin jäsenmaiden ekstremismin ennaltaehkäisyn asiantuntijaverkosto, Radicalisation Awareness Network (RAN), käsittää vastanarratiivit. Tutkimus on empiirinen, ja siinä tutkitaan RAN-verkoston viestintä ja narratiivit -työryhmän (C&N) olemassa olevia dokumentteja vuosilta 2015 – 2018. Menetelmänä tutkielmassa on käytetty aineistolähtöistä sisällönanalyysia, jonka avulla aineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus. Tutkimuksen teoriaosuus koostuu terrorismintorjunnasta, ekstremismin syistä, ennaltaehkäisystä, internetin roolista prosessissa ekstremistiksi sekä vastanarratiiveista käytyyn teoreettiseen keskusteluun. Tutkimustuloksia verrataan analyysiosissa tutkimuskirjallisuudesta nouseviin käsityksiin.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että RAN-verkoston käsitys vastanarratiiveista on hyvin viestinnällinen. Aineistosta nousi esiin viestintäkampanjoiden tekemiselle tyypillisiä piirteitä: vastanarratiivin lähettäjä, tekijä, sisältö, kohdeyleisö, kanavat ja monitorointi. Vastanarratiivikampanjan toteuttamiseen liittyvät käsitykset olivat osittain yhteneväisiä tutkimuskirjallisuuden kanssa. Aineistossa ei kuitenkaan huomioitu sitä, että tutkimuskirjallisuudessa vastanarratiivien toteuttamista kyseenalaistetaan niiden reaktiivisen luonteen, taustaoletuksien sekä esitetyn todellisuuden ja todellisuuden mahdollisen ristiriidan vuoksi.

Vaikka RAN-verkoston käsittää vastanarratiivit vahvasti viestinnällisessä valossa, terrorismintorjuntaa itsessään ja sen toimia kokonaisuudessaan ei analyysin perusteella käsitetä viestinnälliseksi, kuten tutkimuskirjallisuus ehdottaa. Ongelmallista tässä on se, että jos vastanarratiivit ja niiden toteuttaminen käsitetään ainoastaan viestintäkampanjoina ilman kokonaisvaltaista huomiota valtion terrorismintorjunnan toimista, saattavat terrorismintorjunnan keinot olla vastanarratiivien sisällön kanssa jopa ristiriitaisia. Tällöin saatetaan käyttää resursseja vastanarratiivikampanjoihin, joissa on kohdeyleisöjen näkökulmasta lähtökohtaisesti uskottavuusongelma. Lisätutkimusta kaivataan siitä, miten olisi mahdollista kokonaisvaltaisesti torjua terrorismia ja ennaltaehkäistä ekstremismia niin, että verkkoympäristössä leviävä ekstremistinen propaganda otetaan huomioon. Lisätutkimus valtionhallinnon strategisesta viestinnästä olisi myös toivottavaa, sillä käsitettä ei ole juurikaan tutkittu vastanarratiivien toteuttamisen muotona.

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	4
2. Terrorismintorjunta ja ekstremismin ennaltaehkäisy.....	8
2.1. Terrorismintorjunta.....	8
2.2. Radikalisoituminen, väkivaltainen ekstremismi ja ennaltaehkäisy	11
2.3.1. Radikalisoitumisen syyt.....	11
2.3.2 Radikalisoitumisen ja ekstremismin määrittely.....	14
2.3. Internet, sosiaalinen media ja ekstremismi.....	17
3. Terrorismintorjunta ja ekstremismin ehkäisy viestinnän keinoin.....	21
3.1. Terrorismi ja terrorismintorjunta viestintänä.....	21
3.2. Vastanarratiivit	24
3.2.1. Vastanarratiivien käsite	24
3.2.2. Narratiivien ja vastanarratiivien merkitys	28
3.2.3. Vastanarratiivien toteuttaminen.....	30
3.3. Vastanarratiivien kritiikki.....	33
4. Tutkielman metodologiset lähtökohdat	41
4.1. Tutkimusaineisto	43
4.2. Analyysin vaiheet	45
5. Analyysi.....	47
5.1. Vastanarratiivien käsitteellistäminen.....	47
5.2. Vastanarratiivien syyt.....	51
5.3. Vastanarratiivien toteuttaminen.....	53
5.3.1. Vastanarratiivien tekijät.....	53
5.3.2. Vastanarratiivien lähettäjä	56
5.3.3. Kohdeyleisö.....	58
5.3.4. Viestintäkanavat	60
5.3.5. Vastanarratiivin sisältö	61
5.3.6. Kampanjan monitorointi.....	64
6. Johtopäätökset	68
7. Lähteet	73
8. Liitteet.....	81

1. Johdanto

“[t]he European Commission on Thursday recommended measures that internet platforms should take to stop the proliferation of extremist content, including the removal of such material within an hour of being notified of its existence. European governments have said that extremist content on the web has influenced lone-wolf attackers who have killed people in several European cities after being radicalized.”

- Fioretti 1.3.2018

Euroopan unioni on ryhtynyt toimiin verkossa leviävän terroristisen propagandan torjumiseksi ja sen ennaltaehkäisemiseksi. Kuten yllä olevassa sitaatissa (Fioretti 1.3.2018) mainitaan, ekstremististä verkkosisältöä pyritään poistamaan, koska terroristisella propagandalla uskotaan olevan radikalisoiva vaikutus. Se on todettu inspiroivan ”yksinäisiä susia” (”lone-wolf attackers”), yksittäin toimivia terroristeja, tekemään tuhoisia iskuja ympäri Eurooppaa. Ongelmallista on kuitenkin se, että verkkosisällön poistamisessa toimitaan harmaalla alueella. Vaarana on, että verkkosisällön sensuroimisella ei kunnioiteta yksilön oikeuksia ja sananvapautta (Greenberg 2016, 174, 170; Cohen, 2016). Toisaalta ekstremistisen sisällön ja ekstremististen sosiaalisen median tilien poistamisen on todettu hillitsevän propagandan leviämistä (Berger 2016, 10 - 11), mutta on myös todettu, että tällaista verkkosisältöä on todella vaikeaa kokonaan poistaa verkosta (Greenberg, 2016).

On kuitenkin mahdollista, että terroristista propagandaa ja ekstremistisiä vaikuttamispyrkimyksiä torjutaan samanlaisin keinoin kuin mitä terroristit käyttävät. Pyrkimyksiä luoda vastaus tai vaihtoehto terroristiselle propagandalle kutsutaan vastanarratiiveiksi (*counter-narratives*). (Braddock and Horgan 2015, 382.) Vastanarratiivit määritellään tässä tutkielmassa Van Eertenin, Doosjen, Konijn, de Graafin ja de Goeden (2017, 31) tavoin strategisesti rakennetuksi juoneksi, joita laaditaan ja edistetään verkkoviestinnän strategisin keinoin. Näitä keinoja käyttävät sekä valtiolliset että ei-valtiolliset toimijat, joiden pyrkimyksenä on muokata kohdeyleisöjen ymmärrystä tapahtumista ja asioista. Tavoitteena on lopulta muokata kohderyhmien käyttäytymistä tavalla, joka vastaa vastanarratiivin tuottajan haluamia tavoitteita ja päämääriä.

Ekstremismistä ja radikalisoitumisesta on erilaisia määritelmiä, ja niitä käytetään usein rinnakkaisina käsitteinä. Erittelen näiden kahden käsitteen eroa toisessa luvussa. Tässä tutkielmassa käytetään kuitenkin radikalisoitumisen sijasta termiä ”ekstremismi” (Schmid 2013, 11.). Ekstremismi määritellään tässä tutkielmassa väkivallan hyväksymiseksi ja oikeuttamiseksi ideologisin perustein, jossa hylätään demokraattiset arvot ja toimintaperiaatteet sekä avoin keskustelu. (Schmid 2013, 11.)

Euroopan unioni monien sen jäsenmaiden ohella pyrkii hyödyntämään vastanarratiiveja estääkseen ja ennaltaehkäistäkseen ekstremistisen verkkosisällön vaikuttavuutta. Euroopan unionissa toimiva Radicalisation Awareness Network (RAN, n.d.) viestintä ja narratiivit -työryhmässä (Communication and Narratives Working Group, C&N, n.d.) käsitellään nimenomaisesti vastanarratiiveja ja niiden toteuttamista. RAN-verkoston C&N -työryhmä muodostuu EU:n jäsenmaiden viranomaisista ja aiheen parissa työskentelevistä ammattilaisista, jotka työskentelevät ekstremismin ennaltaehkäisemisen ja vastanarratiivien parissa. Työryhmä on keskittynyt nimenomaisesti tutkimaan vastanarratiiveja sekä jakamaan parhaita käytäntöjä ja toimintatapoja jäsenmaiden välillä. (RAN, n.d.) Näin ollen voidaan todeta, että verkostossa muodostuu käsityksiä ja toimintatapoja, joilla on hyvin todennäköisesti vaikutusta myös niihin toimiin, joita jäsenmaissa toteutetaan. Mikäli käsitykset vastanarratiiveista eivät ole kestäviä vertaisarvioidun tutkimuksen näkökulmasta, voidaan niiden käytännön hyöty myös kyseenalaistaa. Näin ollen on relevanttia selvittää, millaisin perustein ja käsityksin vastanarratiiveja kuvaillaan ja kehoitetaan RAN-verkoston C&N -työryhmän dokumenteissa tekemään.

Tutkittua tietoa vastanarratiiveista on vähän ja lisätutkimusta kaivataan (Ferguson 2016, 10). Vastanarratiivit ovat vielä sangen uusi tapa vastata ekstremistiseen verkkopropagandaan, eikä vielä tiedetä, onko toimintatapa tarkoituksenmukainen ja tehokas (Van Eerten al. 2017, 82). Eriäviä näkemyksiä on myös siitä, kuinka ekstremistisiin narratiiveihin tulisi verkkoympäristössä reagoida (Davies, Ouellet, & Bouchard, 2016). On myös todettu, että systemaattista ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelmien arviointia kaivataan lisää (Davies *et al.* 2016, 80). RAN-verkoston toimintaakaan ei myöskään ole tutkijan ymmärryksen mukaan vielä tutkittu.

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin tutkia vastanarratiiveja ja sitä, millaisia käsityksiä RAN-verkostolla on vastanarratiiveista. Tutkimuskysymys tutkielmassa on:

- *Miten RAN-verkosto käsittää vastanarratiivit?*

sekä apukysymykset

- *Miten RAN-verkosto kuvailee vastanarratiiveja? Miksi vastanarratiiveja pidetään tärkeinä? Miten niitä tulisi toteuttaa? Mitä mahdollisuuksia ja heikkouksia vastanarratiiveilla käsitetään olevan?*

Aineistona ovat kaikki RAN-verkoston C&N -työryhmän tuottamat dokumentit, joita on olemassa vuosilta 2015 – 2018 yhteensä yhdeksän kappaletta. Tutkielmassa tarkastellaan myös sitä, kuinka

tutkimustieto vastanarratiiveista suhteutuu RAN-verkoston linjaamiin ehdotuksiin vastanarratiivien toteuttamiseksi. Aihetta on mielekästä tarkastella, sillä vaikka vastanarratiivit voivat intuitiivisesti vaikuttaa houkuttelevalta strategialta torjua terrorismia, on osoitettu, ettei se ole ongelmaton tapa saada ihmisiä irtaantumaan ekstremismistä (kts. esim. Hemmingsen & Castro, 2017; Ferguson 2016). Tämän vuoksi tutkielmassa on tarkoituksenmukaista tarkastella sitä, kuinka tutkimustiedosta ammennetut käsitykset vastanarratiiveista suhteutuvat RAN-verkoston käsityksiin.

On todettu, että vastanarratiiveista tehty tutkimus pohjautuu vielä anekdoottiseen evidenssiin ja asiantuntijoiden näkemyksiin, kuten tapaustutkimuksiin ja olemassa olevien toimenpiteiden arviointiin. Esimerkiksi väkivaltaisen ekstremismin ja väkivaltaisen verkkosisällön välillä ei ole vielä vahvaa, todettua yhteyttä. (Ven Eerten al. 2017, 82.) Vaikka propagandaa ja sen vaikuttavuutta on tutkittu jo vuosikymmeniä ensimmäisestä maailmansodasta lähtien, vastapropagandasta ja sen vaikuttavuudesta ei ole juurikaan tehty tutkimusta (Ferguson 2016, 10). Tosin tämä voi johtua siitä, että vastanarratiivit ovat vielä sangen uusi käsite. Huomionarvoista on myös se, että monet tutkimukset, jotka tukevat vastanarratiivien toteuttamista tulevat politiikkatoimenpideohjelmista, ajatushautomoista sekä kolmannen sektorin järjestöistä. Akateeminen tutkimus on syntynyt ikään kuin vastauksena tälle trendille. Monet kolmannen sektorin organisaatiot kuitenkin tekevät kampanjoita ilman tutkimuksellista otetta ja ilman vahvaa empiiristä tieto- tai teoriaperustaa (Ferguson 2016; 7, 9).

Esimerkiksi Strategisen Dialogin instituutti (Institute for Strategic Dialogue), kolmannen sektorin ajatushautomo, tekee yhteistyötä mediayhtiöiden, valtioiden ministeriöiden ja myös EU:n, erityisesti RAN-verkoston, kanssa (Ferguson 2016, 9; extremedialogue.org, n.d.; RAN, n.d.). Instituutti tuottaa raportteja ja ohjeistuksia vastanarratiivien toteuttamiseksi yhdessä RAN-verkoston kanssa (kts. esim. extremedialogue.org, n.d.; RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015). Täten onkin tarkoituksenmukaista tarkastella, kuinka RAN-verkostossa vastanarratiivit käsitetään ja kuinka niitä perustellaan. Toisaalta on perusteltua myös tarkastella sitä, kuinka vastanarratiivit puolestaan käsitetään tutkimuskirjallisuudessa.

Vastanarratiivit ovat mielenkiintoinen tutkimuskohde myös sen vuoksi, että tema mahdollistaa monitieteisen lähestymistavan. Narratiivit ovat tyypillisiä kirjallisuuden ja viestinnän tutkimuskohteita, ja termi ”vasta” viittaa tässä kontekstissa terrorismintorjunnan keinoon. Kansainvälisen politiikan ja terrorismintorjunnan kontekstissa vastanarratiiveja voidaan pitää pehmeän vallan eräänlaisena muotona, koska siihen ei liity kovia, sotilaallisia keinoja. Tässä tutkimuksessa yhdistelläänkin sekä terrorismintorjunnan sekä viestinnän lähestymistapoja vastanarratiivien tutkimiseen, koska tutkijalla itsellään on opintotaustaa kummassakin aiheessa.

Tosin huomionarvoista on se, että tutkijan oma tausta voi vaikuttaa siihen, millaisia tuloksia aineistosta saadaan.

Tutkielman teoriapohja perustuu teoreettiseen keskusteluun, jota on käyty terrorismista, ekstremismin ennaltaehkäisystä, sen syistä, internetin vaikutuksesta ekstremismiin sekä vastaanarratiiveista. Esittelen tutkielmassani edellä mainittuihin käsitteisiin liittyvää problematiikkaa sekä niihin liittyviä, toisistaan poikkeavia käsityksiä. Jotta vastaanarratiivien teemaa on mahdollista ymmärtää mahdollisimman monipuolisesti ja kokonaisvaltaisesti, on perehdyttävä teemoihin niin terrorismintorjunnasta ja ekstremismin ennaltaehkäisystä, ekstremismin syistä kuin vastaanarratiivien viestinällisestä luonteesta. Ensimmäiseksi lukijalle esitellään laajemmin terrorismintorjunnan ja ekstremismin ennaltaehkäisyn teemoihin, jonka jälkeen tutkielmassa tarkastellaan tarkemmin radikalisoitumisen syitä, internetin ja sosiaalisen median vaikutusta radikalisoitumiseen sekä lopulta käsitellään vastaanarratiiveista käytyä akateemista keskustelua.

On tosin huomioitava, että osa tutkimuksessa käytetyistä lähteistä eivät ole vertaisarvioituja, vaan yliopistojen yhteistyössä tuotettujen, tutkimusinstituuttien tai osittain myös kolmannen sektorin organisaatioiden tekemiä raportteja ja analyseja on tutkielmassa myös hyödynnetty. Tämä johtuu siitä, ettei vastaanarratiiveista tehtyä tutkimusta ole juurikaan tehty, ja eri näkökulmien huomioon ottaminen on vaatinut myös edellä mainittujen kaltaisten lähteiden käyttöä. Tästä huolimatta ei-vertaisarvioitujen lähteiden käyttöä on pyritty rajoittamaan niin paljon kuin mahdollista. Kolmannen sektorin lähteitä on käytetty silloin, kun vastaanarratiiveja määritellään, mutta esimerkiksi vastaanarratiiveista esitetty kritiikki perustuu ainoastaan vertaisarvioitun tutkimuksen sekä tutkijoiden akateemisissa yhteistyössä tuottamaan tietoon. Lukijalle tehdään tekstin lomassa alaviitteiden muodossa selväksi se, milloin kolmannen sektorin lähteitä on teoriaosiossa käytetty.

Teoriaosion jälkeen esitellään tarkemmin tutkimusmetodi sekä tutkielmassa käytetty aineisto, joka koostuu kaikista RAN-verkoston (RAN n.d.) viestintä ja narratiivit – työryhmän (C&N, n.d.) dokumenteista (2015 – 2018). Aineiston analyysi toteutetaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin, ja tulosten taulukoiden avulla lukijalle pyritään havainnollistamaan tutkimusprosessin kulkua. Analyysi on ryhmitelty aineistosta löytyvien teemojen perusteella, joten kronologisen analyysin sijasta tulosten analyysi tehdään teemoittain. Analyysissa peilataan tutkimustiedon sekä RAN-verkoston käsityksien suhteutumista toisiinsa. Yhteenvedossa kootaan tutkielman aikana tehdyt havainnot yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

2. Terrorismintorjunta ja ekstremismin ennaltaehkäisy

2.1. Terrorismintorjunta

Viime vuosikymmenien aikana länsimaissa tapahtuneet terrori-iskut ovat herättäneet paljon keskustelua siitä, kuinka terrorismia tulisi torjua. Kansainvälistä yhteistyötä ja parhaita käytäntöjä terrorismin torjumiseksi jaetaan kansainvälisen politiikan eri areenoilla niin Euroopan unionissa, Yhdistyneissä kansakunnissa kuin myös suoraan valtioiden välillä (Malkki, 2016.) Kun ei-valtiollinen terrorismi (non-state terrorism) uhkaa liberaalia demokratiaa, valtioiden on harkittava kansalaisten turvallisuuden takaamisen kysymystä (Ranstorp & Wilkinson 2008, 59).

9/11 -iskujen myötä suhtautuminen turvallisuushikkiin on muuttunut: sen sijaan, että terrorismista rankaistaisiin iskun tekemisen jälkeen, iskut pyritään estämään ja ehkäisemään etukäteen (Dragu 2011, 65). Sen seurauksena terrorismintorjunta on keskittynyt yhä vahvemmin ennaltaehkäisyyn. Nyt myös Yhdistyneet kansakunnat (YK) ja Euroopan unioni (EU) ovat kehittäneet väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen ennaltaehkäisemisohjelmia sekä esimerkiksi säättäneet terrori-iskujen suunnittelun ja avunannon laittomiksi. (Malkki 2016, 342.)

Yleisesti terrorismintorjunta voidaan määritellä valtion pyrkimykseksi torjua ja ennaltaehkäistä tulevaisuuden terrori-iskuja (Parker 2007, 156). Tässä tutkimuksessa käytän terrorismintorjunnasta edellä mainittua määritelmää, sillä tutkimukseni tarkoituksena on keskittyä ei-valtiollisten toimijoiden muodostamaan terroriuhkaan valtioita kohtaan ja selvittää, millaisin viestinnän keinoin terrori-iskuja pyritään ennaltaehkäisemään. Tämän vuoksi en tutkimuksessani problematisoi valtion terrorismia, joka muuten ansaitsisi huomiota.

Ronald Crelinsten (2009, 45 – 46) on tyypitellyt terrorismintorjunnan tapoja eri konteksteissa. Ne luokitellaan ajan, paikan, vallankäytön muodon ja asiaan puuttumisen tyylin mukaan. Ensimmäinen lähestymistapa jaotellaan lyhyen ja pitkän aikavälin (short-term vs. long-term), käytännössä taktisen ja strategisen lähestymistavan mukaan. Tällöin keskitytään kysymykseen siitä, tarkastellaanko terrorismintorjunnassa sillä hetkellä toimivia terroristiryhmiä, niiden motivaatiotekijöitä, potentiaalisia iskukohteita, taktiikoita ja ryhmän tai organisaation rakennetta; vai, tarkastellaanko terrorismia pidemmällä aikavälillä, jolloin keskitytään sekä laajempaan näkökulmaan eli sosiaalisiin, uskonnollisiin, poliittisiin, ekonomisiin tekijöihin, jotka vaikuttavat terroristien sen hetkiseen sekä tulevaan toimintaan. Tällöin pohditaan myös sitä, kuinka ryhmät voivat reagoida terrorismintorjuntaan ja mitkä uudet asiat voivat synnyttää uusia terrorismiin valmiita olevia ryhmittymiä.

Toinen terrorismintorjunnan lähestymistapa Crelinstenin (2009, 45) mukaan on kovan ja pehmeän vallan suhde (hard power vs. soft power). Tällöin keskitytään siihen, millaisella tiedolla on mahdollista tukea ja tehdä terrorismintorjunnan tapoja entistä tehokkaammaksi, jotka perustuvat valtion väkivallan monopoliin; tai millaista tietoa tarvitaan, jotta vaikuttavampia kontrollin keinoja voidaan tehostaa. Keinoina voidaan nähdä esimerkiksi diplomaattisia aloitteita, taloudellisia sanktioita ja kansalaiskoulutusta. Kolmas tapa lähestyä terrorismintorjuntaa on jakaa se yksipuoliseen sekä moninkeskiseen toimintaan (unilateralism vs. multilateralism). Yksipuolisessa lähestymistavassa voi olla tiettyjä politiikkavaatimuksia, mutta ne eroavat moninkeskisen lähestymistavan toimintatavoista. Moninkeskisessä lähestymistavassa tarvitaan tarkkaa tietoa erilaisista poliittisista kulttuureista, jolloin terrorismintorjunnan parissa työskentelevien kouluttamista pidetään tärkeänä.

Neljäs terrorismintorjunnan tapa jaetaan taktiseen ja strategiseen (tactical vs. strategic) lähestymistapaan. Kummassakin tavassa on erilaisia keinoja analysoida nykytilaa. Taktinen lähestymistapa usein suosii kovia vallankäytön keinoja, joita toteutetaan yksipuolisesti, ja ovat luonteeltaan enemmän reaktiivisia: tällöin päähuomion saa tiettyjen heikkojen kohtien suojeleminen, jotka ovat olleet iskujen kohteina aiemmin, ja kaikista pahimpien skenaarioiden tuloksiin varautuminen. Strategisessa analyysissä keskitytään kuitenkin pidemmän aikavälin vaikutuksiin ja suositaan pehmeän vallan käyttöä. Tällöin kyseessä on laajempi analyysimuoto kuin pelkkä taktinen analyysi, myös moninkeskistä lähestymistapaa suosien, sillä se mahdollistaa pidemmän aikavälin tutkimuksen tekemisen, kuten vertailevan tutkimuksen tai historiallisen analyysin. Strategisen analyysin vahvuus on se, että sen kautta pystyy hahmottamaan epävarmoja uhkia (kuka, milloin, mitä ja kuinka tehdään) hyvin monimutkaisessa uhkien ja heikkojen kohtien maailmassa. (Crelinsten 2009, 46 – 47).

Viides, ja viimeinen, lähestymistapa jaetaan paikalliseen ja globaaliin (local vs. global). Tällöin keskitytään pohtimaan, onko terrorismi paikallinen ilmiö vai onko se luonteeltaan globaali, jolloin se voi iskeä mihin vain ja milloin tahansa. Miten terrorismi leviää, mistä se on lähtöisin – kansainväliseltä vai paikalliselta tasolta? Onko kansainvälinen terrorismi suurempi uhka kuin paikallinen terrorismi? Jotkut ovat sitä mieltä, että esimerkiksi Al Qaeda on toiminut globaalisti. Toiset taas argumentoivat, että Al Qaeda toimi paikallisesti, mutta ennemminkin inspiroi toiminnallaan muita terrori-iskujen tekijöitä kuin konkreettisesti organisoisi iskuja. (Crelinsten 2009, 47.)

Valtion terrorismintorjunnan näkökulmia on yleisesti jaettu myös rikosoikeudelliseen malliin (the criminal justice model) ja sotamalliin (the war model), jotka voidaan nähdä reaktiivisina tapoina

torjua terrorismia (Crelinsten 2009, 89). Rikosoikeudellisessa mallissa terroriteon jälkeistä rangaistusta pidetään parhaana tapana torjua terroriuhkaa. Terrorismi nähdään tällöin rikoksena, joka ansaitsee rangaistuksen. Terrori-iskun ennaltaehkäisy tässä mallissa on kuitenkin haastavaa, koska iskun suunnittelusta ja teosta vaaditaan vahvaa todistusaineistoa. Hyvä puoli mallissa on se, ettei se anna huomiota terrori-iskujen tekijöiden motiiveille ja näin tilaa mahdolliselle ihannoinnille. Rikosoikeudellisesta mallista voidaan puhua myös reaktiivisena mallina, jolla viitataan siihen, että rikokseen reagoidaan iskun tekemisen jälkeen. (Crelinstenin 2009, 48 – 50.)

Sotamallissa puolestaan ennen terrori-iskua tapahtuvaa, sotilaallisin keinoin tehtyä ennaltaehkäisyä pidetään tehokkaampana tapana torjua terrorismia. Sotamallissa terrorismi ymmärretään sotatilaksi. Tällöin terroristeja pyritään painostamaan ja heihin pyritään vaikuttamaan sotilaallisia keinoja käyttäen. Epäiltyjä voidaan salamurhata, tai epäiltyjä terrori-iskujen valmistelevia henkilöitä pidättää. Lähestymistavan heikkous on se, että se tunnistaa terroristit sodan osapuoleksi, joka on myös tavoite, johon terroristit itse pyrkivät. (Crelinsten 2009, 72 – 73.) Lähestymistapa saattaa aiheuttaa väkivallan kierteen. Toisaalta usein sekä sotamallia että rikosoikeudellista mallia yhdistetään, eikä kumpaakaan mallia käytetä ainoana lähestymistapana. Sotamalli voidaan käsittää myös proaktiiviseksi tavaksi torjua terrorismia, koska lähtökohta torjua terrorismia on iskua edeltävässä ajassa ja ennaltaehkäistä tulevia iskuja. (Crelinsten 2009, 48 – 57.) Ongelmaksi lähestymistavassa voi muodostua se, että ihmisoikeuksien kannalta malli voi olla kyseenalainen, sillä se saattaa tietyissä tapauksissa tarkoittaa kansalaisten yksityisyyden suojan rikkomista (Crelinsten 2009, 72). Crelinsten (2009, 89 - 112) nostaa esille proaktiivisen terrorismintorjunnan yhteydessä myös tiedustelun, terroristien varojen jäädyttämisen ja taloudellisen sodankäynnin. Esimerkiksi tiedustelupalveluilla on Crelinstenin (2009, 89 - 112) mukaan suuri rooli terrori-iskujen ennaltaehkäisemisessä ja pysäyttämisessä.

Ranstorp, Gustafsson, Hyllengren ja Ahlin (2017, 3) ovat Pohjoismaiden terrorismintorjunnan toimia tutkittuaan todenneet, että terrori-iskujen, erityisesti väkivaltaisen ekstremismin, torjunnalla voi olla tehokkaita vaikutuksia niin sosiaalisestikin kuin taloudellisestikin. Kun väkivaltaisen ekstremismin torjunnaksi aletaan valmistella toimenpiteitä, usein strategisena tavoitteena on yhteiskunnan lyhyt- tai pitkäkestoisen polarisoitumisen ehkäisevä työ. Tällöin yhdistetään Crelinstenin (2009) mainitsemaa lyhyen ja aikavälin terrorismintorjunnan keinoja. Ranstorpin et al. (2017, 3) mukaan lakitoimenpitein, tiedustelun ja turvallisuuspalvelujen avulla ei voida pelkästään torjua väkivaltaisia ekstremismia, vaan on tärkeitä rakentaa menetelmiä yhdisteleviä tapoja. Koska radikalisoituminen ei tapahdu aina yhdellä tietyllä tavalla, joka tarkoittaa sitä, että terrorismin ja ekstremismin torjunnaksi ja ennaltaehkäisemiseksi tarvitaan erilaisia ja kontekstista riippuvaisia keinoja. Toisaalta myös

yhteistyö eri yhteiskunnan toimijoiden kanssa on tärkeä elementti niin pitkällä kuin lyhyelläkin aikavälillä.

Koska pääpaino terrorismintorjunnassa on siirtynyt Euroopan unionissa yhä enemmän ekstremismin ennaltaehkäisyyn suuntaan (Malkki 2016, 342), käsittelen radikalisoitumisen ja ekstremismin määritelmiä seuraavassa alaluvussa tarkemmin. Käsitteistä on eriäviä näkökulmia niin tutkijoiden kuin viranomaistenkin joukossa, joten on tärkeä eritellä käsitteen määrittelyyn liittyvät erilaiset lähtökohdat. Käsitteiden määritelmät vaikuttavat ennalta ehkäiseviin toimiin ja perusteluihin, joita ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi tehdään.

2.2. Radikalisoituminen, väkivaltainen ekstremismi ja ennaltaehkäisy

Käsittelen tässä luvussa radikalisoitumisen, väkivaltaisen ekstremismin sekä niiden ennaltaehkäisyyn käsitteitä. Jotta keinoja ekstremismin ennaltaehkäisyksi voidaan paremmin hahmottaa, esittelen tässä luvussa erilaisia tapoja määritellä ekstremismin ja radikalisoitumisen käsitteitä. On olennaista hahmottaa käsitteiden eroavaisuudet, sillä ne vaikuttavat myös niihin toimiin, joita terrorismintorjunnan eteen tehdään ja kuinka niitä perustellaan – kuten esimerkiksi vastanarratiiveihin, joihin tässä tutkimuksessa keskitytään.

Ranstorp (2009) on todennut, että konkreettiset ennaltaehkäisevät toimet on tehty vielä kehittymättömällä ymmärryksellä siitä, kuinka radikalisoituminen tapahtuu yksilötasolla ja mitkä tekijät siihen vaikuttavat. Radikalisoitumisen käsitettä on luonnehdittu jopa ”huonosti määritellyksi, monimutkaiseksi ja kiistanalaiseksi” (Coolsaet 2012, 240). Siitä on tullut suosittu käsite, ja erilaisia radikalisoitumisen vastatoimia on ryhdytty tekemään nopealla, hätäiselläkin tahdilla. (Wilner & Rigato 2017, 228.) Mutta jos ei tiedetä, millaista ongelmaa ollaan tarkalleen ottaen torjumassa, kuinka tarkoituksenmukaisia politiikkatoimenpiteitäkään voidaan tehdä? Tämän vuoksi akateemisessa keskustelussa ollaan edes jollakin tavoin pyritty selventämään radikalisoitumisen ja sen torjunnan käsitteitä. (Schmid 2013, 1.)

2.3.1. Radikalisoitumisen syyt

Globaalin ja paikallisen tason tekijät voivat vaikuttaa radikalisoitumiseen, mutta radikalisoituminen on myös hyvin kontekstisidonnaista. Radikalisoitumisen määrittelemineen itsessään on kuitenkin haastavaa, ja sen myötä myös radikalisoitumisen ehkäisemisen käsitteellistäminen on monimutkainen tehtävä. (Ranstorp 2013, 1.) Kuinka, miten ja milloin yksilöstä tulee väkivaltaiseen tekoon valmis

radikalisoitunut ihminen, on tällä hetkellä edelleen väiteltä aihe niin akateemisessa kuin julkisessakin keskustelussa (Bakker 2015, 283). Onkin todettu, että radikalisoituminen on hyvin kompleksinen, monimutkainen prosessi: olemassa ei ole yhtä ainuttakaan tekijää tai piirrettä, joka saa ihmisen osallistumaan poliittiseen väkivaltaan ja terrorismiin (Wilner & Rigato 2017, 228).

Radikalisoitumisesta keskusteltaessa otetaan usein esille radikalisoitumisen juurisyyt (root causes). Näitä ovat esimerkiksi sosiaaliset verkostot, jotka edesauttavat yksilön liittymistä väkivaltaiseen liikkeeseen; ideologia ja narratiivit, jotka sitouttavat yksilön yhteiseen tavoitteeseen sekä radikalisoitumisen mahdollistavien ympäristöjen, kuten internetin, olemassaolo. (Hafez & Mullins 2015.) Syiksi on lisäksi lueteltu myös poliittisia ja henkilökohtaisia vääryyden kokemuksia (grievances), köyhyyttä, mielenterveysongelmia, ulkopuolisuuden tunnetta, seikkailunhalua, viehättyneisyyttä propagandaan ja halua kuulua ryhmään (Wilner & Rigato 2017, 228).

Toisaalta radikalisoitumisen taustalla voi olla erilaisia motiiveja kuten kunnian saamista, kuoleman jälkeisessä elämässä saatavia palkkioita ja kostonhalua. Radikalisoitumisen taustalla on usein kuitenkin sama yksi yhteinen tekijä: merkityksellisuuden tavoittelu (the quest for significance). Käsite kuvaa tunnetta siitä, että ihminen haluaa olla jotakin ja kokea, että hänen elämällään on merkitys. Tämän näkökulman kautta monet tutkimuksissa esitetyt radikalisoitumisen syyt voivat kaikki asettua tämän teoreettisen viitekehyksen alle. (Dugas & Kruglanski 2014, 424.) Ja jos merkityksellisuuden tavoittelu on universaali ihmisen tarve, on Dugasin ja Kruglanskin (2014) mukaan oleellista pohtia, miksi toiset ihmiset radikalisoituvat ja toiset eivät.

Radikalisoitumiseen tarvitaan merkityksellisuuden kaipuun lisäksi käsitys siitä, että väkivaltainen ekstremismi nähdään tehokkaana keinona saavuttaa merkityksellisuuden kokemus muita vaihtoehtoja paremmin. Samalla, kun ihminen tavoittelee merkityksellisyyttä, hänen täytyy myös identifioida väkivaltainen ekstremismi tehokkaaksi keinoksi saada kokemus merkityksellisyydestä. Tällöin motiivi merkityksellisyyteen täytyy olla kaikista tärkein tekijä väkivallan motiivina. Moni ei ikinä näe väkivaltaa mahdollisena keinona saavuttaa merkityksellisuuden tunnetta, jolloin esimerkiksi toiset tavoitteet kuten mukavuus ja terveys voivat olla tärkeämpiä tekijöitä. (Dugas ja Kruglanski 2014, 425.)

On erilaisia tapoja, joilla merkityksellisuuden tavoittelusta voi tulla motiivi käyttäytymiselle. Yksilö voi kokea merkityksellisuuden menetyksen esimerkiksi nöyryytyksen ja henkilökohtaisen menetyksen kautta. Tämä merkityksellisuuden menetys voi liittyä esimerkiksi ryhmien väliseen konfliktiin, jolloin konfliktin hävinnyt osapuoli voi kokea merkityksellisuuden menetyksen ja sen voittanut puolestaan merkityksellisuuden lisääntymisen. On myös mahdollista, että

merkityksellisyys menetys voi johtua henkilökohtaisesta epäonnistumisesta tai epäonnesta. Ihmiset voivat kokea merkityksellisyysmenetyksen, kun ryhmä, johon he kokevat kuuluvansa, on epäkunnioitetussa asemassa. Esimerkiksi vuonna 1998 Osama bin Ladenin puhe siitä, kuinka länsi tuhosi ja nöyryytti muslimeja, ja käytti sitä oikeutuksena kutsua jokainen muslimi sotaan amerikkalaisia vastaan. Korostamalla yhteyttä koko muslimiyhteisöön oli mahdollista, että muslimi yksilönä, osana kuitenkin suurempaa ryhmää, koki lännen toiminnan olevan epäoikeudenmukaista, joka puolestaan lisäsi halua kostaa. (Dugas & Kruglanski 2014, 425.)

Merkityksellisyys tavoittelu ei ole tavoiteltu asia ainoastaan silloin, kun se on menetetty, mutta myös silloin, kun on mahdollisuus saavuttaa jotain. Väkivalta ja terrorismi usein antavat niiden tekijöille merkittävää kunniaa ja tunnustusta. Varsinkin suuria tuhoja aiheuttavat terroriteot jäävät historiaan ja saavat mediassa huomiota: tällöin terrori-iskujen kannattajien joukossa iskun tekijä saa marttyyrin ja sankarin roolin. Lupaus kunnian elämän jälkeisessä elämässä voi olla suuri motivaatiotekijä sille, että ihminen tekee väkivaltaisen, ekstremistisen teon. Tämä on todennäköistä varsinkin silloin, jos yksilö on pienestä pitäen kasvatettu arvostamaan ekstremistisiä tekoja. (Dugas & Kruglanski 2014, 425 - 426.)

Terrorismia oikeuttava ideologia on kollektiivinen uskomusrakennelma, joka tunnustaa ekstremistisen toiminnan sopivana keinona vastata yksilön merkityksellisuuden tavoitteluun. Jotkut ovat epäilleet ideologian roolia terrorismissa ja korostaneet sosiaalisia tekijöitä sen sijaan, mutta yhtä lailla voidaan sanoa, että ideologia on erottamaton osa sosiaalista maailmaa. Ideologia voidaan määritellä jaetuksi todellisuudeksi ryhmän jäsenten kesken, ja sosiaalisten suhteiden kautta ihmiset oppivat tuntemaan ideologian. Ryhmän ideologia voi ekstremistisessä tapauksessa oikeuttaa väkivaltaan, jolloin myös sosiaalinen verkosto tukee ja luo konsensusta tällaiseen uskomukseen (Dugas & Kruglanski 2014, 427.)

Dugas ja Kruglanski (2014, 428) jakavat terrorismia oikeuttavat ideologiat kolmeen osatekijään. Ensinnäkin, ryhmä on kokenut vahinkoa ja epäoikeudenmukaisuutta, heillä on vääryyden kokemuksia (grievances). Toiseksi, ryhmä identifioi syyllisen, joka on vastuussa vääryyden kokemuksista. Kolmanneksi, terrori-iskut oikeutetaan moraalisesti ja ne nähdään tehokkaiksi keinoiksi korjata koettua epäoikeudenmukaisuutta. Tällöin terrori-iskun tekijä saa osakseen syvää kunnioitusta yhteisönsä silmissä. Jotkut ideologiat toivat tulkita terrori-iskut tehokkaina tapoina saada aikaan muutosta kuitenkin ilman moraalista oikeutusta tai antamalla sille arvoa. Tällöiset ideologiat eivät ole terrorismia oikeuttavia, koska terrorismia ei nähdä merkityksellisyyslähteenä. Tässä tapauksessa terrorismiin ei kannustettaisi, vaikka se voidaan nähdä tehokkaana. Terrorismi täytyy

nähdä sekä moraalisesti oikeutettuna että tehokkaana, jotta ideologia voidaan nähdä terrorismia oikeuttavan.

Merkityksellisuuden kaippu voidaan johtaa myös aivan eri suuntaan kuin esimerkiksi ekstremistisen ideologian hyväksymiseen. Prososiaalisissa ideologioissa hyväntahtoisuus ja suvaitsevaisuus sopiviksi keinoiksi tukea merkityksellisuuden tunnetta. Halu kokea merkityksellisuuden tunnetta ei näin automaattisesti ohjaa kohti väkivaltaa. Kyse on ennemminkin siitä, kuinka ideologian perusteella voidaan saavuttaa merkityksellisyys. Dugas ja Kruglanski (2014, 428) toteavat myös, että merkityksellisuuden tavoittelu kohdistaa ihmisten huomion ryhmiin; identifioituminen osaksi ryhmää suo ihmiselle merkityksellisuuden ja voimaantumisen tunteita. Ihmiset kokevat olevansa osa jotakin suurempaa kuin he itse. Muut ryhmän jäsenet tulevat muistamaan teot, joita ryhmän puolesta tehdään. (Davies & Kruglanski 2014.)

Terroristiset teot voidaan määritellä keinoiksi saavuttaa tärkeitä päämääriä. Mutta koska terroriteot ovat perustavanlaatuisesti konfliktissa muiden elämän tavoitteiden, kuten terveyden ja turvallisuuden kanssa. Mutta silloin, kun yksilön sitoutuminen merkityksellisuuden tavoitteluun on korkea, vaihtoehdotiset päämäärät ja arvot jäävät toissijaisiksi, jolloin niitä ei huomioida. (Dugas & Kruglanski 2014, 429.)

Radikalisoitumiseen johtavat siis hyvin erilaiset tekijät, mutta ilman radikalisoitumisen tai ekstremismin tarkkaa määritelmää ei oikeastaan voida ymmärtää sitä, mitä käsitteillä lopulta tarkoitetaan. Seuraavassa alaluvussa eritellään ja määritellään edellä mainittuja käsitteitä ja niiden ympärille muodostunutta tieteellistä keskustelua.

2.3.2 Radikalisoitumisen ja ekstremismin määrittely

Tutkijat ja asiantuntijat voivat käsittää väkivaltaisen radikalisoitumisen joko tiettyjen ideoiden ja ajatusten hyväksymisenä, jotka oikeuttavat väkivallan käytön; tai, he voivat käsittää väkivaltaisen käyttäytymisen itsessään sisältyvän radikalisoitumisen käsitteeseen. Tällöin pelkkien radikaalien ajatusten omaksumista ei määritellä vielä radikalisoitumiseksi. (Reinares *et al.* 2008, 5.) Radikalisoituminen voidaankin nähdä kognitiivisena radikalisoitumisena, jolloin painotus on tiettyjen ekstremististen uskomusten omaksumisessa. Toisaalta radikalisoituminen voidaan käsittää käyttäytymisen tasolla tapahtuvaksi ilmiöksi. (Neumann, 2013.)

Neumannin (2013, 875) mukaan käsitteellinen ero radikalisoitumisen määrittelyssä liittyykin nimenomaan siihen, mille radikalisoitumisen piirteelle annetaan eniten painoarvoa. Tuleeko ihmisestä radikaali silloin, kun hän omaksuu radikaaleja ajatuksia vai silloin, kun radikaaleista

ajatuksista syntyä toimintaa? Voiko ilman radikalisoitumisen kognitiivista prosessia toimia väkivaltaisesti, vai voiko väkivalta joskus edeltää yksilön radikalisoitumista? Monet radikalisoitumisen määritelmät niin akateemisessa kirjallisuudessa kuin valtion tason määritelmissä voidaan erottaa kuuluvan jompaankumpaan painotukseen. Kysymys näissä määritelmissä on siitä, ajatellaanko radikaalien ajatusten ja radikaalin toiminnan välillä olevan yhteyttä. (Neumann 2013, 875.)

Nämä kaksi eri tapaa radikalisoitumisen määrittelytapaa voidaan erotella anglosaksiseen sekä eurooppalaiseen perinteeseen. Näillä kahdella lähestymistavalla on eroavaisuuksia sekä historiallisesti että alueellisesti. (Neumann 2013, 885.)

Anglosaksisessa lähestymistavassa radikalisoituminen käsitetään ensinnäkin käyttäytymisen, terroritekojen sekä väkivallan tasolla tapahtuvaksi ilmiöksi. Valtion täytyy puuttua näiden yksilöiden tai ryhmien toimintaan, koska he rikkovat lakia – ei niinkään sen vuoksi, että he ajattelevat tietyllä poliittisella tai ideologisella tavalla. Ajatus heijastaa sitä, että ihmisten sanavapaus on melkein absoluuttina kohdeltu asia. (Neumann 2013, 886.) Täten anglosaksisesta näkökulmasta jopa ihmisten ekstremististen näkemysten muuttaminen olisi epädemokraattista ja sananvapautta rikkovaa, ja lopulta johtaisi ihmiset toimimaan jopa rikollisemmin. Poliittiseksi uhkaksi ei koetakaan ei-väkivaltaisia ekstremistejä. Ekstremistisen ajattelun ymmärtämiseen jopa kehoitetaan, ja samalla voidaan olla levollisia siinä määrin, että ekstremistit pysyvät ei-väkivaltaisina ja päätöksentekijät eivät ylireagoi. (Neumann 2013, 886.) Radikalisoituminen tutkijan ymmärryksen mukaan käsitetään ja määritellään tällöin ihmisen käyttäytymisen, ei niinkään ajatusten perusteella. Tällöin olisi loogista lähteä torjumaan terrorismia rikosoikeudellisen mallin periaattein mukaan, jolloin rangaistusta iskun jälkeen pidetään parhaimpana vaihtoehtona torjua terrorismia (vrt. luku 1).

Eurooppalainen lähestymistapa Neumannin (2013, 887) mukaan puolestaan painottaa sekä kognitiivisen että käyttäytymisen tasolla tapahtuvaa radikalisoitumista, vaikka jälkimmäistä usein painotetaankin enemmän. Taustalla on oletamus siitä, että ekstremistinen ajattelu voi johtaa ekstremistiseen väkivaltaan. Ekstremistiset ajatukset itsessään nähdään itsessään ongelmallisia ja jopa vaarallisina. Eurooppalaisesta näkökulmasta pelkästään väkivallan teot eivät ole uhkia, vaan myös ekstremistinen ajattelu, joka uhkaa ja käyttää hyödykseen demokratian tarjoamia vapauksia. Kehittyessään ne voivat aiheuttaa aggressiivista uhkaa koko yhteiskuntajärjestykselle. (Neumann 2013, 887.) Tällöin radikalisoituminen nähdään siis ensisijaisesti ajatusten tasolla tapahtuvana ilmiönä, joka näkyy lopulta väkivaltaisina tekoina. Lähestymistapaa voidaan verrata sotamalliin ja sotamallin terrorimintorjunnan periaatteisiin, jossa korostetaan iskujen ennaltaehkäisyä (vrt. luku 1).

Eurooppalaisesta näkökulmasta ekstremistit polarisoivat toiminnallaan yhteiskuntaa, ja voivat onnistua luomaan pelon ilmapiiriä. Tällöin ihmiset eivät pysty nauttimaan demokraattisen yhteiskunnan luomista vapauksista. Täten, terrorismi ei ole ainut ongelma, jonka ekstremismi aiheuttaa, eikä se itsessään edes edusta juurisyytä, jonka vuoksi valtion kannattaisi ryhtyä toimenpiteisiin. Eurooppalaisille terrorismi on oire jostakin muusta. Se kertoo laajemmasta ongelmasta: ekstremistisistä ajatuksista, joita ihmiset levittävät. Eurooppalaiseen näkökulmaan vaikuttaa Euroopan historia - 1900-luvun puolivälissä nähtiin, kuinka monet eurooppalaiset demokratiat haastettiin sekä poliittisesta oikeistosta että vasemmistosta. (Neumann 2013, 887.)

Ja vaikka käsitteitä ”radikalisoituminen” ja ”ekstremismi” voidaan käyttää joissain tapauksissa synonyymeina, kuten Neumannin (2013) artikkelissa, nekin voidaan määritellä eri tavoin. Radikaalius ei ole aina assosioitavissa ekstremismiin, eikä radikaaliuus itsessään välttämättä ole ongelmallista. Varsinkin Yhdysvalloissa sanaa ”radikaali” voidaan pitää positiivisena: se tuo mieleen muun muassa Martin Luther Kingin ja historiassa aikaan saadun tärkeän muutoksen (Neumann 2013, 877).

Mutta silloin, kun radikalisoitumisen käsitettä käytetään rinnasteisesti ekstremismin kanssa, sillä voidaan pyrkiä ilmaisemaan etäisyyttä yleisestä tai yleisesti hyväksytyistä mielipiteestä tai positioista. Historiaan tarkastellessa ekstremismia voidaan kuitenkin pitää poliittisten aktivismin muotona, jolloin laillisuusperiaate sivuutetaan eikä yhteiskunnalliselle pluralismille ei anneta tilaa. (Schmid 2013, p. 8) Ekstremistit erottaa radikaaleista näin ollen siitä, että he pyrkivät tekemään yhteiskunnasta homogeenisen jäykkien, ideologisten periaatteiden kautta, ja vastustajia ja vähemmistöjä halveksumalla. Ekstremismin piirteitä voidaan nykyajan demokratioissa kuvata ei-demokraattiseksi, mustavalkoiseksi, laillisuusperiaatetta väheksyväksi sekä utilitaristiseksi. (Schmid 2013, 9.)

Ekstremistejä on muun muassa poliittisessa vasemmistossa, oikeistossa, ento-nationalistinen ryhmien sekä uskonnollisfundamentalististen ryhmien parissa. Keinot, joita ekstremistit käyttävät, ovat usein väkivaltaisia sen sijaan, että he pyrkisivät vaikuttamaan toisin keinoin. Ekstremistit pyrkivät rakentamaan yhdenlaista yhtenäisyyttä erilaisuuden hyväksymisen sijasta, yhteisön tavoitteet yksilön vapauksien edelle laittamalla, sekä antamalla sääntöjä keskustelun sijaan. Myös ideologian painottaminen kuuluu ekstremistiseen toimintalogiikkaan. (Schmid 2013, 10.)

Radikaalit voivat hyväksyä erilaisuuden ja vedota järkeen enemmän kuin tiettyyn oppiin. Tämä erottaa radikalisoituneet ekstremisteistä. (Schmid 2013, 8 - 9.) Näin ollen voidaan todeta, että ekstremistit ovat tietyllä tapaa ehdottomampia ja valmiimpia käyttämään kyseenalaisia, esimerkiksi laillisuusperiaatetta ja yksilöiden oikeuksia hylkiviä periaatteita ja keinoja omien tavoitteidensa

saavuttamiseksi. Radikalisoituneet voivat olla ei-väkivaltaisia ja demokraattiset periaatteet hyväksyviä, mutta ekstremistit eivät voisi hyväksyä erilaisuutta samalla tavoin. (Schmid 2013, 10.)

Täten voidaan tehdä jaottelu ”mieleltään avoimien” radikaalien ja ”mieleltään ei-avoimien” ekstremistien välillä. Tällöin ongelmana ei ole radikalisoituminen tai edes sen prosessi radikaalimmaksi ajatteluksi, vaan radikalisoitumisen muuttuminen ekstremismiksi. Väkiältä myös hyväksytään poliittisen vaikuttamisen positiiviseksi keinoksi, joka voi lopulta johtaa terrorismiin ja massamurhiin. (Schmid 2013, 10.) Jos siis ihminen omaksuu ekstremistisiä ajatuksia, ollen kuitenkin ei-väkivaltainen, voidaan kysyä, onko henkilö todella ekstremisti (Schmid 2013, 11). Tutkijan mukaan tällöin voidaan puhua radikalisoituneesta henkilöstä, joka ei ole yhtä ehdoton ajattelussaan ja halukas käyttämään väkivaltaa ideologiansa ja ajatustensa edistämiseen. Ekstremismiin kuuluu se, että terroriteot hyväksytään. Näin ollen voidaan jopa sanoa, että ei-väkivaltainen ekstremismi on itsessään ristiriitainen käsite (Schmid 2013, 11).

Vaikka radikalisoitumisen ja ekstremismin käsitteet voivat olla epäselvät, pyrin tässä luvussa selvittämään niiden eroavaisuudet sekä määrittelemään tutkimuksen yhden pääkäsitteistä: ekstremismin. Tässä tutkimuksessa käytetään Schmidin (2013, 11) ajatuksista kumpuavaa termiä ”ekstremismi” väkivaltaisen radikalisoitumisen sijaan, jolla halutaan huomioida se, että ekstremismiin itseensä kuuluu sekä väkivallan hyväksyminen ja sen oikeutus erilaisin ideologisin perustein, ja jossa hylätään demokraattiset arvot ja toimintaperiaatteet sekä avoin keskustelu.

Koska tutkijoiden tai viranomaisten joukossa ei ole yhteisesti jaettua ymmärrystä siitä, mitkä tekijät vaikuttavat olennaisimmin siihen, että yksilöstä tai ryhmästä tulee väkivaltaisia ekstremistejä, pyrin tutkimuksessani arvioimaan eri tekijöiden, varsinkin internetin ja sosiaalisen median roolia edellä mainitussa prosessissa. Seuraavassa luvussa käsittelen internetin ja sosiaalisen media suhdetta väkivaltaiseen ekstremismiin sekä niiden roolia ennaltaehkäisyyn.

2.3. Internet, sosiaalinen media ja ekstremismi

Internetin rooli väkivaltaisen ekstremismin mahdollistavana ympäristönä on väitelty aihe, koska sen vaikutukset ovat yksilötasolla moninaiset (Conway 2017). Kuitenkin yhä kasvava osa tutkijoista, viranomaisista ja kansalaisista on huolissaan ekstremismia tukevasta verkkosisällöstä. (Davies, Ouellet, & Bouchard 2016, 53.) Länsimaissa yhä useammat uskovat, että prosessi väkivaltaiseksi ekstremistiksi saa paljon vaikutteita verkossa tapahtuvasta sisällöstä (Davies et al. 2016, 53). Syinä pidetään tehokasta, esteetöntä viestintää, verkostoja, propagandan ja tiedon välittämistä ja

kollektiivisen identiteetin syntymisen mahdollisuutta. (Conway 2006; von Behr¹, Reding, Edwards & Gribbon 2013.) Myös Berger (2016) on tutkimuksessaan todennut, että yksilön prosessi ekstremistiksi tapahtuu yleensä verkkoympäristössä. Yksilö nimittäin etsii tietoa uusista lähteistä tutkiakseen häntä kiinnostavan ideologian taustoja ja luotettavuutta. Myös Dugasin ja Kruglanskin (2014) tutkimus tukee ajatusta siitä, että esimerkiksi sosiaalisella medially on väliä yksilön prosessissa ekstremistiksi: se voi yksilölle keinon saada kokea olevansa osa ryhmää, joka tarjoaa merkityksellisyyden tunteita – että yksilö saa kokea olevansa ”joku”.

Internet voidaan Halversonin ja Wayn (2012, 140) mukaan nähdä ikään kuin yhteydenottoareenana, jossa muodostuu ja jossa muodostetaan yhteyksiä aiemmin keskenään erillisten osien tai entiteettien välille. Sosiaalinen media esimerkiksi mahdollistaa yhteiskunnasta syrjäytyneille yksilöille sen, että he voivat rakentaa identiteettiään osana yhteisöä, jossa he kokevat olevansa yksilönä arvostettuja. Uudesta identiteetistä ja hyväksytyksi tuleminen tunteesta voi muodostua itsensä arvostamisen, omanarvontunnon sekä oman elämän tarkoituksellisuudentunteen lähde. Ekstremitiset yhteisöt verkkoalustoilla tarjoavat yksilöille mahdollisuuden verkostoitua ja ilmaista omia ajatuksiaan niitä tukevassa ympäristössä. Syrjäytyneet ja muuten vuorovaikutuksen hankalaksi kokevat voivat päästä verkkoalustojen kautta tutustumaan ideologioihin, jotka tuovat elämään järjestystä, uutta käsitystä minuudesta sekä suuremman tarkoituksen elämälle. (Halversonin & Wayn 2012, 148.) Toisaalta tutkijan näkemyksen mukaan internetin ja sosiaalisen median suurin haaste on tapa, jolla se yhdistää ihmisiä tiettyihin ”kupliin”. Tällöin on helppo pysyä niiden ihmisten joukossa, jotka ajattelevat samalla tavalla kuin ihminen itse.

Myös Silber ja Bhatt (2007, 8) ovat todenneet, että internetillä on rooli yksilön asenteiden ja mielipiteiden muuttumisessa ekstremistiksi. Tosin tutkimuksessa käsitellään pelkästään jihadismia, ei muita ekstremismin muotoja. He painottavat internetin roolia prosessin jokaisessa vaiheessa. Vaiheet voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Identifioitumisen (self-identification) vaiheessa ekstremistinen ideologia kohdataan ja yksilö tutustuu samanmielisiin ihmisiin. Indoktrinaatiovaiheessa (indoctrination) yksilö omaksuu ekstremistisen maailmankuvan internetin kautta. Kolmannessa vaiheessa, jihadisaatioissa (jihadization), internet nähdään mahdollistajana, jolloin tietoa saadaan esimerkiksi terrori-iskun tekemiseen tarvittavasta teknisestä tiedosta. (Silber & Bhatt 2007.)

¹ Tutkimus ei ole vertaisarvioitu, vaan on itsenäisen tutkimusinstituutin, RAND Europan tuottama.

Monille internetin virtuaaliset yhteisöt ovat todellisia, tärkeitä sosiaalisia ympäristöjä, koska niillä muun muassa kannustetaan poliittisten ja ideologisten ajatusten rakentamiseen, jolla väkivaltaa voidaan oikeuttaa ja terrorismia perustella. Verkkofoorumien kautta voi saada oikeutusta omille epäoikeudenmukaisuuden tunteilleen, joka voi johtaa ekstremistisen ajatuksien syvenemiseen. Verkkofoorumeilla voidaan rakentaa myös syviä sosiaalisia suhteita, jotka ovat yksilön kannalta merkittäviä ekstremismiin johtavia tekijöitä (Davies et al. 2016, 53.) tuonut esille sen, että. Myös Koehler (2014, 130) on Davies et al. (2016, 53) mukaan entisiä ääri-oikeistolaisia ekstremistejä haastatteleamalla todennut sen, että internet koetaan tehokkaaksi ja edulliseksi tavaksi viestiä, ja että anonyymiys koetaan tärkeäksi tekijäksi verkossa keskusteltaessa. Internet on myös pääasiallinen paikka, jossa ryhmät ja rekrytoijat ovat keskenään vuorovaikutuksessa, ja jossa väkivaltaiseen käyttäytymiseen ja mielipiteisiin kehoitetaan ”radikaalisen vastayhteiskunnan” (radical contrast society) kautta (Koehler 2014, 131).

Sosiaalisella medially on myös vaikutusta ekstremistiryhmittymien rekrytointiprosesseihin, rahoituksen saamiseen, logistiikkaan, sisäiseen viestintään ja propagandaan, mutta toisaalta voidaan ajatella, ettei sillä ole yhteyttä ”oikeisiin tekoihin”. Ajatus ”oikeasta maailmasta” ja sen erillisyydestä terroristisen toiminnan ja rekrytoinnin tapahtumisesta sosiaalisessa mediassa yhdistää niitä tutkijoita, jotka kyseenalaistavat sosiaalisen median vaikuttavuuden ekstremistin toiminnassa. (Conway 2016, 80.) Tällöin korostetaan usein kasvokkainvuorovaikutuksen merkitystä verkkoviestinnän ohella. Esimerkiksi Iso-Britannian sisäministeriö on todennut, ettei ekstremistinen sisältö internetissä ole korvike kasvokkain tapahtuvalle vuorovaikutukselle, vaikka se voikin joitain ihmisiä motivoida. Tällöin on kuitenkin unohtunut sosiaalinen aspekti, joka uudessa mediassa, sosiaalisessa mediassa on, joka mahdollistaa sosialisoitumisen. (Conway 2016, 80.)

Tosin, on mahdollista ajatella, että nykypäivän verkossa toimivat väkivaltaiset ekstremistit ovat kiinnostuneita väkivallasta, mutta eivät tosiasiallisesti luo todellista uhkaa: heidän halunsa toimia purkautuu, kun he toimivat ja keskustelevat verkkoalustoilla. Tällöin verkkoaktiivisuus hälventää heidän haluaan tehdä väkivaltaisia iskuja ”oikeassa elämässä”. Monet voivat myös kuluttaa ekstremististä verkkosisältöä, vaikka heillä ei olisi aikomustakaan tehdä konkreettisia väkivaltaisia tekoja. (Conway 2017.) Tosin tässä kohtaa voidaan palata edellisen luvun määritelmään ekstremismistä: onko olemassa ei-väkivaltaista ekstremismia? Vai voidaanko todeta, että tässä tapauksessa puhutaan kognitiivisesti radikalisoituneista, ei välttämättä ekstremisteistä?

Toisaalta voidaan painottaa sitä, että jos samaa ekstremististä verkkosisältöä kuluttavat ihmiset eivät kaikki muutu väkivaltaisesti ekstremisteiksi, verkkosisällöllä ei tällöin ole vaikutusta radikalisoitumiseen. Monet journalistit, tutkijat ja monet muut kohderyhmät näkevät saman

verkkosisällön, mutta eivät päädy tekemään terrori-iskuja vaan jopa vastustamaan verkkosisällön esille tuomaa ekstremismiä entistä vahvemmin. (Conway 2017, 80.) Toisaalta myös sekä Breivik että Husain tutkitusti tulivat Archettin (2015, 55) mukaan ekstremisteiksi ei-radikaalien vaikutteiden kautta, jotka myös monet muut ovat lukeneet radikalisoitumatta. Tämä osoittaa sen, kuinka luovasti ihminen voi tulkita erilaisia sanomia. (Archetti 2015, 55.)

Näistä huomioista huolimatta terrori-iskut ilman digitaalista jalanjälkeä ovat koko ajan yhä harvinaisempia (Conway 2018, 81). Verkkosisällön suuntaaminen esimerkiksi nuorille naisille aiheutti ”jihadistimorsianten” ja kokonaisten perheiden muuttamisen Syyriaan (Conway 2017, 92). Tutkijan mielestä on kuitenkin mahdollista todeta, ettei väkivaltaiseksi ekstremistiksi kehittyminen ole suoraviivainen prosessi, vaan ihmiset voivat radikalisoitua eri tavoin ja eri syistä – yhtä selkeää selitystä ei välttämättä ole olemassa, vaikka prosesseilla olisikin samanlaisia piirteitä. Tosin sen sijaan, että pohdittaisiin, onko internetillä vaikutusta väkivaltaiseen ekstremismiin kehittämisessä, täytyisikin Conwayn (2017) tavoin kysyä, millä tasolla ja tavalla internet vaikuttaa radikalisoitumisprosessiin. Jotta väkivaltaista ekstremismiä voidaan torjua verkossa strategisesti, täytyy myös tunnistaa, millainen rooli internetillä on ihmisten radikalisoitumisessa. (Conway 2017.) Davies et al. (2016, 56) yhtyy Conwayn näkemykseen: internet on voimakas viestintäkanava ensinnäkin tiedon löytämisessä, väkivaltaan fasilitoimisen prosessissa, ja varsinkin nuoria ikäpolvia voidaan sen kautta houkutellessa liittymään mukaan väkivaltaisiin ekstremistisiin ryhmiin.

Tarkastellessa internetin ja ekstremismin suhdetta on siis todettava, että internetillä on merkitys yksilön prosessissa ekstremistiksi. Vaikka yhteisymmärrystä ei ole olemassa siitä, kuinka prosessi itsessään tapahtuu, internetin ja sosiaalisen median merkitystä ekstremistiseen ajatteluun tutustumisessa, tiedon löytämisessä, kokemusta kuulumisesta ryhmään, kuulluksi tuleminen sekä merkityksellisyyden tunteen kokemisesta ei voida ohittaa.

Seuraavassa luvussa käsitellään terrorismia, viestintää sekä vastanarratiiveja. Terrorismi voidaan nähdä syvältä olemukseltaan hyvin viestinnällisenä, mikä johtaa myös siihen, että terrorismintorjuntaa tulisi lähestyä viestinnällisen näkökulman kautta (kts. esim. De Graaf 2011, Crelinsten 2009). Viime aikoina vastanarratiiveista on tullut yhä suosituimpi tapa vastata terroristiseen propagandaan internetin verkkoalustoilla ja sosiaalisessa mediassa. Tutkijoiden joukossa on kuitenkin erimielisyyttä siitä, ovatko vastanarratiivit tarkoituksenmukainen tapa torjua terrorismia (Hemmingsen & Castro, 2017; Ferguson 2016). Erittelen vastanarratiiveista esitettyjä näkemyksiä ja tutkimuksia seuraavassa luvussa.

3. Terrorismintorjunta ja ekstremismin ehkäisy viestinnän keinoin

Tässä luvussa käsittelen terrorismia, terrorismintorjuntaa ja viestinnän merkitystä edellä mainituissa ilmiöissä. Ensin kuvaan lyhyesti terrorismin viestinnällistä luonnetta, jonka jälkeen siirryn pohtimaan vastaanarratiivien käyttöä keinona torjua terrorismia. Esittelen luvun viimeisessä alaluvussa myös vastaanarratiiveista annettua kritiikkiä.

3.1. Terrorismi ja terrorismintorjunta viestintänä

Yhtenä väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn keinona pidetään viestintää sen vuoksi, että myös terrorismi nähdään hyvin viestinnällisenä (kts. esim. De Graaf 2011, Crelinsten 2009). Terrorismin tunnistettiin muusta väkivallasta erilaiseksi väkivallan muodoksi sen viestinnällinen luonteen vuoksi jo vuonna 1982 Alex Schmid ja Janny De Graaf (1982) teoksessa ”Violence as Communication”. Myös Crelinsten (2009, 1) heti kirjansa ensimmäisessä lauseessa lainaa tätä ajatusta yli parikymmentä vuotta myöhemmin: terrorismin tekee muusta väkivallasta erilaiseksi sen viestinnällinen funktio.

”Wheter used by state or non-state actors, in the interests of government, the victims of terrorism function as signs in a propaganda war. The bomb attacks, the hijacks, the assassinations, the torture, the disappearances, the massacres, all function to convey messages to audiences beyond their immediate victims. The selection of victims is both symbolic and instrumental.” – Crelinsten (2009, 1)

Terrorismin voi ymmärtää yhtenä väkivaltaisen viestinnän muotona tai pakottavana vaikuttamisena. Kun se nähdään tiettyinä vaikuttamisen tapana, se voidaan luokitella osaksi niin rikollista toimintaa, poliittista kontekstia tai jopa osaksi sotaa. Terrorismi herättää pelkoa monissa eri kohderyhmissä ja yleisöissä: uhriuttaminen (victimization) herättää huomiota erilaisissa yleisöissä ja terroristi voi lähettää erilaisia viestejä eri kohderyhmille. Klassiselle propagandalle tyypillistä on juuri se, mitä terroristit tekevät. Kohdennetut viestit voivat olla symbolisia tai shokeeraavia, jolloin iskun kohteen valitseminen on sattumanvaraista tai kohdennettu tärkeään henkilöön. (Crelinsten 2009, 4 – 6.)

Bockstetten (2008, 5) mukaan esimerkiksi jihadistiset terroristit ovat olleet taitavia käyttämään strategisen viestinnän tekniikkoja. Media lisäksi terroristit ovat saaneet huomiota myös internetissä, ja se on luonut viestinnällisen asymmetrian: ryhmittymät voivat kompensoida esimerkiksi sotilaallisen voiman vaikutusta viestinnän keinoin. Keinot pyrkivät legitimoimaan sitä, sekä levittämään propagandaa ja pelkoa. (Bockstette 2008, 5.)

9/11 -iskujen jälkeen keskustelu strategisen viestinnän ja terrorismin yhteydestä on myös lisääntynyt. Se on jatkumoa keskustelulle yhteiskunnan medioitumisesta (mediatization of society), joka korostaa median luomien mielikuvien merkitystä niin instituutioiden toiminnassa kuin myös sosiaalisena, poliittisena ja taloudellisena ilmiönä. Myös käsite terrorismin vastaisesta sodasta (war on terror) voidaan hahmottaa strategiseksi viestinnäksi. Al Qaedan iskut vuonna 2001 tavoittivat monta strategisen viestinnän tavoitetta: ne herättivät pelkoa, lisäsivät vihaa, välittivät poliittisen viestin, näyttivät Yhdysvaltojen haavoittuvuuden, vahvistivat ”muslimifundamentalistien” identiteettiä sekä kannustivat väkivaltaiseen ekstremismiin. Samalla se vapautti jännitteitä ja turhautuneisuutta niissä ryhmissä, jotka tunsivat olevansa Yhdysvaltojen globaalien vallankäytön uhreja. (Falkheimer 2014, 56 - 57.)

Terrorismi pyrkii mukaan vaikuttamaan eri kohderyhmiin pelon lietsomisen ohella polarisoimaan julkista mielipidettä, rekrytoimaan uusia jäseniä joukkoonsa, viemään vihollisia harhaan ja ilmoittamaan tulevista teoista ja luomaan tiettyä mielikuvaa itsestään (Falkheimer 2014, 57). Onkin argumentoitu, että terroristien strateginen viestintä on monimutkaista. Terroristiorganisaatioiden verkkosivuista on todettu, että niillä on monia yhteneväisyyksiä: ne toteavat väkivallan olevan ainoa keino toimia vastustajaa vastaan, ne syyttävät vastustajaa, epäinhimillistävät vastustajan ja määrittelevät itsensä vapaustaistelijoiksi (freedom fighters), jotka puolustavat vähemmistöryhmää tai -kansaa. (Weimann, 2008.) Nykyään terroristit kuitenkin käyttävät myös sosiaalista mediaa hyvin proaktiivisesti, ja niillä on monia kohdeyleisöjä suoraan omien kanaviensa kautta perinteisen median lisäksi (Falkheimer 2014, 56.) Terrorismi tulisi siis nähdä myös vaikuttamaan pyrkivänä viestintänä, jolla on monia eri kohderyhmiä (Falkheimer 2014, 56; Tuman 2010).

Jos terrorismi voidaan nähdä strategisena viestintänä, on loogista, että terrorismin torjuntaa pohditaan yhtä lailla strategisen viestinnän näkökulmasta. Esimerkiksi Crelinsten (2009) ottaa viestinnällisen terrorismintorjunnan huomioon yhdessä viidestä kuvaamastaan terrorismintorjunnan tavasta. Terrorismintorjunnan strategiat voidaan jakaa viiteen eri teemaan: pakottavaan (coercive), proaktiiviseen (proactive), puolustavaan (defensive), vaikuttavaan (persuasive) ja pitkän aikavälin lähestymistapaan (long-term approach). Vaikuttavan terrorismintorjunnan lähestymistavassa Crelinsten (2009, 122) alleviivaa viestinnän merkitystä siten, että eri terrorismintorjunnan toimilla on vaikutusta eri kohderyhmiin ja heidän näkemyksiinsä. Terroristeilla on oma kannatuskuntansa, johon kuuluu niin seuraajia, kannattajia ja aktiivisia sekä passiivisia jäseniä. Terrorismintorjunnassa eri kohderyhmät täytyy ottaa huomioon, ja voidaan puhua ”mielten ja sydänten voittamisesta” (”winning hearts and minds”). (Crelinsten 2009, 122.)

Ajatusta voi jatkaa vielä pidemmälle: terrorismin viestinnällinen luonne johtaa myös siihen, että terrorismintorjunta on kokonaisuudessaan syvältä olemukseltaan hyvin viestinnällistä. Se, kuinka terrorismiin reagoidaan terrorismintorjunnan keinoin määrittää myös terrori-iskun vaikutusta sosiaalisessa kontekstissa. Tästä huolimatta valtiot eivät voi terrorismintorjunnan keinoin yksin määrittellä vaikutusta, jota terrorismilla tai terrorismintorjunnalla on yleiseen mielipiteeseen tai käsityksiin – esimerkiksi median ja sosiaalisen median näkökulma on otettava huomioon. Median kautta ei leviä ainoastaan pelko, vaan pidemmällä aikavälillä julkinen keskustelu mediassa vaikuttaa myös yleiseen mielipiteeseen. (De Graaf 2011, 8.)

Terrorismintorjunnan toimet voidaan nähdä keinona viestiä laajalle yleisölle sitä, miltä yhteiskunnan tulisi näyttää, mikä kollektiivisen uhan muodostaa, mitkä toimet terrorismia vastaan ovat laillisia ja kuinka erilaisuus erotetaan vihollisuudesta. Terrorismintorjunnan keinot ovat lopulta sosiaalisen kontrollin keinoja. Esimerkiksi puheilla on kuitenkin suuri vaikutus siihen, kuinka ihmiset vakuutetaan siitä, ja minkä puolesta terrorismintorjuntaa toimia tehdään. (De Graaf 2011, 13.) Käytännössä toteutetut terrorismintorjunnan toimet vaikuttavat siihen, kuinka uskottavana valtio nähdään (De Graafin 2011, 9).

Viestintää ei näin siis tarkasteltuna voida erottaa konkreettisista terrorismintorjunnan toimenpiteistä - sanojen ja tekojen tulee olla linjassa. On mahdollista käyttää viestinnän kaikkia mahdollisia vaikuttamisen keinoja, mutta ilman sanojen ja tekojen välistä yhteyttä viestinnältä katoaa uskottavuus ja pohja. Ainoastaan retorisin keinoin ei voida lopulta muuttaa reaalisen todellisuuden tilaa. Onkin huomattavan tärkeää ymmärtää, että erilaiset terrorismintorjunnan toimet linjassa mahdollisten narratiivikampanjoiden kanssa. Minkälaisen vaikutelman esimerkiksi Guantamo Bayn vankila ja siellä tapahtuneet asiat antavat: on mahdollista kysyä, vähentääkö se Yhdysvaltojen oman narratiivin luotettavuutta. (Archetti 2015, 55.)

Verkossa tapahtuva ekstremismin ennaltaehkäisy tulisikin ymmärtää osana suurempaa terrorismintorjunnan kokonaisuutta, sillä internetissä tehdyt toimet eivät ole kokonaisuudesta irrallisia. Internet ei kuitenkaan ole ainoa alusta, jolla ennaltaehkäisyn toimia tehdään, joten myös verkossa tapahtuva toiminta tulisi nähdä osana suurempaa kokonaisuutta. Jos verkossa tehtäviin toimenpiteisiin keskitytään liian paljon, seuraukset voivat olla negatiivisia. Koordinoimalla sekä verkon ulkopuolella sekä verkossa tapahtuvaa työtä mahdollistetaan se, etteivät metodit ja tavoitteet ole kokonaisuuden kannalta ristiriitaisia. (Greenberg 2016, 174.) Myös von Behr et al.² (2013, xiii)

² Tutkimus on itsenäisen tutkimusinstituutin, RAND Europen, tuottama.

ehdottavat, että internet on vain yksi tekijä yksilön prosessissa ekstremistiksi, joten verkossa sekä verkon ulkopuolella tapahtuvien toimien tulisi olla linjassa.

Vaikka sanojen ja tekojen tulee olla linjassa, jotta väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäiseminen on tarkoituksenmukaista, tutkijoiden parissa on yhä kasvava konsensus siitä, että ideologialla perustellut narratiivit vaikuttavat siihen, että yksilöstä tai ryhmästä tulee ekstremistejä. Ajatellaan, että ekstremismin ennaltaehkäisyyn tarvitaan keinoja, joilla ekstremistisiin narratiiveihin voidaan vastata. Tutkijoiden parissa on eriäviä mielipiteitä siitä, kuinka ekstremistisiin narratiiveihin tulisi reagoida – varsinkaan verkkoympäristössä. (Davies, Ouellet, & Bouchard, 2016.) Käsittelen seuraavassa luvussa sitä, mitä vastanarratiivit ovat ja millaisia mahdollisuuksia ja heikkouksia niillä on todettu olevan.

3.2 Vastanarratiivit

3.2.1. Vastanarratiivien käsite

Ajatus vastanarratiivien käytöstä terrorismintorjunnassa on saanut suosiota kansainvälisissä organisaatioissa, niin Euroopan unionissa kuin Yhdistyneissä kansakunnissakin. Usein vastanarratiivit kirjataan osaksi ekstremismin ehkäisyn ohjelmia ja jäsenmaita kannustetaan lisäämään vastanarratiivit osaksi omia kansallisen ennaltaehkäisyn ohjelmiansa. Kuitenkaan selkeää tutkimusta vastanarratiivien tehokkuudesta ei ole olemassa. (Hemmingsen & Castro, 2017; Ferguson 2016.)

Tästä huolimatta vastanarratiiveja on pidetty terrorismintorjunnan yhtenä yleisimmistä viestinnän keinoista. Terrorismintorjunnan kontekstissa vastanarratiiveilla (counter-narratives) yleisesti tarkoitetaan intentionaalista ja suoraa pyrkimystä purkaa, horjuttaa ja jopa poistaa väkivaltaista ekstremististä viestintää ja vastata siihen ideologiaan, logiikkaan, tosiasioihin tai huumoriin vetoavalla sisällöllä. Ne voidaan nähdä myös pyrkimyksinä haastaa ekstremistisen sisällön viestejä suorasti tai epäsuorasti. (Briggs & Feve 2013³) Niillä pyritään tutkijan näkemyksen mukaan korostamaan sitä, mikä ekstremistisissä ideologioissa on väärässä.

Briggs ja Feve (2013) sekä RAN-verkosto (2015) ovatkin luokitelleet vastanarratiivit kolmeen eri osaan: 1) vastanarratiiviviestintään, jossa pyritään suorasti tai epäsuorasti haastamaan ekstremistisiä narratiiveja 2) vaihtoehtoisin narratiiveihin, jossa tarkoituksena on tuottaa positiivinen vaihtoehto ekstremistiselle narratiiville 3) hallituksen strategiseen viestintään, jolloin kerrotaan toimista, joita

³ Tutkimus on tuotettu itsenäisessä ajatushautomossa, Strategisen dialogin instituutissa (Institute for Strategic Dialogue (ISD)).

hallitus tekee. Briggsin ja Feven (2015) määritelmässä on huomattava, että sen on toteuttanut Strategisen Dialogin instituutti (ISD, n.d.), joka tekee paljon yhteistyötä RAN-verkoston kanssa, joka on tämän tutkimuksen analyysin kohteena. Tutkijan näkökulmasta määritelmä on kuitenkin mielekäästä ottaa mukaan jo teoriaosiossa, sillä siihen viitataan myös akateemisissa tutkimuksissa (kts. esim. Ranstorp et al. 2017, 67).

Vastanarratiivikampanjoissa usein käytetään erilaisia tapoja viestiä ristikkäin, eikä ainoastaan Briggsin ja Feven (2013) tavoin yhtä tiettyä tapaa. On mahdollista, että kampanjan aikana käytetään suoria viestejä, Facebook-kampanjoita, mainoksia ja esimerkiksi varoituksia jihadismista ja radikalisoitumisesta. Usein kampanjoissa yhdistellään myös ”oikean elämän” että sosiaalisen median ja internetin keinoja. (Van Eerten et al. 2016, 27.)

Vastanarratiivien voidaan käsittää myös haastavan olettamuksia, tuovan esiin harhaluuloja ja purkavan salaliittoteorioita, joita ekstremistisiin narratiiveihin on liitetty (Schmid 2014). Niissä on kyse myös siitä, että pyritään luomaan ja edistämään narratiiveja, jotka ovat vastakkaisia ekstremistien narratiiveille – niillä pyritään voittamaan potentiaalisten väkivaltaisten ekstremistien ”mielet ja sydämet” (Aldrich 2014; Berger & Strathearn 2013, 44).

Vastanarratiivilla voidaan myös tarkoittaa strategista tapaa vaikuttaa, jolla pyritään voittamaan ihmisten sydämiä ja mieliä, mutta niin, että narratiivi on uskottavampi ja luotettavampi kuin vastapuolen narratiivi. (Holtmann 2013, 145.) Braddockin ja Horganin (2015, 385) mukaan vastanarratiivien tarkoituksena on kehittää ja levittää narratiiveja, jotka ovat vastakkaisia niille teemoille, joita terroristit käyttävät omissa narratiiveissaan. Vastanarratiivien käsitettä on myös käytetty laajemmin kuvaamaan erilaisia strategisen viestinnän toimenpiteitä tai viestintää, jotka palvelevat terrorismintorjunnan tarkoituksia ja voivat sisältää erilaisia tekijöitä (actors) (Briggs & Feve 2013). Niiden avulla vastanarratiivit voidaan kohdentaa ekstremismiin eri tavalla suhtautuviin kohdeyleisöihin.

Vastanarratiivien tarkoituksena on usein luoda vastaus esimerkiksi jihadistiselle propagandalle (Hemmingsen & Castro 2017, 5). Maailmanlaajuisesti valtiot, järjestöt ja yritykset ovat huolissaan siitä, kuinka viestintää käytetään edistämään väkivaltaisia aatteita. Ajatus vastanarratiivien käytöstä on saanut suosiota kansainvälisissä organisaatioissa, niin Euroopan unionissa kuin Yhdistyneissä kansakunnissakin. Usein vastanarratiivit kirjataan osaksi ekstremismin ehkäisyn ohjelmia ja jäsenmaita kannustetaan lisäämään vastanarratiivit osaksi omaa kansallista ekstremismin ehkäisyn ohjelmaansa. (Hemmingsen & Castro 2017, 5.)

Gemmerlin (2015) mukaan nykyään voidaan havaita kolme eri tapaa kategorisoida vastanarratiiveja: suorat vastanarratiivit (direct counter-narratives), positiiviset vaihtoehdot (positive alternatives) ja digitaalisen osaamisen parantaminen ja haavoittuvassa olevien ihmisten kriittisen ajattelun tukeminen (improving digital competences and the ability of vulnerable people to reflect critically). Suorilla vastanarratiiveilla tarkoitetaan narratiiveja, jotka suoraan ottavat kantaa ja konfrontoivat ekstremismia ja ekstremististä elämäntyyliä. Positiiviset vaihtoehdot muun muassa tukevat hiljaista enemmistöä, ja digitaalisen osaamisen kehittämisellä nimensä mukaisesti tuetaan digitaalista osaamista ja tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä.

Taulukko 1. Vastanarratiivit (*counter-narratives*)

Käsite	Määritelmä	Kuka / ketkä	Ominaispiirre
Vastanarratiivi (counter-narrative)	Vastanarratiiveissa osoitetaan se, mikä ekstremistisissä ideologioissa on väärässä. Niissä haastetaan myös olettamuksia, tuovat esiin harhaluuloja ja purkavat salaliittoteorioita.	Schmid 2014	Vääränlaisen ajattelun konfrontoiminen
Vastanarratiivi (counter-narrative)	Vastanarratiiveilla pyritään luomaan ja edistämään narratiiveja, jotka ovat vastakkaisia ekstremistien narratiiveille. Niillä pyritään voittamaan potentiaalisten väkivaltaisten ekstremistien mielet ja sydämet.	Berger & Strathearn 2013	Sydänten ja mielten voittaminen vastanarratiivien keinoin
Vastanarratiivi (counter-narrative)	Vastanarratiivit ovat strategisesti rakennettu juoni, joka laaditaan ja jota edistetään verkkoviestinnän keinoin. Näitä keinoja käyttävät sekä valtiolliset että ei-valtiolliset toimijat, joiden pyrkimyksenä on muokata kohdeyleisöjen tulkintoja. Tavoitteena on muokata kohderyhmien ajattelua ja käyttäytymistä kohti haluttuja tavoitteita.	Van Eerten et al. 2017, 31	Valtiollisten ja ei-valtiollisten tahojen strateginen tavoite muokata ajattelua ja käyttäytymistä
Vastanarratiivi (counter-narrative)	Vastanarratiivit ovat strateginen tapa vaikuttaa, jolla pyritään voittamaan ihmisten sydämet ja mielet kuitenkin huomioiden sen, että vastanarratiivi on uskottavampi ja luotettavampi kuin vastapuolen narratiivi.	Holtmann 2013, 145	Strateginen vaikuttamisen muoto, tavoitteena luoda uskottava narratiivi sydänten ja mielten voittamiseksi
Vastanarratiivi (counter-narrative)	Vastanarratiiveilla on intentionaalinen ja suora pyrkimys purkaa, horjuttaa tai poistaa väkivaltaista ekstremististä sisältöä ja vastata siihen ideologiaan, logiikkaan, tosiasioihin tai huumoriin vetoavalla sisällöllä. Ne voivat olla myös pyrkimyksiä haastaa ekstremistisen sisällön viestejä joko suoraan tai epäsuorasti.	Briggs & Feve 2013	Ekstremistisen sisällön haastaminen erilaisin retorisin keinoin
Vastanarratiivi (counter-narrative)	Vastanarratiivien tarkoituksena kehittää ja levittää narratiiveja, jotka ovat vastakkaisia niille teemoille, joita terroristit käyttävät omissa narratiiveissaan.	Braddock & Horgan 2015, 385	Ekstremistiselle sisällölle vastakkaisten teemojen tuottaminen

Vastanarratiiveja voidaan siis jäsentää eri tavoin, eri seikkoja painottaen. Schmidin (2014), Briggsin ja Feven (2013) sekä Braddockin ja Horganin (2015) määritelmissä korostuvat ekstremististen viestien ja narratiivien haastaminen ja konfrontoiminen. Bergerin ja Strathearnin (2013) ja Holtmannin (2013) määritelmissä puolestaan painotetaan sydänten ja mielten voittamista (strategisen) viestinnän keinoin. Van Eerten et al. (2017) ottavat huomioon määritelmässään sekä valtiolliset että ei-valtiolliset tahot ja pyrkimykset vaikuttaa kohdeyleisön käyttäytymiseen.

Tässä tutkimuksessa määrittelen vastanarratiivit Van Eertenin et al. (2017) tavoin: Vastanarratiivit voidaan käsitteellistää strategisesti rakennetuksi juoneksi, joita laaditaan ja edistetään verkkoviestinnän strategisin keinoin. Näitä keinoja käyttävät sekä valtiolliset että ei-valtiolliset toimijat, joiden pyrkimyksenä on muokata kohdeyleisöjen tapaa ymmärtää tapahtumia ja asioita. Tavoitteena on lopulta muokata kohderyhmien käyttäytymistä tavalla, joka vastaa vastanarratiivin tuottajan haluamia tavoitteita ja päämääriä. (Van Eerten et al. 2017, 31.) Määritelmässä korostuu pyrkimys vaikuttaa kohdeyleisön tai -ryhmän käyttäytymiseen ja ajatuksiin. Vastanarratiivien toimivuus ja tarkoituksenmukaisuus voidaan kyseenalaistaa, ellei kohdeyleisön tai kohderyhmän ajattelussa tai käyttäytymisessä tapahdu muutosta.

3.2.2. Narratiivien ja vastanarratiivien merkitys

Propagandan ja narratiivien suosio liittyy niiden kykyyn käyttää hyväkseen jo olemassa olevia narratiiveja kuten isänmaallisuutta, pelkoa tai vääryyden kokemuksia (grievances), koska tällöin ne koskettavat sekä yksilön että ryhmän syvintä identiteettiä (Hobsbawm 1992). Narratiivi on tapa, jolla ideologiaa viestitään (Braddock & Horgan 2015, 838). Narratiivien tarkoitus on usein joko jakaa tietoa tai viihdyttää, koska ne voidaan suunnitella muotoon, jolloin ne eivät näytä itsessään vaikuttavaan pyrkivältä viestinnältä. Siksi narratiivien kautta vaikuttamiseen pyrkiminen voi olla tehokas keino kiertää yksilön muutoin negatiivista kognitionaalista ja emotionaalista reaktiota vaikuttamispyrkimykseen. (Braddock & Horgan 2015, 838.)

Tämä on Braddockin ja Horganin mukaan (2015, 384) tärkeää varsinkin kulttuureissa, jossa itsenäistä päätöksentekoa ja autonomiaa kunnioitetaan. Jos yksilö kokee, että joku yrittää varoittaa heitä terrorismin tukemisesta kulttuurissa, jossa itsenäistä päätöksentekoa arvostetaan, yksilö saattaa varmistaa itsenäisyytensä vahvistamalla omaa asemansa tai jo olemassa olevaa mielipidettään asiasta. Käytännössä ihminen siis voi helposti torjua esitetyn väitteen, jos se on vastakkainen hänen omille ajatuksilleen. Narratiivien kautta vaikuttaminen tällaisessa kulttuurissa voi tällöin vähentää kohderyhmän vastustusta hyväksyä esitetty argumentti. (Braddock & Horgan 2015, 384.) Toisaalta narratiivien merkitys vaikuttamisen keinona on myös tärkeää kulttuureissa, joissa arvostetaan

auktoriteettihahmoja. Vaikka narratiivien kohdeyleisö tunnistaa ja huomaa sen, että auktoriteettihahmo pyrkii vaikuttamaan heihin oman narratiivinsa kautta, aste jolla yleisö hyväksyy viestin, on samalla tavoin riippuvainen psykologisista prosesseista aivan samalla tavalla kuin edellisessäkin kulttuurissa. Psykologiset prosessit ovat kummassakin identifikaatio (identification), psykologinen välitys (psychological transportation) sekä parasosiaalisten suhteiden kehitys (development of parasocial relationships). (Braddock & Horgan 2015, 384.)

Identifikaatiolla tarkoitetaan sitä kokemusta, kuinka vaikuttamisen kohteena oleva ymmärtää vaikuttamaan pyrkivän hahmon kokemukset ja perspektiivin. Kyse on siitä, voiko vaikuttamisen kohteena oleva samaistua vaikuttamaan pyrkivään hahmoon. Jos näin on, narratiivi on usein vaikuttava. Psykologinen välitys on sitä, että vasta-argumentointia vähennetään narratiivin tai tarinan keinoin, jolloin vaikuttamisen kohteena oleva ei ole motivoitunut arvioimaan argumentteja riittävän tarkasti, koska kiinnittää huomionsa tarinan kulkuun. (Braddock & Horgan 2015, 384.)

Parasosiaalisilla suhteilla tarkoitetaan suhteita, joita on narratiivien kohdeyleisön sekä narratiiveissa esiintyvien hahmojen välillä. On mahdollista, että kohdeyleisö voi alkaa pitämään ja luottamaan tiettyihin hahmoihin. Oman sosiaalisen verkoston jäsenet nähdään usein vähemmän kontrolloivina ja auktoriteettia omaavina, jolloin vaikuttamaan pyrkivät viestit nähdään vähemmän vaikuttamaan pyrkivinä keinoina vaikuttaa kohdeyleisön uskomuksiin ja asenteisiin. Tällöin resistanssi ehdotettua argumenttia kohtaan laskee. (Braddock & Horgan 2015, 384.)

Archetti (2015, 52 - 54) kuvaa, että yksilöt tulkitsevat ja valitsevat tietoa ympäristöstään oman, yksilöllisen narratiivinsa kautta. Pidemmällä aikavälillä prosessi voi johtaa siihen, että yksilön identiteetti sekä maailmankuva muuttuvat. Identiteetti on jatkuvassa muutostilassa sen mukaan, kuinka maailmaa tulkitaan ja kuinka maailmassa toimitaan. Koska identiteettejä on sekä yksilö- että ryhmätasolla, niin on myös narratiiveja. Erilaiset sosiaaliset ryhmät esimerkiksi verkossa tarjoavat yksilöille mahdollisuuden, että heidät tunnustetaan yksilöinä ja toimijoina ryhmän sisällä, jäsenyys ja itsenäisyys tasapainossa. Onkin tulkittu, että yksilö liittyy sellaiseen ryhmään, jos yksilön oma ja ryhmän narratiivit ovat yhteneväiset. Tällöin on mahdollista, että yksilöt eri maailmankolkissa tuntevat kuuluvansa samaan ryhmään, vaikka olisivat olleet yhteydessä ainoastaan internetin tai sosiaalisen median välityksellä. Oikeastaan on mahdollista myös todeta, että yksinäiset toimijat eivät ole yksinäisiä siinä mielessä, että omissa mielissään he ovat osa ryhmää. He voivat kokea identifioituvansa ryhmään, koska heidän yksilöllinen narratiivinsa on yhteneväinen ryhmän kollektiivisen narratiivin kanssa. Yksilö, joka ei puolestaan koe tällaista yhteyttä, ei Archettin mukaan (2015, 54) identifioi itseään osaksi ryhmää.

Prosessi väkivaltaiseksi ekstremistiksi on tosin aikaan ja kontekstiin sidottu ilmiö. Se riippuu yksilön suhteesta ryhmään ja siitä, kuinka yhteneväisiä yksilön oma narratiivi ja kollektiivinen narratiivi ovat. Väliä on siis sillä, että terroristin toiminta on tulosta identiteetistä ja sen kanssa yhteneväisistä narratiiveista, jotka oikeuttavat väkivallan teon. Esimerkiksi viesti tai narratiivi ei itsessään ole muutoksen kannalta oleellista. ”Oikean” viestin tai narratiivin löytäminen ei vielä tarkoita, että ekstremistin tai potentiaalisen ekstremistin mielessä tapahtuisi muutos. Missä ja milloin vuorovaikutussuhteet, sekä aidot että kuvitellut, tukevat väkivaltaisuuksien taipuvaista identiteettiä terrori-iskun tekemiseen saakka, ei voida ennakoita ilman tietyn ympäristön ja kontekstin huomioon ottamista, jossa identiteetti kehittyy. (Archetti 2015, 54 - 56.)

Narratiivi on strateginen sikäli, kun se ei ole spontaani vaan tarkoituksellisesti konstruoitu tai ideoilla tai ajatuksille vahvistettu, jotka ovat jo olemassa. Täten narratiivi ilmaisee identiteettiä, yhteenkuuluvuutta sekä viestii syystä, tarkoituksesta ja missiosta. Se myös riippuu selektiivisestä vetoamisesta evidenssiin tai kokemukseen, ja se voi vedota tunteisiin, metaforiin ja kyseenalaisiin, historiallisiin analogioihin. (Leuprechtin, Hataleyn, Moskalenkon & McCauleyn 2009.) On myös mahdollista, ettei edellä mainitun narratiivin kannattaja välttämättä allekirjoita kaikkia narratiivin eri osia.

3.2.3. Vastanarratiivien toteuttaminen

Braddock ja Horgan (2015, 389 - 390) ehdottavat, että on tärkeää tunnistaa ja identifioida teemat, joita ekstremistiryhmittymät käyttävät narratiiveissaan, jotta vaikuttavia vastanarratiiveja voidaan luoda. Niiden perusteella on myös luotava toimenpiteitä, joilla vastanarratiiveja toteutetaan. Ensinnäkin, tulisi välttää toistamasta terrorististen narratiivien teemoja, ettei niitä vahvistettaisi ja ettei omasta narratiivin tavoitteista tehdä kompromisseja. Vastanarratiiveihin tulisi sisällyttää aiheita, jotka osoittavat ristiriitaisuuksia terroristisissa narratiiveissa ja niissä tavoissa toimia, joita terroristit niiden perusteella tekevät.

Tulisi myös pyrkiä osoittamaan, että terroristisen propagandan analogiat reaali maailmaan eivät aina kerro koko totuutta ja kertoa toisenlainen analogia tilalle. Ekstremistit myös pyrkivät ideologiansa kautta luomaan binääristä, osapuolia tai teemoja vastakkain asettelevia narratiiveja, joissa ”harmaat alueet” jätetään huomiotta. Huomiotta voidaan esimerkiksi jättää se, että toisella tavalla ajattelevien kanssa voidaan solmia rauha. Viidenneksi vastanarratiiveihin tulisi sisällyttää teemoja, jotka tuovat esille vaihtoehdoisen näkökulman terroristiselle näkökulmalle. Kaikissa näissä tavoissa tulisi kuitenkin huomioida se, että jos vaikuttamisen kohteena oleva huomaa vastustajan olevan narratiivin taustalla,

tällöin narratiivin uskottavuus katoaa. Olisi siis tärkeää, että narratiivin kertoja joko on piilossa tai hahmo tai lähde, jota kohdeyleisö kunnioittaa. (Braddock & Horgan 2015, 390.)

Esimerkiksi jihadistisissa narratiiveissa nousee esille perustavanlaatuisiksi väitettyjä epäkohtia, jotka usein yhdistetään syytöksiin länsimaita kohtaan. Ne tarjoavat vaihtoehdoisen vision hyvästä yhteiskunnasta: kalifaatista. Narratiiveissa tarjotaan myös lupaava polku kohti tätä visiota. Keinona tavoitteeseen pääsemisessä on väkivaltainen käsitys jihadista. Internetissä tällaisia strategisia narratiiveja usein levitetään erilaisilla verkkosivustoilla, ei ainoastaan salafi-jihadistisissa ryhmissä, vaan myös niille myötämielisten ryhmien joukossa. (Van Eerten et al. 2017, 31.)

Vastanarratiivien hyödyllisyyttä on kuvattu siten, että taustalla on oletus, että väkivaltaiset sanat johtavat väkivaltaisiin tekoihin - tai toisin sanoen, väkivaltainen ekstremistinen sisältö muodostaa yhdensuuntaisen kehityskaaren (trajectory). Kehityskaari alkaa sisällön kuluttamisesta, johtaa radikalisoitumiseen ja kulminoituu väkivallaksi. Propagandan voidaan nähdä näyttäytyvän tärkeänä osana terroristien strategiaa, on saanut aikaan myös käsityksen siitä, että vastanarratiivien täytyy olla oleellisia myös väkivaltaista ekstremismia ennaltaehkäistessä. Tällöin internet nähdään ikään kuin taisteluareenana, jossa joko voitetaan tai hävitään, ja länsimaiden tulee vastata tähän propaganda-arsenaaliin. Toisaalta ”oikean elämän” väkivaltaisen ekstremismin uhkaa voidaan jollain tavalla torjua häiritsemällä väkivaltaista ekstremismistä verkkosisältöä ja viestintästrategioita, verkkosisältöä poistamalla sekä vastanarratiiveja tekemällä. (Ferguson 2016, 9.)

Van Eerten et al. (2018, 82) ovat linjanneet kolme eri seikkaa, joita vastanarratiivikampanjassa tulisi ottaa huomioon. Ensimmäisessä vaiheessa lähtökohtana tulisi käyttää teorian tietoa. Olisi ymmärrettävä syyt, mitkä johtavat väkivaltaiseen ekstremismiin ja keinot, jolla ei-haluttua käytöstä voidaan muuttaa. Lisäksi on tärkeätä, että kohdeyleisöt on tarkasti ymmärretty, määritelty ja segmentoitu. Toisessa vaiheessa vastanarratiivin sisältö tulisi muokata sellaiseksi, että se vetoaa erilaisiin motivaatiotekijöihin ekstremismin taustalla. Motivaatiotekijöitä ovat esimerkiksi tarve identifioitua johonkin, saada ryhmän kautta merkitystä elämälleen, oikeutta tai elämyksiä ja seikkailun tunnetta. Narratiivisia piirteitä sisältävillä viesteillä on helpompi vaikuttaa ihmiseen kuin muunlaisin viestinnän keinoin. Samalla on tärkeätä huomioida se, että viestin lähettäjällä on suuri vaikutus siihen, kuinka vaikuttavana ja luotettavana narratiivi tai viestit nähdään. Esitetäänkin, että aikaisemmat ekstremistit, väkivallan uhrit, tuttavat, ystävät, kansalaisjärjestöjen tahot sekä yhteisöjen avainjäsenet ovat yleensä siihen hyviä tahoja. Valtionhallinto ei viestin lähettäjänä ole välttämättä niin luotettava. Mahdollisesti tehokas tapa vaikuttaa on se, että osallistuu jo käytävään keskusteluun asiasta. (Van Eerten 2018, 82.)

Kolmanneksi, vastanarratiivikampanjassa tulisi tarkasti määritellä, mitä viestintäkanavia käytetään ja olla myös varuillaan mahdollisista riskeistä ja rajoituksista, joita vastanarratiiveihin voi liittyä. Onkin oleellista monitoroida riskejä, haasteita ja rajoituksia, kun viestintäkampanjaa suunnitellaan. On mahdollista, että viestiä voidaan käyttää kampanjan alkuperäistä ajatusta vastaan. Myös vastanarratiivien tekijöiden ja tuottajien henkilökohtainen turvallisuus tulisi taata. (Van Eerten 2018, 82.)

Sosiaalisten median kampanjoiden tulee olla joustavia, osallistavia ja valmiita mukautumaan eri tilanteisiin. Kampanjan järjestävä taho on todennäköisesti vastuusta myös sisällöstä, mitä kampanjan sivuilla julkistetaan (Van Eerten et al. 2017, 81.) On myös haastavaa mitata esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tehtyjen kampanjoiden vaikuttavuutta ja arvoa. On kyllä mahdollista saada tietoa siitä, kuinka verkossa oleva sisältö on esimerkiksi tavoittanut katsojia, tykkäyksiä ja kommentteja, mutta eri asia on mitata sitä, kuinka vastanarratiivit vaikuttavat ihmisten ajatteluun. (Van Eerten et al. 2017, 81.)

Van Eerten et al. (2018, 81) ovat argumentoineet, että sosiaalisen median vastanarratiivikampanjat eivät ole kovinkaan vaikuttavia niiden ihmisten parissa, jotka ovat jo tulleet ekstremisteiksi. Kuitenkin kohdentamalla vastanarratiivikampanjan heille, jotka eivät vielä ole ekstremistejä, voidaan ennaltaehkäistä prosessia ekstremistiksi. Täten on siis mahdollista, että vastanarratiiveilla on vaikutusta tiettyyn, määrättyyn kohderyhmään. Myös niihin, joilla on jo olemassa joitakin epäilyksiä ekstremistiryhmien toiminnasta ja jotka ovat jollain tavalla mukana ekstremistisessä ajattelussa, voidaan vaikuttaa. (Van Eerten et al. 2017, 82.)

Koska vastanarratiivit väkivaltaisen ekstremismin ehkäisyssä ovat uusi tema ja niiden toimivuutta ei ole vielä tutkittu, teoreettinen pohja, jolle vastanarratiivit ovat rakennettu, ansaitsisi huomiota. (Ferguson 2016, 9.) Seuraavassa alaluvussa käsitellänkin kritiikkiä, jota akateemisessa tutkimuksessa vastanarratiiveja kohtaan on esitetty. Empiirisen evidenssin niukkuus ekstremistisen propagandan ja väkivaltaisten tekojen välillä johtaa siihen, että vastanarratiivien tehokkuudesta tehdään selkeitä johtopäätöksiä. Täten, koska vastanarratiivien tutkimus on vielä hyvin aluillaan, enemmän tutkimusta tarvitaan, jotta edellä mainittuja johtopäätöksiä voidaan vetää. (Reed, Ingram & Whittaker 2017, 12.)

3.3. Vastanarratiivien kritiikki

Ekstremismin ennaltaehkäisyn tutkimus akateemisesti on vielä aluillaan, ja on vaikea todeta, ovatko vastanarratiivit todella tehokkaita tapoja ehkäistä ekstremismii. Aiheesta tehty tutkimus pohjautuu anekdoottiseen evidenssiin ja asiantuntijoiden näkemyksiin kuin tapaustutkimuksiin ja olemassa olevien toimenpideohjelmien arviointiin. Väkivaltaisen ekstremismin ja väkivaltaisen verkkosivustojen välillä ei ole vielä vahvaa, todettua yhteyttä. (Ven Eerten al. 2017, 82.) Vaikka propagandaa ja sen vaikuttavuutta on tutkittu jo vuosikymmeniä ensimmäisestä maailmansodasta lähtien, vastapropagandasta ja sen vaikuttavuudesta ei ole juurikaan tehty tutkimusta. (Ferguson 2016, 10.)

Nykyäänä väkivaltaisen ekstremismin torjumisesta ja viestinnän yhteydestä yleensä tehdään tutkimusta niin akateemisissa kuin ei-akateemisissakin instituutioissa ja organisaatioissa. Monet niistä tekevät yhteistyötä valtioiden ministeriöiden kanssa, ja tällöin valtiot rahoittavat erilaisia ekstremismii ennaltaehkäiseviä (CVE) viestintäprojekteja. (Ferguson 2016, 7.) Nykyään monet kolmannen sektorin organisaatiot tuottavatkin vastanarratiivikampanjoita valtioille ja niiden hallinnolle. Monet näistä organisaatioista tekevät kampanjoita ilman tutkimuksellista otetta ja ilman empiiristä tieto- tai teoriaperustaa.

On myös organisaatioita, kuten Strategisen Dialogin instituutti (Institute for Strategic Dialogue), jotka tuottavat ”positiivisia narratiiveja”. Tällöin potentiaalisia väkivaltaisia ekstremistejä pyritään saada luopumaan aatteestaan kertomalla tarinoita ihmisistä, jotka ovat aiemmin itse olleet syvästi vaikuttuneita väkivaltaisesta ekstremismistä. (Ferguson 2016, 9; extremedialogue.org, n.d.) Kuitenkin monet näistä kansalaisyhteiskunnan ja kolmannen sektorin vastanarratiivitoimista ovat hyvin uusia, joten niiden vaikuttavuutta on vaikea todentaa ja mitata. On hyvä myös huomioida, että monet tuotetut raportit, joissa vastanarratiiveja kannatetaan tehokkaana ekstremismii ehkäisevänä toimena, tulevat ajatushautomoista, kolmannen sektorin toimijoilta sekä politiikkatoimenpideohjelmista. Akateeminen tutkimus on syntynyt tämän trendin jäljessä. (Ferguson 2016, 9.)

Vaikka terroristiryhmien mediasuhteita alettiin tutkia jo vuonna 1970, käytännön näkökulma terrorismista strategisen viestinnän ilmiönä on usein jäljessä organisaatioviestinnän tai strategisen viestinnän uusimmasta tutkimuksesta. Terroristien vaikuttamaan pyrkivä viestintä nähdään hyvin usein edelleen yhteisöviestinnän (public relations) varhaisimman ja yksinkertaisimman mallin, julkisuusmallin (publicity model), valossa. Julkisuusmallissa viestintä on yksisuuntaista, sillä ei välttämättä ole minkäänlaista totuusarvoa, ainoana tavoitteenaan saada julkisuutta. (Grunig & Hunt

1984; Falkheimer 2014, 56.) Yksisuuntainen julkisuusmalli, jolla terroristista propagandaa usein hahmotetaan, on viestinnän prosesseja liiallisesti yksinkertaistava.

Myös Cristina Archetti (2015) on tuonut esille havainnon, että terrorismintorjunnan strategisen viestinnän tavat ovat jäljessä uusimmasta viestinnän tutkimuksesta. Julkisuusmallin ohella niin kutsuttu ”viestinnän siirtomalli” (”hypodermic needle”) näyttää edelleen olevan vahva tapa ymmärtää viestinnän roolia terrorismintorjunnassa. Viestinnän siirtomalli kehitettiin kuitenkin jo vuosikymmeniä sitten ensimmäisen maailmasodan jälkeen, kun propagandan vaikutuksia sodan voittamiseen ja vihollisotilaiden asenteisiin ja käyttäytymiseen alettiin tutkia. Viestinnän siirtomallissa viestintä nähdään yksisuuntaisena prosessina: yleisö tai toinen vuorovaikutusosapuoli nähdään passiivisena viestin vastaanottajana. Viestin vastaanottajien tai kohdeyleisöjen oletettiin reagoivan kaikkiin viesteihin samalla tavalla ja samalla tavoin viestit omaksuen, aivan niin kuin injektioruiskulla ruiskutetaan rokote ihmiseen. Viestinnän ajateltiin toimivan samalla tavalla. (Archetti 2015, 50.)

Viestinnän siirtomalli on kuitenkin jo vanhentunut käsitys viestinnän luonteesta. Yllättävän moni valtio on silti pyrkinyt torjumaan terroristista verkkoviestintää poistamalla väkivaltaista ekstremismää sisältävää verkkoaineistoa. (Archetti 2015, 50.) Tällöin viestintä voidaan käsittää yhä viestinnän siirtomallin kuvaamalla tavalla: tällöin oletetaan, että viestillä itsessään on suuri valta vaikuttaa ihmisiin, jolloin viestin poistamisen nähdään poistavan myös ongelman. Näkökulma on kuitenkin ongelmallinen ja vanhentunut, koska viestintä ei ole vain yksisuuntainen vaikuttamisprosessi. Tässä tapauksessa voidaan puhua etenkin negatiivisista vastanarratiiveista, joissa pyritään estämään, erottelemaan ja sensuroimaan ekstremististä verkkosisältöä. (Hussain & Saltman 2014⁴). Perinteisesti länsimaissa käytössä ovat olleet tällaiset negatiiviset, teknologian avulla tehdyt toimenpiteet, jolloin ekstremististä verkkosisältöä on pyritty poistamaan ja sensuroimaan (Stevens & Neumann 2009, 6).

Tosin toimenpiteiden vaikuttavuus on kyseenalainen sekä käytännön että poliittisten syiden vuoksi. Internetissä on liian paljon sisältöä, jotta sitä olisi mahdollista kontrolloida täysin; se olisi liian kallista ja haastavaa. Vaikka se olisi mahdollista, täytyy ottaa huomioon se, mikä lopulta muodostaa ekstremistisen verkkosisällön ja mikä siinä vetoaa kohdeyleisöön – ja mikä terroristisessa sisällöstä lopulta tekee vaikuttavaa. (Davies et al. 2016, 57.)

⁴ Tutkimuksen on tuottanut Quilliam Foundation, joka on itsenäinen, kolmannen sektorin ajatushautomo.

Täytyy kuitenkin huomioida se, että nykykäsityksen mukaan viestintä on luonteeltaan dynaamista ja sen prosessit ovat itsessään moniulotteisia. Yleisöt ja kohderyhmät tosiasiaassa ovat aktiivisia vuorovaikutusosapuolia, jotka valitsevat informaation tiedostetusti tai tiedostamatta, mihin haluavat kiinnittää huomiota. Tällöin pelkän viestin olemassa oleminen ei riitä, vaan vuorovaikutusosapuolen täytyy kiinnittää siihen ensinnäkin huomionsa. Toisekseen on eri asia, onko viesti vaikuttava – vaikuttavuus riippuu hyvin monesta tekijästä. (Archetti 2015, 50.) Täten voidaan todeta, että ainoastaan vastanarratiivien olemassa oleminen internetissä tai sosiaalisessa mediassa ei itsessään ratkaise prosessia väkivaltaiseen ekstremismiin. Verkkosisältö ei itsessään estä väkivaltaista radikalisoitumista, vaan kohderyhmien ja yleisöjen täytyy myös nähdä sisältö, valita se informaatiovirrasta tiedostetusti informaatiovirrasta tai tiedostamatta, se täytyy tulkita ja toisaalta sen täytyy sisältää juuri kohderyhmää vakuuttavaa sisältöä. Itsessään siis esimerkiksi verkkosisältö tai materiaali sosiaalisessa mediassa ei ole aiheuttanut ihmisen radikalisoitumista. (Archetti 2015.)

Myös Reed et al. (2015) toteavat, että vastanarratiivikampanjoissa yleensä suurin ongelma on se, että niistä puuttuu kokonaisvaltainen, monipuolinen ja moniulotteinen ymmärrys viestintäkampajoista ja niiden toteuttamisesta. Menestyksessä kampanjoissa on erilaisia elementtejä. Niissä on erilaisia viestejä, jotka on kohdennettu kohdeyleisön mukaan. Viestit vetoavat niin identiteettiin että järkiperusteisiin argumentteihin, ja samalla käytetään erilaisia viestintäkanavia verkkoviestinnästä perinteiseen mediaviestintään. Kaikki toimet yhdessä tukevat pääviestiä koordinoitusti.

Hemmingsen ja Castro (2017) kritisoivat vastanarratiivien ajatusta myös sen vuoksi, että narratiivit ovat luonteeltaan reaktiivisia. Silloin vastustajat ja heidän asettamansa ehdot ikään kuin hyväksytään ja päädytään taistelemaan vastustajan tekemällä areenalla. Tästä seuraa se, että käytännössä vastustajien narratiiveja vahvistetaan sen sijaan, että niitä tukahdutetaan. Konfrontaatioon pyrkivät vastanarratiivit voidaan usein myös ohittaa tai torjua automaattisesti, varsinkin jos vastanarratiiveissa pyritään korjaamaan tai asettamaan vastustajan narratiivi naurunalaiseksi. Myös Schmid (2014) tuo esille samantapaisen huomion: vastanarratiivien tulisi rakentaa yhteyttä ”meidän” ja ”heidän” välille, eikä jakaa ihmisryhmiä, mikä on ekstremistien tavoite. Näin ollen tulisi keskittyä enemmän siihen, minkä puolesta ollaan eikä mitä vastaan ollaan.

Reed et al. (2015, 12) puolestaan esittää, että jokaisessa kokonaisvaltaisessa viestintäkampanjassa tulisi olla huomioon kahdenlaisia viestintästrategioita: sekä puolustavia (defensive) että hyökkäviä (offensive). Menestyksessä kampanjat yhdistävät näitä molempia strategioita. Jos vastanarratiivit ainoastaan vastaavat vastapuolen viesteihin, tällöin kontrolli narratiiveista on vastapuolen luomalla areenalla. Reed et al. (2015) mukaan esimerkiksi amerikkalaiset vaalikampanjat ovat osoittaneet, että kampanjoissa tulisi välttää vastaamista vastapuolen viesteihin, koska silloin vastustajan viestiä

toistaa. Tällöin kampanjoissa päädytään keskustelemaan siitä, mistä vastapuoli haluaa puhua. Hyökkäävä viestintästrategia puolestaan pakottaa vastustajan vastaamaan viestiin ja näin tuhlaamaan siihen omia resurssejaan. Hyökkäämällä oman kärkiviestinsä saa myös esille kirkkaammin.

Voidaan jopa sanoa, että vastaamalla vastustajan viesteihin – kuten terrorismintorjunnassa ISIS:n viestintää vastaan – pelataan vastustajan ”maaliin”. Kun narratiiviin pyritään vastaamaan reaktiivisesti, menetetään mahdollisuus torjua propagandaa parhain mahdollisin keinoin ja samalla mahdollisuus tuoda vastalause esiin kaikista tehokkaimmalla ja tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Puolustavat vastanarratiivit itsessään, ilman hyökkääviä elementtejä, eivät voi voittaa viestintäkamppailua vastustajaa vastaan. (Reed et al. 2015.)

Ekstremistien narratiivit on ammennettu jo olemassa olevasta tarinasta, joten niissä on mahdollista vedota tekijöihin, jotka vetoavat vaikuttavalla tavalla mahdollisiin ekstremisteihin. Täten suurempaa perspektiiviä vastanarratiivien teossa ei voi unohtaa: Jos sanat ja teot eivät ole linjassa, pelkällä retoriikalla ja vaikuttamaan pyrkivällä viestinnällä, edes narratiiveilla, ei voida luoda uskottavaa kuvaa. (De Graaf 2011, 9; Archetti 2015.)

Sen vuoksi täytyykin huomioida sanojen ja tekojen yhtenevä linja - on vaikea olla vakuuttava, jos valtion tekemät toimet ovat kohderyhmän näkökulmasta ristiriidassa vastanarratiivin viestin kanssa (Archetti 2015, 55). ”If you cannot walk the walk, do not talk the talk!” toteaa myös Holtmann (2013, 143). Holtmannin mukaan (2013, 143) olemassa on ollut projekteja, joissa ekstremismiä on pyritty torjumaan vastanarratiivien keinoin, ja joissa todellisuus ja esitetty todellisuus ovat olleet ristiriidassa. Esimerkiksi vastanarratiivit, jotka kohdennettiin Al-Qaedan toimintaa kohtaan, eivät Holtmannin (2013, 143) vastanneet todellisuutta ja politiikkatoimenpiteitä. Poliitiikkatoimenpiteiden myynti strategisen viestinnän keinoin epäonnistuu, jos teot eivät seuraa viestinnässä luvattuja toimia.

Myöskään laajat vastanarratiivikampanjat eivät ole Hemmingsenin ja Castron (2017) mukaan tarpeellisia, sillä esimerkiksi jihadistinen propaganda kiinnostaa lopulta hyvin harvoja ihmisiä. Laajoissa vastanarratiivikampanjoissa otetaan riski siinä, että niiden tarkoitus kääntyy pääläelleen. Kun vastanarratiivikampanjoita suunnataan esimerkiksi laajalle kohdeyleisölle tarkoituksena vaikuttaa vaan tiettyyn ryhmään – kuten potentiaalsiin ekstremisteihin - yhteiskunta voi polarisoitua entisestään. Tämä johtuu siitä, että vastanarratiiveissa usein osoitetaan jonkin asian, kuten uskomuksen tai asenteen, olevan yhteiskunnassa normaalia. (Hemmingsen & Castro 2017.) Ongelma ilmenee siinä, että he, jotka eivät koe jakavansa ”normaaliutta” kokevat itsensä marginalisoiduiksi (Gemmerli 2016). Myös Van Eerten et al. (2018, 81) ovat argumentoineet, että sosiaalisen median

vastanarratiivikampanjat eivät ole kovinkaan vaikuttavia niiden ihmisten parissa, jotka ovat jo tulleet ekstremisteiksi.

Onkin mahdollista, että jos vastanarratiivit kohdennetaan sellaiselle ryhmälle, jonka toivotaan irtautuvan ääriajattelusta, ja lopulta viestit näkevätkin kohdeyleisö, jotka eivät ole vaarassa joutua tällaisiin ryhmittymiin, voivat kokea viestit hyvin loukkaaviksi tai voivat jopa lisätä mielenkiintoa näitä ryhmittymiä kohtaan (Berger 2016, 27). Viestit, jotka on suunnattu tietyille kohderyhmälle voivat joutua myös muiden kohdeyleisöjen katsottavaksi Se, kuinka viestejä tulkitaan, on myös melko kontrolloimattomissa. (Atkin 2004; Egner 2009 teoksessa Van Eerten et al. 2017, 79.) Viestit, jotka ovat vaikuttavia tietyssä kohderyhmässä voivat olla tehottomia tai jopa kielteisesti vaikuttavia toisen kohderyhmän keskuudessa. (Freeman, Potente, Rock & McIver 2015.)

Usein terrorismintorjunnassa käytettyjen vastanarratiivien taustaoletuksena on se, että ihminen tai vakuuttuu ideologiasta manipulaation tai aivopesun kautta, jossa on käytetty väärää informaatiota. Vastanarratiivien ajatellaan tällöin korjaavan väärinymmärryksiä ja valheita ihmisten mielessä. Toki on mahdollista, että ihmisiä on rekrytoitu mukaan väkivaltaiseen ekstremismiin ja terrorismiin virheellisen tiedon ja manipulaatio kautta, mutta sen laajuutta ei tulisi yliarvioida, sillä todisteita siitä ei juurikaan ole olemassa. (Hemmingsen & Castro 2017, 21.) Esimerkiksi psykologian näkökulmasta on epätodennäköistä, että pelkän väkivaltaisen ekstremistisen informaation havaitseminen johtaisi väkivaltaiseen toimintaan (Davies et al. 2016, 54).

Myös Ferguson (2016) kritisoi tutkimuksessaan vastanarratiiveja terrorismintorjunnan strategiana sen vuoksi, että usein kampanjoiden taustalla on ajatus siitä, että väkivaltaisen verkkosisällön lukeminen tai näkeminen johtaa automaattisesti väkivaltaisiin tekoihin. Tällöin ajatellaan, että ajatuksista tulee lopulta tekoja - ajatukset nähdään juurisyynä ekstremismille. Tämä johtaa helposti siihen, että propagandan poistaminen nähdään juurisyyn poistamisena ja väkivaltaiset teot voidaan poistaa väkivaltaiset ajatukset poistamalla. (Ferguson 2016.) Näkemyksessä toistuvat viestinnän siirtomallin oletukset. Toisaalta se, mikä ekstremismin juurisyyn määrittää, on näkökulmasta ja kontekstista riippuvaista. Toisessa luvussa käsiteltiin anglosaksista ja eurooppalaista näkökulmaa, jotka käsittävät radikalisoitumisen ajatuksia ja tekoja eri tavoin painottamalla. Fergusonin (2016) kritiikki kohdistuukin ennemminkin radikalisoitumisen juurisyiden käsittämiseen.

Toisessa tutkielman luvussa käsiteltiin myös sitä, kuinka radikalisoitumisen syynä on yksilön merkityksellisyyden kokemuksen tarve. Merkityksellisyyden kokemuksen tunteeseen liittyy ideologia, mutta ennen kaikkea kokemus siitä, että on osa ryhmää. (Dugas & Kruglanski 2014.) Näin ollen pelkkä tieto ei itsessään riitä vakuuttamaan ketään, vaan siihen täytyy jollain tavalla liittyä seikkoja,

joihin yksilö voi identifioitua ja sen kautta kokea merkityksellisyyden tunteita. Ferguson (2016, 10) kuitenkin myöntää, että vaikka on olemassa tieteellistä näyttöä siitä, että vihapuhe, epäinhimillistäminen ja identiteettiin perustuvat narratiivit voivat vaikuttaa identiteettiin perustuvaan väkivaltaan ja väkivaltaiseen ekstremismiin, suoraa kausaalista suhdetta niiden välille on vaikea hahmottaa.

Hemmingsenin ja Castronkin (2017, 31) mukaan varsinkin laajoissa ja geneerisissä vastaanarratiivikampanjoissa ongelmallista on niiden pyrkimys esittää oikea todellisuus ja korjata propagandan valheet. Tällöin viestitään epäsuorasti, että kohdeyleisö on välinpitämätöntä ja naiivia, joita on kyetty huijaamaan. Lähtökohta ei täten ole kovin rakentava varsinkaan avoimelle, luottamukseen perustuvalla keskustelulla. Siksi olisikin oleellista tunnistaa monimutkainen ja dynaaminen prosessi, jonka kautta yksilöstä tulee väkivaltainen ekstremisti. Myös sosiaalinen ja poliittinen konteksti, jossa kohdeyleisö elää, tulisi tunnistaa. Toisaalta kohdeyleisönkin joukossa voi olla henkilöitä, joihin propaganda ja narratiivit vetoavat eri tavoin. (Hemmingsen & Castro 2017, 31.)

Archetti (2015) puolestaan keskustelee identiteetin vaikutuksesta narratiiveihin ja niiden muodostamiseen. Vaikka Archetti suhtautuu myös kriittisesti vastaanarratiiveihin pelkkänä viestien lähettämisenä, hän ehdottaa, että verkostojen ja identiteettien merkitys ja vaikuttavuus suhteessa narratiiveihin täytyy huomioida. Narratiivit on ammennettu jo olemassa olevasta tarinasta, ja niissä on mahdollista vedota tekijöihin, jotka vetoavat mahdollisiin ekstremisteihin. (De Graaf 2011, 9; Archetti 2015.)

Jos vastaanarratiivikampanjan kanavana on sosiaalinen media, riskinä on se, että narratiivista voidaan menettää kontrolli. Erityisen tärkeä huomio on vastaanarratiivikampanjoita tehdessä, sillä ne voivat synnyttää negatiivisia vastauksia ja viestit voivat päätyä uudelleen muotoiluiksi. On mahdollista, että jopa kokonaiset vastaanarratiivikampanjat kääntyvät ylösalaisin ja niitä voidaan käyttää vastoin vastaanarratiivikampanjan alkuperäistä ideaa. (Van Eerten et al. 2017, 80.) Kampanjasta nimeltä ”Say No To Terror” -kampanjasta tehtiin jo puolessa päivässä vastankampanja, joka kulki sloganilla ”Say Yes to Jihad” ja lopulta edellä mainitun kampanjan videoista tuli suosituimpia kuin alkuperäisen kampanjan videoista. Samoin toinen kampanja, jossa käytettiin hashtagia #notinmyname kääntyi sen alkuperäistä ideaa vastaan; saksalaiset äärioikeistolaiset ryhmittymät alkoivat käyttää samaa hashtagia, mutta aivan eri tarkoitukseen. He ilmaisivat hashtagilla sanomaa: ”All these refugees, this is not happening in our name”. Täten vastaanarratiivikampanjat voivat johtaa siihen, että mielenkiinto väkivaltaisista ekstremistiryhmittymiä kasvaa sen sijaan, että mielenkiinto laskee. Kampanjoita tekemällä voidaan myös antaa tilaa ja oikeutusta ekstremistiryhmien toiminnalle. (Van Eerten et al. 2017, 80.)

Taulukko 2. Vastanarratiivien kritiikki.

Pelkistetty ilmaus kritiikistä	Kritiikki
Yksinkertaistava käsitys viestinnän luonteesta	<ul style="list-style-type: none"> - Yleisö nähdään passiivisena viestin vastaanottajana (Falkheimer 2014, Archetti 2015) - Kaikkien kohdeyleisön jäsenten ajatellaan reagoivan viesteihin ja omaksuvan ne samalla tavoin (Archetti 2015) - Vastaanottajan on tulkittava viesti, ei ainoastaan havaittava sitä (Archetti 2015)
Liian laajat viestintäkampanjat	<ul style="list-style-type: none"> - Ekstremistinen propaganda tosiasiallisesti kiinnostaa harvoja (Hemmingsen & Castro 2017) - Jos väärä kohderyhmä näkee viestin, yhteiskunta voi polarisoitua (Hemmingsen & Castro 2017) - Vastanarratiiveilla voi olla kielteisiä vaikutuksia ryhmässä, jota ei ollut tarkoitettu kohderyhmäksi (Freeman et al. 2015) - Kohdeyleisön joukossa voi olla erilaisia henkilöitä, joihin narratiivit vetoavat eri tavoin (Hemmingsen & Castro 2017) - Vastanarratiivit eivät ole vaikuttavia, jos yksilö on jo ekstremisti (Van Eerten et al. 2018)
Vastanarratiivien reaktiivinen luonne	<ul style="list-style-type: none"> - Voivat jakaa ihmisryhmiä, jolloin täytetään ekstremistien tavoite (Schmid 2014) - Taistelu vastustajan asettamalla areenalla, jolloin vastustajan viestejä vahvistetaan (Hemmingsen & Castro 2017) - Konfrontaatioon pyrkivät viestit torjutaan, jos vastustajan viestiä pyritään korjaamaan tai toinen asetetaan naurunalaiseksi (Hemmingsen & Castro 2018) - Kampanjassa ei tulisi olla vain puolustelevia viestejä vaan myös hyökkääviä, jolloin ei puhuta ainoastaan vastustajan haluamista asioista (Reed et al. 2015) - Pelkästään puolustamalla pelataan vastustajan maaliin (Reed et al. 2015)
Kyseenalaiset taustaoletukset	<ul style="list-style-type: none"> - Pelkkä informaatio ja sen havaitseminen ei todennäköisesti johda väkivaltaiseen toimintaan (Davies et al. 2016; Ferguson 2016) -

	<ul style="list-style-type: none"> - Kokemus siitä, että on osa ryhmää ja että on merkityksellinen, on radikalisoitumisprosessissa olennaista (Dugas & Kruglanski 2014) → pelkkä tieto tai viesti ilman tätä ei välttämättä vakuuta
Vastanarratiivien kaappauksen mahdollisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Jos vastanarratiivin teossa ja levittämisessä käytetään kanavana sosiaalista mediaa, siitä voidaan menettää kontrolli (Van Eerten et al. 2017)
Esitetyn todellisuuden ja todellisuuden välinen ristiriita	<ul style="list-style-type: none"> - Valtion tai vastanarratiiviin lähettäjän ristiriitaiset sanat ja teot (De Graaf 2011; Archetti 2015) - Vastanarratiiveilla ja viestinnän keinoin ei voi korjata todellisuuden todellista tilaa (Holtmann 2013)

4. Tutkielman metodologiset lähtökohdat

Euroopan unioni monien sen jäsenmaiden ohella pyrkii tuottamaan vastanarratiiveja estääkseen ja ennaltaehkäistäkseen ekstremistisen verkkosisällön vaikuttavuutta. Tutkittua tietoa vastanarratiiveista on kuitenkin vähän ja lisätutkimusta kaivataan (Ferguson 2016, 10). Systemaattista ekstremismin ennaltaehkäisyyn toimenpideohjelmien arviointia myös tarvitaan, jotta ennaltaehkäisystä voisi tulla tarkoituksenmukaista ja tehokasta (Davies *et al.* 2016, 80). Keskeisin toimija ekstremismin ennaltaehkäisyssä Euroopan unionin jäsenmaiden välillä on Radicalisation Awareness Network (RAN), jonka kautta jäsenmaiden viranomaiset ja asiantuntijat jakavat parhaita käytäntöjä ja luovat uusia toimintatapoja. Yksi RAN-verkoston työryhmistä, viestintä ja narratiivit - työryhmä (RAN C&N), n.d.) on erityisesti keskittynyt vastanarratiiveihin ekstremismin ennaltaehkäisyyn keinona.

Tutkielmassani tarkastelen jokaista RAN C&N työryhmän tuottamaa raporttia vastanarratiiveista (2015 – 2017), joita on yhteensä yhdeksän kappaletta. Koska akateemisen tutkimuksen on ikään kuin todettu (Ven Eerten al. 2017, 82.) nousseen reaktiona jo olemassa oleville politiikkatoimenpiteille ja ohjeistuksille, on relevanttia tarkastella kriittisesti erityisesti sitä, kuinka RAN-verkoston dokumentit suhteutuvat tutkimustietoon.

Tutkielmassa vastataan tutkimuskysymykseen:

- *Millä tavoin RAN-verkosto käsittää vastanarratiivit?*

sekä apukysymyksiin

- *Miten RAN-verkosto kuvailee vastanarratiiveja? Miksi vastanarratiiveja pidetään tärkeinä? Miten niitä tulisi toteuttaa? Mitä mahdollisuuksia ja heikkouksia vastanarratiiveilla käsitetään olevan?*

Tutkimuskysymyksiin vastataan analysoimalla RAN-verkoston vastanarratiiveja käsitteleviä dokumentteja laadullisen, aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysillä pyritään kuvaamaan laadullista aineistoa systemaattisella tavalla. Laadullinen tutkimus ei kuitenkaan ole yksiselitteinen; sitä voidaan lähestyä eri tavoin. Tutkijan ajatustapa laadullista tutkimusta tehtäessä on induktiivinen, jolla tarkoitetaan sitä, että aineistoa pyritään tarkastelemaan yksittäisestä yleiseen etenevää päättelyä, jota tehdään aineiston yksityiskohtaisella ja monitahoisella otteella. Tiedon hankinnan menetelmiä voivat olla esimerkiksi teemahaastattelut, havainnointi ja tekstien sekä

dokumenttien analyysit. Laadullisessa tutkimuksessa analysoitava aineisto valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei niinkään satunnaisotannalla. (Hirsjärvi *et al.* 2004, 155.)

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä. Sen avulla tekstistä etsitään ja kuvataan sanallisesti tekstin sisältöä. (Tuomi and Sarajärvi 2009, 104 - 107.) Sen avulla voidaan muodostaa tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, ja jonka avulla tulokset kytketään tulokset tutkimuskohdetta koskevaan laajempaan ilmiöön ja aihetta käsitteleviin, muihin tutkimustuloksiin. (Tuomi and Sarajärvi 2009, 91). Sisällönanalyysissa tavoitteena on kuvata tutkittavaa ilmiöitä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi *et al.* 2004, 152). Se voidaan toteuttaa joko aineistolähtöisenä, induktiivisena, tai teorialähtöisenä, eli deduktiivisena (Vilka 2005, 140).

Teorialähtöisessä sisällönanalyysissa on kyse siitä, että analyysin taustalla on teoria, josta käsin muodostetaan tutkittavan ilmiön käsitteet. Menetelmällä on mahdollista testata teoriaa uusissa konteksteissa, mutta tällöin ei tarkoiteta sitä, etteikö teoria ohjaisi tutkimusta esimerkiksi metodologisena kysymyksenä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97.) Teoriaohjaavassa analyysissa kuitenkin huomioidaan tiettyjen teoreettisten kytköksien olemassaolo, ja jolla pyritään tuottamaan uusia ajatusrakennelmia teorian testaamisen sijaan. Laadullinen analyysi tapahtuu niin, että ensimmäiseksi aineisto jaetaan osiin, se käsitteellistetään ja kootaan sen jälkeen uudelleen loogiseksi kokonaisuudeksi. Menetelmä täten perustuu tutkijan loogiseen päättelyyn sekä tulkintaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 113.) Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa tutkimusta tehdäänkin aineisto edellä. Käsitteet kuitenkin tuodaan tutkimukseen jo tiedettyinä seikkoina toisin kuin aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa, jossa käsitteet luodaan ainoastaan aineistosta. Teoria tuodaan teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa mukaan tarkasteluun vasta aineiston analyysin loppuvaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 117 – 118.) Tutkijan päättelyn logiikka teoriaohjaavassa analyysissa on abduktiivista, jolloin aineistolähtöisyys sekä valmiit mallit tietyllä tapaa vuorottelevat analyysiprosessissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96 - 97.)

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa aineistosta itsestään muodostetaan analyysiyksiköt tekemättä niitä etukäteen. Aineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus, jossa analyysiyksiköt valitaan tutkimuksen tehtävänasettelun vaatimalla tavalla. Analyysiyksiköitä ei ole harkittu etukäteen, vaan ne nousevat aineistosta. Aineistolähtöistä analyysia on haastavaa tehdä; yleisesti hyväksyttyä onkin, että tutkijan asettamat käsitteet ovat jollain tavalla yhteydessä myös teoriaan. On mahdollista, että tutkija analysoi aineistoa esimerkiksi omien ennakkokäsitystensä kautta, eikä niinkään aineiston pohjalta. (Tuomi and Sarajärvi 2009, 95 - 96.) Tässäkin tutkimuksessa tutkijan omat ennakkokäsitykset ja tausta viestinnän opinnoissa saattavat vaikuttaa siihen, millaisia tekijöitä aineistosta on nostettu ylös.

Tässä tutkielmassa pääpaino on aineistossa. Aineiston luokittelu ja analyysi eivät perustu suoraan tutkimuskirjallisuuteen, vaikkakin erilaisia kytkentöjä teoriaan on olemassa. Tällöin voidaan puhua teoriasidonnaisesta lähestymistavasta, joka mahdollistaa toisaalta aineistolähtöisen ja avoimen lähestymistavan. Tällöin aineistosta voi vapaasti nousta esiin erilaisia teemoja, joita voidaan myöhemmin vertailla teoriasta nouseviin luokkiin. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 97 – 100.) Teoriatietoa käytetään tässä tutkimuksessa analyysivaiheessa, kun arvioidaan, kuinka tutkimuskirjallisuus suhteutuu RAN-verkoston käsityksiin vastanarratiiveista. Aiempi tieto teorian pohjalta tietyllä tavalla ohjailee tulkintoja, vaikka tällöin on mahdollista tuoda uudenlaisia näkökulmia ilmiöön. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 98 – 99.)

Koska tämän tutkielman tarkoituksena on nimenomaisesti tutkia RAN-verkoston käsityksiä vastanarratiiveista, aineistolähtöinen sisällönanalyysi soveltuu analyysimenetelmäksi hyvin. Teorialähtöinen sisällönanalyysi ei olisi antanut samanlaista vapautta luoda aineistosta niitä käsityksiä, joita tarkoituksena on tutkia. Toisaalta sisällönanalyysi olisi voinut olla mahdollinen vaihtoehto tämän tutkielman analyysimenetelmäksi, mutta käytettyjä käsitteitä ei ollut tarkoituksenmukaista tuoda teoriasta (kts. Tuomi & Sarajärvi 2011, 117 – 118). Aineistolähtöinen analyysi mahdollisti kaikista vapaimman tavan lähestyä aineistoa.

4.1. Tutkimusaineisto

Tutkielmassani tarkastellaan Euroopan Unionin Radicalisation Awareness Network (RAN, n.d.) viestintä ja narratiivit -työryhmän (C&N, n.d.) dokumentteja, koska työryhmässä käsitellään nimenomaisesti vastanarratiivien tekoa ja toteuttamista. RAN-verkosto koostuu EU:n jäsenmaiden ekstremismin ennaltaehkäisyn parissa työskentelevien ammattilaisten joukosta. Ammattilaisia ovat muun muassa he, jotka työskentelevät poliiseina, vankiloiden johtajina, mutta myös opettajina, nuorisotyöntekijöinä, kansalaisyhteiskunnan edustajina, paikallisviranomaisina sekä terveydenhuollon ammattilaisina. Verkoston tarkoituksena on ennaltaehkäistä tulevaisuuden terrori-iskuja siten, etteivät ihmiset alun alkaenkaan lähtisi mukaan ekstremistisiin liikkeisiin. (RAN, n.d.)

RAN-verkostolla on yhdeksän erilaista työryhmää. On koulutukseen keskittyvä työryhmä (Education Working Group, RAN EDU, n.d.), ekstremismistä irtaantumista käsittelevä ryhmä (EXIT Working Group, RAN EXIT, n.d.) sekä nuorten, perheiden ja yhteisöjen tukemista käsittelevä työryhmä (Youth, Families and Communities Working Group, RAN YF&C, n.d.). On myös paikallisviranomaisten työtä tukeva ryhmä (Local authorities working group, RAN LOCAL), vankila- ja koeaikaryhmä (Prison and Probation working group RAN P&P), poliisi- ja toimeenpanoryhmä (Police and law enforcement working group, RAN POL), terrori-iskujen uhrien

muistopäivätyöryhmä (Remembrance of Victims of Terrorism working group, RAN RVT), terveys- ja sosiaalialan työryhmä (Health and Social Care working Group, RAN H&SC) sekä ohjauskomitea, joka koostuu kaikkien eri työryhmien johtajista (Steering Committee, RAN SC). (RAN Working Groups, n.d.). RAN-verkoston viestintä ja narratiivit -työryhmä (Communication and Narratives working group, RAN C&N, n.d.) käsittelee nimensä mukaan viestintää ja narratiiveja, ja joiden tavoitteena on ennaltaehkäistä ekstremismia ja sitä, kuinka ekstremistiseen propagandaan on mahdollista vastata.

RAN-verkoston työryhmissä tarkoituksena on jakaa tietoa ja kokemuksia eri jäsenmaiden viranomaisten ja ammattilaisten kesken, jotka työskentelevät ekstremismin ennaltaehkäisemisen parissa. Työryhmissä myös arvioidaan erilaisia käytänteitä. RAN -verkosto kokonaisuudessaan on verkosto, jossa tutkijat, viranomaiset ja päättäjät voivat jakaa asiantuntemustaan ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi. (RAN, n.d.) Tutkielman tutkimusaineisto koostuu RAN-verkoston C&N-työryhmän (Communication and Narratives Working Group, C&N, n.d.) kaikista internetissä saatavilla olevista dokumenteista vuosilta 2015 – 2017, joita on olemassa yhteensä yhdeksän kappaletta.

Esitutkimuksen perusteella muiden työryhmien dokumenteissa ei käsitelty vastanarratiiveja tai vaihtoehtoisia narratiiveja muutamia mainintoja lukuun ottamatta, ja tutkimusongelman kannalta tarkoituksenmukaista oli tarkastella nimenomaisesti C&N -työryhmän käsityksiä vastanarratiiveista, koska työryhmässä työskentelevät ovat alan ydinosajia. Koska työryhmällä on kaikista työryhmistä suurin ammattitaito vastanarratiiveista, on tutkimuskysymyksen – *miten RAN-verkosto käsittää vastanarratiivit* – kannalta tarkoituksenmukaista käsitellä juuri C&N -työryhmän näkemyksiä, sillä se on tärkein foorumi RAN-verkoston käsitysten syntymiselle vastanarratiiveista. Aineiston suhteellisen suppea määrä johtuu siitä, että työryhmällä on olemassa dokumentteja ainoastaan vuosilta 2015 – 2018. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan niistä jokaista. Oleellista tutkimuskysymykseen vastaamisessa ovat kuitenkin käsitykset vastanarratiiveista, ja käsityksiä on mahdollista tutkia vaikka aineistoa ei olisi ylen määrin saatavilla.

Tässä tutkielmassa tarkastellut dokumentit ovat:

- RAN C&N Counter and alternative narratives 2015 (RAN / Institute for Strategic Dialogue, 2015)
- RAN C&N Workshop on jihadist propaganda and how to respond 2016 (RAN C&N, 2016b)
- RAN C&N One-to-one digital interventions (RAN C&N, 2016a)

- RAN C&N How to measure the impact of your online counter or alternative narrative campaign (RAN C&N, 2017a)
- RAN C&N Dissemination strategies and building online multi-platform networks 2017(RAN C&N 2017b)
- RAN C&N Dos and dont's of involving formers in PVE/CVE work (RAN C&N, 2017c)
- RAN C&N Guidelines for effective alternative and counter-narrative campaigns (GAMMA+) (RAN C&N, 2017d)
- RAN C&N Checklist of relevant mental biases and mechanisms for developing counter or alternative narratives (RAN C&N, 2018)

4.2. Analyysin vaiheet

Aineistosta kerättiin huhtikuun 2018 aikana tutkimusongelman kannalta oleelliset seikat. Aineiston analyysiprosessia ohjasivat tutkimuksessa käytetyt apukysymykset: *Miten RAN-verkosto kuvailee vastanarratiiveja? Miksi vastanarratiiveja pidetään tärkeinä? Miten niitä tulisi toteuttaa? Mitä mahdollisuuksia ja heikkouksia vastanarratiiveilla käsitetään olevan?* Tutkimustehtävän kannalta analyysi- tai koodausyksiköksi määriteltiin lause tai lauseita sisältävä kokonaisuus, toisin sanoen merkityskokonaisuus. Aineiston alkuperäisistä ilmaisuista toteutettiin pelkistettyjä ilmaisuja. Niitä tarkasteltiin ja vertailtiin aineiston ryhmittelyssä eli klusteroinnissa. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 112 – 113.) Aineistolähtöinen sisällönanalyysi toteutetaan Milesin ja Hubermanin (1994) kuvaamalla tavalla kolmivaiheisessa osassa. Aineisto ensin redusoidaan eli pelkistetään, jonka jälkeen muodostetaan pelkistyksiä ja viimeisenä tieto abstrahoidaan, joka tarkoittaa teoreettisten käsitteiden luomista. Analyysiyksikkönä tässä tutkielmassa on yksi merkityskokonaisuus.

Pelkistetyistä analyysiyksikön sisällöstä etsittiin yhteneväisyyksiä ja eriävyyksiä, jonka mukaan ne luokiteltiin, ja lopulta ryhmiteltiin ja yhdisteltiin alaluokiksi. Alaluokkien kautta muodostettiin yläluokat, joita vertailtiin alkuperäiseen aineistoon koko analyysiprosessin ajan. Jokainen vaihe toteutettiin erilliselle word-dokumentille, joka varmisti sen, että aineistoa oli mahdollista koko prosessin ajan peilata aiempiin luokitteluihin ja analyysin prosessin aiempiin versioihin. Alaluokan muodostamiseen on tarvittu vähintään kolme pelkistettyä ilmaisua. Sama merkityskokonaisuus on voitu koodata vain kerran pelkistetyksi ilmaisuksi.

Sisällönanalyysin koodausprosessia olisi voinut parantaa esimerkiksi tutkijatriangulaatiolla, jossa toinen tutkija koodaa saman aineiston kuin tutkija itse. Tuloksia olisi verrattu toisiinsa ja sen perusteella määritelty, kuinka yhteneväiset tulokset ovat ja sitä kautta arvioitu tutkimuksen tulosten luotettavuutta. Koska tämä ei tutkijan tiiviin toteutusaikataulun vuoksi ollut mahdollista,

tutkimustuloksia on pyritty tutkielmassa esittämään mahdollisimman avoimesti, pelkistykset sekä niistä juontuvat kategoriat selkeästi esittäen jokaisessa osiossa. Taulukot ovat liitteinä tutkielman lopussa.

Taulukko 3. Esimerkki analyysiprosessista.

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka
“You need to find a way to motivate people to read your message or information.” (RAN C&N, 2018, 10)	Kohdeyleisön motivointi omaksua vastanarratiivi	Ajatusmallien muuttaminen	Vastanarratiivin sisältö

5. Analyysi

Tässä luvussa kuvataan sitä, miten RAN-verkosto käsittää vastanarratiivit ja niiden toteuttamisen. Analyysi etenee niin, että jokainen kategoria esitellään erikseen ja jokaisessa kategoriassa huomioidaan vastanarratiivien piirteet sekä mahdolliset haasteet, jos aineistossa niitä on mainittu erikseen tai jotka tulevat esiin tekstistä muutoin. Ensimmäisenä esitellään RAN-verkoston tapa käsitteellistää vastanarratiivit, jonka jälkeen eritellään sitä, miksi RAN-verkosto pitää vastanarratiivien tekemistä tärkeänä. Näistä muodostuvat ensimmäiset aineiston pohjalta muodostetut kategoriat. Seuraavat kategoriat, jotka käsittelevät vastanarratiivien toteutusta, on jaettu pienempiin osiin. Teoria liitetään analyysin mukaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin tavoin, jonka avulla päästään tutkimaan sitä, kuinka teoritieto suhteutuu RAN-verkoston käsityksiin vastanarratiiveista.

5.1. Vastanarratiivien käsitteellistäminen

RAN-verkosto ei käsitteellistä vastanarratiiveja vain yhdeksi käsitteeksi, vaan mieltää vastanarratiiveja olevan kolmea eri tyyppiä: vaihtoehtoisiksi narratiiveiksi, vastanarratiiveiksi sekä valtionhallinnon strategiseksi viestinnäksi (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 4). Tyypittely esiteltiin teoriaosion luvussa 2.3. *Vastanarratiivit* sen vuoksi, että lukijalle ilmeni se, kuinka eri tavoin vastanarratiiveja voidaan mieltää. Huomionarvoista on kuitenkin se, ettei tutkimuskirjallisuudessa tutkijan huomioiden perusteella juurikaan käytetä samanlaista tyypittelyä, vaikkakin kolmenalaista tapaa ymmärtää vastanarratiivit saatetaan mainita. Tyypittely on Strategisen Dialogin Instituutin (ISD, Institute for Strategic Dialogue, n.d.) tekemä, ja koska ISD tekee yhteistyötä RAN-verkoston kanssa, tyypittely esiintyy myös RAN-verkoston dokumenteissa.

Vastanarratiiveissa kuvataan olevan kyse suorasta ekstremististen narratiivien purkamisesta, diskreditoimisesta ja demystifioinnista, jotta ideologiat voidaan asettaa kyseenalaiseksi naurunalaiseksi saattamisen, tunteiden, huumorin sekä valheiden paljastamisen avulla. Viestin tekijänä tai lähettäjänä tällöin on kansalaisyhteiskunta. Vaihtoehtoisilla narratiiveilla pyritään puolestaan tekemään tyhjäksi ekstremistiset narratiivit keskittymällä siihen, minkä puolesta, eikä vastaan, ollaan. Se tehdään positiivisten tarinoiden kautta, jossa käsitellään sosiaalisia arvoja, suvaitsevaisuutta, avoimuutta, vapautta ja demokratiaa. Valtionhallinnon strategisella viestinnällä pyritään myös tekemään tyhjäksi ekstremistiset narratiivit selittämällä hallituksen tekemät politiikkatoimenpiteet sekä niiden syyt kumoamalla väärää informaatiota sekä luomalla suhteita tärkeimpiin sidosryhmiin ja kohdeyleisöihin. (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015.)

Tyypittelyjen ymmärtäminen on RAN-verkoston mukaan oleellista. Ymmärtämättömyys viestin sisällön vaikuttavuudesta ja siitä, millaista kohderyhmää sen avulla pyritään saavuttamaan, on RAN-verkoston mukaan yksi yleisimmistä virheistä ja tehokkaiden kampanjoiden haasteista. (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 4.) Erilaiset vastanarratiivien tyypit tulisi kohdentaa sen mukaan, missä ”radikalisoitumisvaiheessa” yksilö tai ryhmä on (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 5). Jos pyrkimyksenä on se, että ihmiset pääsisivät eroon ekstremistisestä ajattelusta, kahdenkeskiset keskustelut nähdään parhaana vaihtoehtona lähestyä tällaisia henkilöitä. Myös suora, ekstremistisen retoriikan haastaminen nähdään seuraavaksi tarkoituksenmukaisimpana tapana lähestyä tällaisia ihmisiä. Jos taas pyrkimyksenä on laajemmin haastaa ekstremististen viestien ja niiden lähettäjien legitimitettä, kyseessä on radikalisoitumista vastaan tapahtuva, radikalisoitumista ennalta estävä viestintä. Tällöin voidaan lähestyä myös riskiryhmässä olevia henkilöitä. (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 5.)

Mielenkiintoista on se, että vaikka kohdeyleisöjä kehoitetaan aineistossa tuntemaan ja selvittämään, missä radikalisoitumisen vaiheessa he ovat, heidän laajempia käsityksiään esimerkiksi politiikasta tai maailman tilasta ei pyritä selvittämään. Vastanarratiiveilla ja viestinnän keinoin ei voi korjata todellisuuden todellista tilaa (Holtmann 2013) ja vastanarratiivien uskottavuus joutuu koetukselle, mikäli narratiivi ei perustu jo olemassa oleville ajatuksille ja käsityksille (vrt. esim. Leuprechtin et al. 2009).

Toisaalta ekstremististen narratiivien purkamiseen pyrkivillä vastanarratiiveilla ei nähdä vielä vuoden 2015 dokumentissa samoja haasteita kuin mitä myöhemmissä dokumenteissa. Haasteiksi liittyen vastanarratiivien sisältöön ja niiden vastaanottamiseen kohdeyleisön parissa määritellään myöhemmin muun muassa kognitiivinen dissonanssi. Tässä tapauksessa kognitiivisella dissonanssilla viitataan siihen, että mitä radikalisoituneempi yleisö on, sitä vahvemalla tavalla heidän identiteettinsä, moraalinsa ja arvonsa ovat yhteneväiset ekstremistisen ryhmittymän kanssa. Konfrontaatioon pyrkivät viestit eivät näissä tapauksissa toimi tehokkaasti. (RAN C&N 2018, 4.) Tällaiset viestit eivät toimi myöskään silloin, jos vastanarratiivi nähdään uhkana identiteetille (RAN C&N 2018, 6). Toisaalta todetaan, että ihmiset etsivät tietoa, joka vahvistaa heidän olemassa olevia uskomuksiaan, josta voidaan vetää johtopäätös, etteivät konfrontaatioon pyrkivät vastanarratiivit jo radikalisoituneiden parissa toimi (RAN C&N 2018, 7). Ihmiset eivät todennäköisesti myöskään vastaanota viestiä, jonka ajattelevat olevan liian stressaava tai kivulias vastaanottaa. Suurin osa ihmisistä ei vapaaehtoisesti etsi tietoa, joka voi tehdä heidät levottomiksi. (RAN C&N 2018, 10.)

Myös tutkimus tukee tätä huomiota: konfrontaatioon pyrkivät vastanarratiivit voidaan usein ohittaa tai torjua automaattisesti, varsinkin jos vastanarratiiveissa pyritään korjaamaan tai asettamaan vastustajan narratiivi naurunalaiseksi (Hemmingsen & Castro 2017, 6). Myös Schmid (2014) tuo esille sen, että vastanarratiivien tulisi rakentaa yhteyttä ”meidän” ja ”heidän” välille, eikä jakaa ihmisryhmiä, mikä on ekstremistien tavoite. Näin ollen RAN-verkoston omien dokumenttien sekä tutkimustiedon valossa vastanarratiivien käsite sen ensimmäisessä tyypissä – suorasta ekstremististen narratiivien purkamisesta, diskreditoimisesta ja demystifioinnista, jotta ideologiat voidaan asettaa kyseenalaiseksi naurunalaiseksi saattamisen, tunteiden, huumorin sekä valheiden paljastamisen avulla – voidaan kyseenalaistaa. RAN-verkoston olisikin aiheellista uudelleen määritellä käyttämänsä käsitteet uudelleen uusimman tutkimustiedon sekä omien uusimpien julkaisujensa valossa.

RAN-verkoston dokumenteissa erityiseksi haasteeksi mainitaan ymmärrys siitä, mitä vastanarratiiveilla ja sen käsitteellä tarkoitetaan. Tärkeää olisi erottaa se, että vastanarratiiveja on erilaisia tyyppisiä ja niillä on eri tavoitteiden perusteella eri kohderyhmät. (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 4.) Tutkijan huomioiden mukaan 2015 vuoden dokumentteja seuraavissa dokumenteissa ei kuitenkaan eksplisiittisesti vastanarratiiveista puhuttaessa erotella näitä käsitteitä, eikä seuraavissa dokumenteissa mainita valtionhallinnon strategista viestintää mahdolliseksi vastanarratiivien muodoksi. Sen sijaan, että valtionhallinnon strategista viestinnän luomia mahdollisuuksia käsiteltäisiin, valtio esitetään dokumenteissa enemmin yhteistyökumppanina, rahoittajana ja epäluotettavana vastanarratiivin lähettäjänä (kts. esim. RAN C&N 2015; RAN /Institute for Strategic Dialogue 2015, 7).

“[t]here are limitations to governments’ credibility in terms of delivering counter-narratives directly. At the same time, government funding and engagement is needed to support initiatives adequately while providing necessary guidance on measures to ensure direction, effect and efficiency.” (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 7)

Valtionhallinnon strategisen viestinnän logiikka on erilainen kuin kahden muun tyyppin vastanarratiivit. Siinä ei keskitytä ainoastaan terroristisen propagandaan vastaamiseen, vaan kyse on enemmin oman narratiivin tuomisesta esille. Tosin, vaihtoehtoisissa narratiiveissa toistuu sama idea, koska niissä ajatuksena on tuoda esiin seikkoja, jonka puolesta, ei vastaan, ollaan. Siinä voidaan nähdä toistuvan Reed et al. (2015) mukaan idea ”hyökkäävistä” viesteistä, jolloin tuodaan esille myös omia viestejä; vastanarratiivien tapauksessa omaa narratiivia. Valtionhallinnon strateginen viestintä

kuitenkin käsittää vaihtoehtoisia narratiiveja laajemman tavan lähestyä ekstremismiiä ja ekstremististä propagandaa: siinä otetaan huomioon politiikkatoimenpiteet laajemmin. Tällöin on mahdollista välttää Hemmingsenin ja Castron (2017) esille tuoma seikka siitä, että vastanarratiivein päädytään toistamaan ja pelaamaan terroristien asettamalla areenalla, ja tukahduttamisen sijaan vahvistetaan ekstremistisiä viestejä. Lähestymistapa kertoo siitä, ettei se ole luonteeltaan samalla tavoin reaktiivinen kuin tyypittelyn vastanarratiivit, vaan pyrkii tuomaan esille omaa narratiiviaan, omia toimiaan selittäen.

Mielenkiintoista kuitenkin on, ettei valtionhallinnon strategista viestintää vastanarratiivin tyyppinä vaihtoehtoisten narratiivien ja vastanarratiivien rinnalla käsitelty aineistossa lainkaan, paitsi yhdessä dokumentissa, siinäkin maininnan tasolla (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 4.). Tutkimuskirjallisuudessa valtionhallinnon strategisen viestinnän mahdollisuutta ei myöskään mainita, lukuun ottamatta Van Eerten et al. huomioita (2017, 30). Valtionhallinnon strateginen viestintä eroaa vastanarratiiveista siten, ettei se vastaa suoraan ekstremistisiin narratiiveihin, vaan sillä pyritään tuomaan esille syitä ja selityksiä valtion toteuttamille politiikkatoimenpiteille ja toisaalta myös korjaamaan väärinymmärryksiä. Lähestymistapa mahdollistaisi tutkijan mielestä politiikkatoimenpiteiden ja terrorismintorjunnan toimien yhtenäisyyden, voisi ehkäistä päällekkäisyyksiä ja mahdollisesti jopa toisistaan poikkeavia tavoitteita ja tukisi myös viestinnän toimenpiteitä. Yhden tahon toteuttama viestintäkampanja ilman tietoa tai ymmärrystä suuremmasta perspektiivistä ja politiikkatoimenpiteistä voi muodostua epäuskottavaksi.

Valtionhallinnon strategisen viestinnän keinoin myös olisi mahdollista rakentaa narratiivi, joka perustuu jo olemassa oleville ajatuksille ja ideologialle, ja voisi ilmaista jopa identiteettiä ja yhteenkuuluvuutta (kts. esim. Braddock & Horgan 2015, 838). Tällöin vastanarratiivi kertoisi jo olemassa olevaa tarinaa, jolloin kohdeyleisö itse voisi vertailla narratiiveja toisiinsa. Eri asia tosin on, kuinka vaikuttavaksi narratiivi voidaan luoda ilman selkeää vääryyden kokemusta, syyllisen identifioimista sekä tekojen oikeutusta.

Se, ettei valtionhallinnon strategista viestintää käsitellä aineistossa mainintaa lukuun ottamatta kertoo tutkijan tulkinnan mukaan siitä, ettei RAN-verkostossa käsitellä terrorismintorjunnan toimia kokonaisuudessaan viestinnälliseksi. Vastanarratiivit ovat sekä RAN-verkoston dokumenttien että tutkimuskirjallisuudenkin näkökulmasta moniulotteinen käsite, jolla voidaan tarkoittaa erilaisia tapoja vastata terroristiseen propagandaan. Tutkimuskirjallisuudessa valtionhallinnon strategisen viestinnän mahdollisuutta ei myöskään mainita, lukuun ottamatta Van Eerten et al. huomioita (2017, 30). Seikka osoittaa sen, että vastanarratiivien tutkimus on syntynyt ikään kuin vastauksena

politiikkaohjelmille ja kolmannen sektorin järjestöjen ehdotuksille (Ferguson 2016; 7, 9). Tämä voi kertoa siitä, että konsepti vielä hakee paikkaansa ja tarkoitustaan.

5.2. Vastanarratiivien syyt

Vastanarratiivien syitä perustellaan RAN-verkoston dokumenteissa erityisesti sillä, että verkossa on ekstremististä propagandaa, jolla on vaikutusta yksilöiden ekstremismiin. Dokumenteissa todetaan, että ekstremististä propagandaa on verkossa suuri määrä, ja se on hyvin tuotettua ja tehtyä. Ekstremistien nähdään hallitsevan verkkokeskustelua. Syitä pidetään perusteena sille, että jotain tulisi tehdä.

“There remains a very large gap between the volume and quality of counter- and alternative narrative campaigns and the propaganda machine of ISIL and other extremist groups.” (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 2)

Ekstremistisellä propagandalla nähdään olevan suuri vaikutus myös yksilön siihen, että yksilöstä tulee ekstremisti. Propaganda vetoaa nimittäin yksilöiden identiteettiin ja sen avulla voidaan luoda tarkoituksellisuuden tunnetta. Lisäksi ekstremistinen propaganda käyttää hyväkseen keinoa osallistaa ihmisiä.

“At the core of the radicalisation process is mostly the search for a new or more purposed identity or life. The recruiters and propagandists of Daesh exploit this, like any other extremist group or sect looking for new members. The vulnerable individual might be looking for a stronger feeling of belonging, camaraderie, status, purpose, or thrill and adventure. In the communication of Daesh and in its approach towards possible new recruits, narratives that aim specifically to addressing these identity issues are predominant.” (RAN C&N 2016b, 2)

Vastanarratiivien perusteluista, eli siitä, että internetillä on vaikutusta radikalisoitumisprosessiin, ollaan sikäli samanmielisiä niin RAN-verkoston että tutkimusyhteisön keskuudessa (kts. esim. Conway 2017; Sibling & Bhatt 2007, 8; Davies, Ouellet, & Bouchard 2016, 53). Aineistosta kuitenkin kumpuaa ajatus siitä, että ekstremistisen propagandan suuri määrä sekä terroristiryhmittymien kyky osallistaa konkreettisia uusia jäseniä mukaan toimintaan ovat EU:n näkökulmasta suuria haasteita. Havainnossa ilmenee tutkijan mukaan yksi suurimmista ongelmista, mitä vastanarratiiveihin liittyy. Vastanarratiivit ovat luonteeltaan reaktiivisia, ja pelkästään luomalla vaihtoehto ekstremistiselle propagandalle ajatusten tasolla ei tarjoa samanlaista mahdollisuutta osallistaa ihmisiä kuten ekstremistit verkkoviestinnällään ja toiminnallaan tekevät (RAN C&N 2016a, 2).

Ekstremistisen propagandan vaikuttavuutta perustellaan myös sillä, että se osallistaa haluttua kohderyhmää tehokkaasti. Ekstremistit lähestyvät yksilöitä henkilökohtaisesti verkkopalstoilla, ja voivat myös tarjota mahdollisuutta osallistua toimintaan.

“In their messages and on their websites there is often the possibility of a one-on-one video chat with recruiters.” (RAN C&N 2016a, 2)

“Most important feature is their ability to offer the possibility to immediately be part of the movement (opt-in possibility). Joining Daesh (IS/ISIS) for example in Syria or online in Europe is considered equally important, they are all considered soldiers from an extremist perspective.” (RAN C&N 2016a, 2)

Vastanarratiiveja perustellaankin sillä, että verkossa olevalle ekstremistiselle propagandalle ja ekstremistien toteuttamalle kampanjoille täytyy tuottaa rinnalle jotakin muuta. Propagandan poistaminen voidaan nähdä vaihtoehtona, jos se on automatisoitua ja tarpeeksi läpinäkyvää niin, ettei sananvapaus vaarannu (RAN C&N 2017d, 12).

Vastanarratiivien perusteluista, eli siitä, että internetillä on vaikutusta radikalisoitumisprosessiin, ollaan sikäli samanmielisiä niin RAN-verkoston että tutkimusyhteisön keskuudessa (kts. esim. Conway 2017; Sibling & Bhatt 2007, 8; Davies, Ouellet, & Bouchard 2016, 53). Aineistosta kuitenkin kumpuaa ajatus siitä, että ekstremistisen propagandan suuri määrä sekä terroristiryhmittymien kyky osallistaa uusia jäseniä mukaan toimintaan ovat EU:n näkökulmasta suuria haasteita. Havainnossa ilmenee tutkijan mukaan yksi suurimmista ongelmista, mitä vastanarratiiveihin liittyy. Vastanarratiivit ovat luonteeltaan reaktiivisia, ja pelkästään luomalla vaihtoehto ekstremistiselle propagandalle ajatusten tasolla ei tarjoa samanlaista mahdollisuutta osallistaa ihmisiä kuten ekstremistit verkkoviestinnällään ja toiminnallaan tekevät (RAN C&N 2016a, 2).

Aivan kuten RAN-verkostokin, tutkimuksessa tunnistetaan se, että sosiaalisella medialla mahdollistaa yksilölle kokemuksen siitä, että hän voi kokea tulevansa arvostetuksi ja saavansa mahdollisuuden identifioitua ryhmään; olla jotakin (Archetti 2015). Sosiaalisen median tunnistetaan myös mahdollistavan yksilölle sen, että hän pääsee osaksi ryhmää, mikä ilman sosiaalista mediaa ei olisi mahdollista (Halverson & Way 2012). Verkkoalustojen todetaan myös mahdollistavan keskustelun (Davies et al. 2016).

Huomionarvoista on se, että RAN-verkoston dokumenteissa vastanarratiivien perusteluissa tunnistetaan samankaltaisia heikkouksia kuin tutkimuksessakin. Heikkouksiksi RAN-verkostossa dokumenteissa huomioidaan seikka siitä, että vastanarratiivien vaikuttavuudesta ei ole vielä varmaa tietoa (RAN C&N 2017d, 11; Van Eerten al. 2017, 82) ja tunnistetaan se, että internetin roolista radikalisoitumisprosessissa edelleen väitellään (RAN C&N 2015, 3). Tutkimuskirjallisuudessa ei

kuitenkaan haasteena tullut esille sitä aineistossa argumentoitua seikkaa siitä, ettei tarvittavan suurta määrää erilaisia vastanarratiivikampanjoita ole vielä tehty jotta vastanarratiivien tarkoituksenmukaisuuttaja tehokkuutta voisi mitata.

“Anecdotal knowledge of impact exists and is presented here, but a better understanding requires a substantial scale-up in volume and type of counter- and alternative narratives, with appropriate and sophisticated measurement tools.”
(RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 4)

Mielenkiintoisen kommentista tekee sen, että Strategisen dialogin instituutti (ISD, n.d.) on kolmannen sektorin toimija. Ekstremismin ennaltaehkäisy vastanarratiivien keinoin voi olla tarkoituksenmukaista, mutta se, millä keinoin vastanarratiivien tehokkuutta ja tarkoituksenmukaisuudesta voidaan saada tietoa, voi olla hyvin erilaista kolmannen sektorin toimijan sekä akateemisen tutkimuksen parissa (Ferguson 2016). Siinä, missä akateemisessa tutkimusyhteisössä korostetaan tutkimustiedon lisäämistä, Strategisen dialogin instituutti esimerkiksi edellisessä sitaatissa korostaa erilaisten vastanarratiivikampanjoiden määrän lisäämistä (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 4), ei niinkään tutkimustiedon lisäämistä. Kuitenkin sekä akateemisessa tutkimuksessa että RAN-verkoston dokumenteissa tulee ilmi se, että vaikuttavuutta tulee voida mitata (kts. esim. Van Eerten et al. 2017; Ferguson 2016; RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 4).

5.3. Vastanarratiivien toteuttaminen

5.3.1. Vastanarratiivien tekijät

Vastanarratiivien tekijöihin kiinnitetään RAN-verkosto dokumenteissa huomiota siten, että jokaisen eri tahon, jonka on mahdollista toteuttaa vastanarratiiveja, mahdollisuudet ja heikkoudet määritellään selkeästi. Vastanarratiivien mahdollisiksi tekijöiksi huomioidaan valtionhallinto, kansalaisyhteiskunta, yksityiset yritykset sekä kaikkien näiden välinen yhteistyö. Kansalaisyhteiskunnan toimijoita ei dokumenteissa eritellä, mutta tutkijan ymmärryksen mukaan niillä tarkoitetaan tahoja, joilla on halua ja osaamista toteuttaa vastanarratiiveja. Valtionhallinnolla kuvataan olevan resursseja kampanjoiden tekemiseen sekä jo valmiit, laajat verkostot, joita on mahdollista hyödyntää vastanarratiivien teossa (RAN C&N 2015, 2.) Haasteeksi kuitenkin todetaan se, että valtionhallinnolla ei ole potentiaalisten kohdeyleisöjen näkökulmasta riittävää legitimitettä (tätä käsitellään enemmän seuraavassa alaluvussa 4.5. Vastanarratiivien lähettäjä) ja että valtionhallinnon tulkittu osallistuminen vastanarratiivien tekoon voi olla jopa haitallista (RAN C&N 2017a, 3). Tätä perustellaan sillä, että valtionhallinnon on tärkeämpää perustaa erilaisia

rahoitusmalleja sekä infrastruktuureja, jotka mahdollistavat kestävä ja pitkäaikaisen toiminnan, poliittisiin sykleihin sidonnaisen, lyhytaikaisen toiminnan sijaan (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 8).

“Find ambassadors for your campaign, BUT keep in mind what they do for your credibility. Endorsement from government can be toxic.” (RAN C&N 2017a, 3)

“It is important to recognise that governments should not be fronting counter-narrative campaigns, nor should they have sign-off or influence on the content. It is absolutely vital that governments use their resources to develop funding models and infrastructures that avoid the ‘kiss of death’ phenomenon, and are sustainable and long-term, rather than piecemeal and tied to political cycles. Ultimately, governments need to help to create an infrastructure that is community-owned and operated, but that is non-governmental in how it operates.” (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 8)

Mielenkiintoista on, että Strategisen dialogin instituutti (ISD) ilmaisee RAN-verkoston dokumentin kirjoittajana tässä yhteydessä alaviitteen muodossa sen, että esimerkiksi instituutin oma ”Innovation Hub” voi toimia potentiaalisena rahoituskohteena vastanarratiivien ja vaihtoehtoisten narratiivien tekijänä. Sen kerrotaan tuovan yhteen kanalaisyhteiskunnan toimijat, sisällöntuottajat sekä sosiaalisen median yhtiöt, jotka voivat tarjota strategista, pitkän ajan tukea, vastanarratiivien levittämiseen sekä arviointiin liittyvää apua.⁵ (RAN / Institute for Strategic Dialogue, 2015, 8.) Ehdotus herättää kysymyksen siitä, miksi jäsenvaltioiden oman toiminnan tukemisen sijasta ISD toimintaa kannustetaan epäsuorasti tukemaan, vaikka vielä ei tiedetä, kuinka tehokkaita vastanarratiivit todellisuudessa ovat (kts. esim. RAN C&N 2017d, 11; RAN C&N 2015, 3). Vaikka valtionhallinto ei välttämättä ole vastanarratiiviin tuottajana paras mahdollinen taho sen vuoksi, ettei sitä nähdä luotettavana tahona kohdeyleisön näkökulmasta, tutkijan näkökulmasta perusteluita kaivattaisiin enemmän: miksei vastanarratiivien tuottajana, tai oikeastaan valtionhallintoa strategisen viestinnän toteuttajana, huomioida lainkaan?

RAN-verkosto määrittääkin vastanarratiivien mahdollisiksi tekijöiksi kansalaisyhteiskunnan toimijat. Niillä voidaan nähdä olevan tärkeä rooli vastanarratiivien suunnittelussa ja käytännön toteuttamisessa sen vuoksi, että ne yleisesti nähdään uskottavina ja luotettavina lähteinä, jotka voivat taata sen, että viestin tekijä tulkitaan luotettavaksi. (RAN C&N 2015, 7.)

⁵ ”For example, ISD’s Innovation Hub, in its initial phases, can serve as one potential model for funding and supporting counter- and alternative narratives: bringing together civil society practitioners and content creators with the support of tech and social media companies, to provide sustained and strategic long-term support, dissemination and evaluation.” (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 8)

“Civil society practitioners (including grassroots networks) can provide counter-narrative campaigns with credible messengers who ensure that the message is delivered in a trustworthy and convincing manner.” (RAN C&N 2015, 6.)

Yksin toimiessaan kansalaisyhteiskunnalla on kuitenkin haasteita, jotka liittyvät sen maineeseen, osaamiseen sekä resursseihin. On mahdollista, että kohdeyleisö tulkitsee kansalaisyhteiskunnan viestit vähemmän luotettaviksi varsinkin silloin, jos se toimii yhdessä valtionhallinnon kanssa. Toisaalta ongelmana voi olla myös se, ettei riittävän pitkää rahoitustukea löydy kampanjoille – tai riittävää osaamista niiden tekemiseen. Viestin lähettäjiä voi olla myös vaikeaa löytää. (RAN C&N 2015, 6.)

Vastanarratiivien tekijöiksi huomioidaan myös yritykset, erityisesti teknologia-alan, sosiaalisen median, markkinoinnin ja mainonnan yritykset, joilla on erityistä subtanssiosaamista ja kokemusta vaikuttamisesta. Yksityisten yritysten, kuten teknologia-alan ja sosiaalisen median yritykset voivat käyttää osaamistaan ja kokemustaan esimerkiksi konseptisoimalla ja levittämällä ajatuksia sekä verkkoympäristöissä että muualla, ja siten vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen. Tosin, usein näiltä tahoilta puuttuu selkeä osaaminen ekstremistisistä ryhmistä ja radikalisoitumisesta. Yritysten ensisijainen päämäärä on kaupankäynti, varsinkin silloin, jos kyseessä on osakeyhtiö ja yritys on vastuussa osakkeenomistajille. Tällöin aikaa ja rahaa vastanarratiivikampanjoille ei välttämättä ole. Yrityksillä voi olla ongelmia myös sen suhteen, että vastanarratiivien parissa työskentelemällä he työskentelevät kiistellyn aiheen parissa ja voivat olla huolissaan sen suhteen, että valtion kanssa yhteistyötä tekeminen voi vaikuttaa niiden maineeseen. (RAN C&N 2015, 7)

Koska jokaisella sektorilla on omat haasteensa vastanarratiivien toteuttamisen suhteen, RAN-verkosto kehottaa eri tahoja yhteistyöhön. Suurin este parempien ja laadukkaampien vastanarratiivien ja vaihtoehtoisten narratiivien tuottamiselle todetaan olevan se, etteivät valtionvallinto, kansalaisyhteiskunta ja yksityinen sektori tee yhteistyötä tehokkaasti ja pitkän aikavälin näkökulmalla tarpeeksi suurilla resursseilla. Ratkaisuksi tähän ehdotetaan innovatiivisten rahoitusmallien ja -rakenteiden luomista, joilla mahdollistetaan käytännön työn tekeminen. Valtionhallinnolla on resursseja ja motivaatiota rahoittaa vastanarratiivikampanjoita jote se voi kannustaa kansalaisyhteiskuntaa ja yksityistä sektoria toimimaan yhdessä. Tällaisille yhteistyömuodoille tulisi dokumenttien mukaan antaa mahdollisimman suuri tuki. (RAN C&N 2015, 2.)

“Governments have the resources and motivation to fund counter-narrative campaigns. They can encourage partnerships between civil society and industries, such as tech and social media. Existing funding mechanisms at EU and national

level should be leveraged to a maximum to support such partnership initiatives. Here, the EU RAN CoE could provide an important platform for innovative solutions between government, industry and CVE practitioners.” (RAN C&N 2015, 2)

“They can encourage partnerships between civil society and industries, such as tech and social media. -- Governments have an important role in making sure this remains a priority and they are also accountable for how government funding is spent and focused on target audiences.” (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 8)

Entiset ekstremistejä pidetään hyödyllisenä apuna vastanarratiivien teossa myös sen vuoksi, koska he ovat omakohtaisen kokemuksensa myötä ekspertejä ekstremismissä (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 9). Kuitenkin tähän saattaa liittyä mahdollisia haasteita: ekstremistillä ei välttämättä ole tarpeeksi osaamista tehdä vastanarratiiveja, heitä voi kohdata kiusaus palata takaisin entiseen ympäristöönsä, heillä voi olla vielä käsittelemättömiä asioita menneisyydestään, ja lopulta he eivät voi kuitenkaan välttämättä auttaa ketään irtaantumaan ekstremismistä. (RAN C&N 2017c, 2 – 5.)

“Relapsing is a risk for formers returning to old extremist environments or entering new extremist environments. While the risk of relapse is considered lower for those having been away from the extremist environment for longer, time is not the only factor to consider”.(RAN C&N 2017c, 2.)

5.3.2. Vastanarratiivien lähettäjä

Vastanarratiivien tekijät ja lähettäjä voidaan mieltää osaksi samaa kokonaisuutta, mutta tutkijan oman näkemyksen mukaan on eri asia, kuka vastanarratiivin tekee ja kenen tai minkä vastanarratiivin tulkitaan tekevän. Kohdeyleisön näkökulmasta vastanarratiivin lähettäjä on todennäköisesti sen tekijä, vaikka tekijä todellisuudessa voisi olla eri taho. Tässä luvussa kuitenkin käsitellään vastanarratiivin lähettäjää kohdeyleisön näkökulmasta. RAN-verkoston dokumenteissa teemoina esille nousivat lähettäjän luotettavuus sekä entisten ekstremistien rooli viestin lähettäjänä.

Viestin lähettäjän luotettavuutta pidetään tärkeänä sen vuoksi, että kohderyhmä tulkitsee viestin uskottavaksi ja näin ollen se on todennäköisemmin myös vaikuttava. Viestin lähettäjä on valittava niin, että se on kohderyhmän näkökulmasta uskottava.

“The credibility and therefore effectiveness of your messenger, is determined solely by your target audience. You need to be clear about why the targeted audience would listen to and believe your chosen messenger.”(RAN C&N 2018, 9)

Vakuuttaviksi vastanarratiivin lähettäjäksi todetaan auktoriteetit sekä kansalaisyhteiskunta. Tarkemmin aineistossa ei ole määritelty sitä, mikä tai kuka yksittäinen toimija olisi hyvä lähettäjä, vaan se kenties määräytyy sen mukaan, mikä kulloinkin kyseessä olevan kohdeyleisön näkökulmasta tulkittaisiin luotettavaksi lähettäjäksi. Kansalaisyhteiskunnalla on tärkeä rooli viestin lähettämisessä sen vuoksi, että sillä on mahdollisuus esiintyä luotettavana viestin lähettäjänä, joka takaa sen, että viesti tulkitaan vakuuttavaksi (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 6). Auktoriteetit nähdään vaikuttavina vastanarratiivin lähittäjinä varsinkin silloin, kun halutaan viestiä rauhanomaisista arvoista, koska ne voivat vihamielisten ryhmien välisten asenteiden sijaan tukea rauhanprosesseja (RAN C&N 2018, 9).

“Attempts to challenge extremist ideologies online, for instance via so-called counter-narratives should therefore address uncertainties and the transmission of authoritarian attitudes. Particularly authoritarian sources transmitting peaceful values can foster peaceful instead of hostile inter-group attitudes under conditions of existential threats.” (RAN C&N, 2018, 9)

Entisten ekstremistien rooli vastanarratiivien lähettäjänä on huomioitu RAN-verkoston dokumenteissa. Tätä perustellaan sillä, että ekstremistit toimivat roolimalleina ja tuovat esille vaihtoehdon siitä, että on mahdollista elää toisenlaista elämää. He voivat mahdollisesti toimia apuna myös silloin, kun syrjäytyneitä, kohdeyleisöihin kuuluvia henkilöitä pyritään lähestymään. (RAN C&N 2018, 9.) Tosin haasteeksi määritellään se, että ekstremistin näkökulmasta entiset ekstremistit voivat näyttäytyä pettureina, jotka työskentelevät viholliselle. Toisaalta ekstremistit, joilla jo on epäilyksiä, voivat kokea entisen ekstremistin kokemuksen apuna. (RAN C&N 2017c, 4.)

“There is often a call for involvement of former violent extremists when considering approaches for the prevention of and/or countering of violent extremism (PVE/CVE). The rationale behind this is twofold. Formers are viewed as 'experts', having personal experience of (de-)radicalisation processes. Moreover, the same experience renders so-called formers credible to the target group of PVE/CVE activities. The combined effect of being knowledgeable and accepted makes formers the ideal candidates to engage for tackling violent extremism.” (RAN C&N 2017, 1)

RAN-verkoston dokumenteissa on pohdittu näin ollen seikkaa siitä, millainen on vastanarratiivin luotettava lähettäjä kohderyhmän näkökulmasta. Braddock ja Horgan (2015, 393) tuovat tutkimuksessaan esille sen, että vastanarratiivin mahdollinen ongelmakohta on siinä, ettei kohdeyleisö tulkitse vastanarratiivin lähettäjästä legitiimiksi osapuoleksi. Jos lähettäjän tulkitaan työskentelevän esimerkiksi valtiinhallinnolle, lähettäjä voidaan tulkita toimivan sille agenttina, jolloin vastanarratiivin vaikuttavuus vähenee. (Braddock ja Horgan 2015, 393.)

RAN-verkoston tavoin myös Van Eerten et al. (2018, 82) huomioivat viestin lähettäjän vaikutuksen siihen, kuinka vaikuttavana viesti lopulta nähdään. Van Eerten et al. (2018, 82) esittävät, että aikaisemmat ekstremistit, väkivallan uhrin, tuttavat, ystävät, kansalaisjärjestöjen tahot sekä yhteisöjen avainjäsenet ovat yleensä viestin lähettämiseen hyviä tahoja. Valtionhallinto ei viestin lähettäjänä ole välttämättä niin luotettava. Mahdollisesti tehokas tapa vaikuttaa on se, että osallistuu jo käytävään keskusteluun asiasta. (Van Eerten 2018, 82.)

Toisaalta ja Braddock ja Horgan (2015, 393) tuovat yksityiskohtaisempana huomiona esille sen, että erityisen hyödyllistä olisi se, että vastaanarratiivin lähettäjä on samanmielinen kohdeyleisön tavoitteen – kuten terroristiryhmien tavoitteiden kanssa, mutta ei hyväksy sen metodeja, kuten väkivallan käyttöä. Entiset ekstremistit tunnistetaan kohdeyleisön kulttuurin ja ideologian asiantuntijoiden ohella tärkeiksi mahdollisiksi viestin lähittäjiksi. RAN-verkoston dokumenteissa ei kuitenkaan samalla tavalla problematisoida kohdeyleisön kulttuurin merkitystä ja sitä, arvostetaanko siinä itsenäistä päätöksentekoa ja autonomiaa vai auktoriteettihahmoja. Se, kuka viestin lähittäjäksi nähdään ja tulkitaan, vaikuttaa siihen, kuinka vaikuttava viesti lopulta on. (Braddock & Horgan 2015, 384.)

Pohdittaessa lähittäjän luotettavuutta niin edellä mainitussa tutkimuskirjallisuudessa kuin aineistossakin voidaan tehdä havainto, että vastaanarratiivit nähdään viestintäkampanjana – mitä se monien määritelmien mukaan onkin. Kuten aiemmissa alaluvuissa on huomioitu, vastaanarratiiveilla on RAN-verkoston mukaan kolme eri tapaa jäsentää vastaanarratiiveja, mutta niitä ei eksplisiittisesti erotella kuin vain yhdessä dokumentissa (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015). Valtionhallinnon staregisessa viestinnässä olisi kysymyksiä herättävää, jos lähittäjä olisi jokin muu taho kuin valtio. Näin ollen vaihtoehtoisiksi vastaanarratiivien toteuttamismuodoiksi jäävät konfrontaatioon pyrkivät vastaanarratiivit tai vaihtoehtoiset narratiivit, tavoitteesta riippuen. Myös se, että lähittäjän luotettavuutta ja sen merkityksellisyyttä vastaanarratiivien teossa kuvaa sitä, että vastaanarratiivit käsitetään viestintäkampanjana - eikä terrorismintorjunnan toimia narratiivina itsessään, jota viestintä tukee (vrt. esim. de Graaf 2011). Tosin, jos terrorismintorjunnan toimet käsitetään kokonaisuudessaan viestintänä, valtionhallinnon strateginen viestintä olisi sitä tukeva toimi, ja jonka osaksi viestintäkampanjat voisivat kuulua.

5.3.3. Kohdeyleisö

Kohdeyleisön tarkka määrittely on RAN-verkoston dokumenttien perusteella tärkeäksi seikaksi vastaanarratiivien teossa. Kohdeyleisön rajausta sekä sen tarkkaa tuntemista perustellaan sillä, että se

on menestyksekkään kampanjan edellytys. Sen tuntemisen kautta on myös mahdollista tehdä päätelmiä siitä, kuinka radikalisoitunut tietty kohderyhmä on.

“The key to designing a successful campaign is correct identification and understanding of the chosen target audience and where they are situated on the radicalisation spectrum. This will impact on the types of messages, messengers and mediums that are used.” (RAN / Institute for Strategic Dialogue, 2015, 5)

“Counter narratives, which aim at exposing lies and flaws of extremist organisations, need to be directed at a well-researched and narrowly targeted audience that is already engaged with extremist content.” (RAN C&N 2017d, 12.)

Kohderyhmän tuntemus ja sen rajaus nousee hyvin oleelliseksi teemaksi vastanarratiivien käytännön toteuttamisen kannalta. RAN-verkoston dokumenteissa ei pyritä tekemään laajoja viestintäkampanjoita erilaisille kohderyhmille samanaikaisesti, joten Hemmingsenin ja Catsron (2017, 28) esittämä huoli liian laajojen vastanarratiivikampanjoiden polarisoivasta mahdollisuudesta voidaan ohittaa. Toisaalta, Van Eerten et al. (2017, 79) mukaan vastanarratiivien kohdentaminen tietylle ryhmälle ei ole kovinkaan yksinkertaista; joku toinenkin kohdeyleisö voi ne nähdä. ”Väärät” kohderyhmät voivat kokea viestien sisällöt jopa loukkaaviksi, ja kiinnostus ekstremismistä kohtaan voi jopa kasvaa. Se, kuinka vastanarratiivit tulkitaan, on lopulta kontrolloimattomissa (Van Eerten et al. 2017, 79). Toisaalta myös kohdeyleisöjen joukossa voi olla henkilöitä, jotka suhtautuvat vastanarratiiveihin ja niiden sisältöön eri tavoin (Hemmingsen & Castro 2017, 31).

RAN-verkostossa kuitenkin tunnustetaan vaara siitä, että vastanarratiivien kautta voidaan välittää viesti siitä, ettei kohdeyleisöön luoteta tai stereotypisoidaan jokin tietty ryhmä. Tällainen teko lopulta voi johtaa polarisaatioon.

“When trying to increase the resilience of a specific target audience against extremist propaganda and recruitment, be aware that you might be perceived as stereotyping and mistrusting this group. Ensure you have a good understanding of the sensitivities and concerns of your target audience, so as not to foster polarisation inadvertently. (RAN C&N 2017d, 3)

RAN-verkoston mukaan on tehty erilaisia pilottiprojekteja siitä, kuinka verkkokäyttäytymisen perusteella voidaan arvioida sitä, kuinka erilaisia vastanarratiivityyppisiä voidaan kohdentaa. Todetaan, että esimerkiksi YouTubeissa käyttäjät yleensä etsivät videota ja sen jälkeen selaavat siihen liittyvää sisältöä, joten verkkokäyttäytyminen (user behaviour) on olennainen seikka huomioida. (RAN C&N 2015, 5.) Raportin mukaan verkostoja sekä sisällönanalyysejä hyödyntämällä organisaatiot voivat kehittää strategioita, joilla voidaan häiritä tiettyjä kuplia (clusters), kehittää ja kohdentaa vastanarratiiveja ja myös arvioita projektien vaikuttavuutta strategisella tasolla. (RAN

C&N 2015, 5.) Tämä osittain ratkaisee ongelman Hemmingsenin ja Castron (2017) esiin tuomasta ongelmasta – että vastaanarratiivit voivat kääntyä suurelle kohdeyleisölle suunnattuna itseään vastaan – vaikkakin tällaisten vastaanarratiivien toteuttaminen vaatii resursseja ja osaamista.

Siitäkin huolimatta, että viestit voisi teknisesti kohdentaa tietyille kohderyhmälle, Van Eerten et al. (2018, 81) ovat todenneet, etteivät vastaanarratiivikampanjat ole kovinkaan vaikuttavia niiden ihmisten ja ihmisryhmien parissa, jotka jo ovat ekstremistejä. RAN-verkosto pyrkii vakuuttamaan tällaisia jo ekstremistisiä ryhmittymiä ja yksilöitä kahdenkeskisten keskustelujen kautta (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 5). Tosin kahdenkeskisissä keskusteluissa ongelmaksi voidaan todeta niiden käytännön toteutus: kuinka ja minkä kanavien välityksellä ekstremistien kanssa voidaan luoda sellainen suhde, joka koetaan aidoksi ja luottamukselliseksi? Ja kuinka voidaan lopulta tietää se, ovatko kaikki ekstremistit samalla ekstremismin tasolla?

Toisaalta käsitys vastaanarratiivin kohdeyleisöstä toistaa edellisissä alaluvuissa tehdyn huomion siitä, että vastaanarratiivit käsitetään aineistossa ja osittain myös tutkimuskirjallisuudessa (Van Eerten 2018; Braddock ja Horgan 2015) viestintäkampanjan tavoin. Tätä kuvaa esimerkiksi se, että kohdeyleisö pyritään tarkasti määrittelemään. Sen sijaan, että terrorismintorjunta ja valtion kaikki toimet yhdessä käsitettäisiin itsessään jo narratiiviksi ja viestinnäksi (kts. esim. de Graaf 2011; Holmann 2013), vastaanarratiivit erotellaan toimista ikään kuin erilleen, pieneksi osaksi kaikkia muita toimia, mikä olisi terrorismintorjunnan ja ekstremismin ennaltaehkäisyn kokonaisuuden kannalta kenties paras vaihtoehto. Kohdeyleisökin pyritään tuntemaan, mutta lähinnä siten, että osataan määritellä kohdeyleisön ”radikalisoitumisen aste”. (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 5)

5.3.4. Viestintäkanavat

Viestintäkanavien mainitaan RAN-verkoston dokumenteissa olevan oleellinen osa sitä, että myös kohdeyleisö näkee vastaanarratiivit. Niin ikään on otettava selvää, millaisia medioita ja viestintäkanavia kohdeyleisöt käyttävät. Dokumenteissa annetaan käytännönläheisiä ohjeistuksia siitä, mitä kanavia ja keinoja kampanjassa kannattaa hyödyntää, ja ohjeistetaan ottamaan huomioon se, ettei vastaanarratiivin tekijä itse välttämättä pitäisi niitä merkittävinä kanavina.

“Certain social media platforms are more familiar to you, your colleagues, partners or funders than other platforms. For example, many projects use Facebook, Twitter or YouTube as their main social media outlets, despite knowing that their target audience is not particularly active there and in fact prefer to use WhatsApp, Snapchat, Telegram or Reddit. If you do not use the platform(s) your target audience is using, you will probably not be heard.” (RAN C&N 2017d, 8.)

Myös eri medioiden hyödyntäminen sen mukaan, mitä vastaanarratiivien mahdolliset eri sidosryhmät saattavat käyttää, otetaan huomioon.

“You can differentiate your target audience depending the platform, e.g. use Twitter for supporters of your campaign and Facebook for target audience.” (RAN C&N 2017a, 3)

Toisaalta dokumenteissa tunnustetaan myös se, että perinteisen median käyttäminen voi olla hyödyllistä sen vuoksi, että ekstremismi on itsessään ajankohtainen aihe ja että se kiinnostaa. Täten esimerkiksi blogitekstien tekeminen mainitaan seikaksi, joka voi helpottaa journalistien työtä sitä kautta, että niistä on yksinkertaista tehdä uutisartikkeleita. Tosin, jos kohdeyleisö ei esimerkiksi luota perinteiseen mediaan, sitä ei kannata käyttää. (RAN C&N 2017a, 3)

“Reach out to mainstream media. Extremism is also a sexy topic for journalists, so create a log book of those you know are interested in specific campaigns.” (RAN C&N 2017a, 3)

“Journalist will scroll through social media so write a blog post (800 words) that the media can pick up on. But know your audience: if they mistrust mainstream media, this might not be a smart idea.” (RAN C&N 2017a, 3)

Tutkijan oman ymmärryksen perusteella tutkimuskirjallisuudessa ei niinkään kiinnitetä huomiota viestintäkanaviin, Van Eerten et al. (2018, 82) huomioita lukuun ottamatta: viestintäkanavia kehoitetaan pohtimaan kohdeyleisöjen tavoittamiseksi. Tämä voi johtua siitä, että viestintäkanavien suunnittelu on hyvin kontekstisidonnainen ja kampanjaan liittyvä käytännön tason seikka. RAN-verkosto dokumenteissaan huomioi sen, että ilman oikeita kanavia viesti ei pääse perille, mikä on vastaanarratiivikampanjoiden kannalta oleellinen tekijä huomioida. Kuitenkin viestintäkanavan tarkalla valinnalla voidaan esimerkiksi välttää liian laajojen kampanjoiden tekeminen, joista Hemmingsen ja Castro (2017) varoittavat.

5.3.5. Vastanarratiivin sisältö

Tavoitteen määrittely, ajatusmallien muuttaminen sekä kohdeyleisön vakuuttaminen, määritellään RAN-verkoston dokumenteissa oleellisiksi seikoiksi. Tavoitteen määrittelyyn liittyvät vastaanarratiivin ja viestin tarkka määrittely, sisällön tarkka määrittely varsinkin kohderyhmän näkökulmaa hyödyntäen sekä vastaanarratiivin tarkoituksen selkiyttäminen. Viestin suunnittelua ja määrittelyä perustellaan sillä, että menestyksekkään kampanjan edellytys on se, että identifioidaan tarkasti kohderyhmä ja pyritään ymmärtämään sitä. Tällä pyritään muun muassa myös siihen, että määriteltäisiin kohderyhmän ”radikalisoitumisen aste”, koska sillä on vaikutusta viestintäkanavan

valintaan. (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 5.) Tavoitteen määrittely tarkasti on puolestaan tärkeätä sen vuoksi, että lopulta vastanarratiivin tehokkuutta olisi mahdollista mitata (RAN C&N 2018, 3). Tavoitteen määrittely myös selkeämmin osoittaa sen, onko tarkoituksena torjua ekstremismia vaiko ennaltaehkäistä sitä (RAN Communication and Narratives Working Group, 2017, 7), ja samalla ymmärtää, millainen mahdollinen vaikutus viestillä on kohdeyleisöön (RAN C&N 2018, 6).

“Know the effect your message will probably have on your target audience and find a way to make the message less confrontational and more accessible. Be as aware as possible of the effect your message will probably have on your target audience.”
(RAN C&N 2018, 6)

Ajatusmallien muuttamisella pyritään siihen, että vanhat ajatukset eliminoidaan ja tilalle tarjotaan uusia. Tätä perustellaan sillä, että ihmiset todennäköisemmin eivät hylkää vanhoja ajatustapojaan silloin, kun ne todetaan vääriksi. Vanhoja ajatusmalleja tulisi haastaa niin, että tilalle tarjotaan uusia ajatusmalleja; huolellinen vastanarratiivien laadinta kasvattaa todennäköisyyttä siitä, että vanhan ajatusmallin tilalle omaksutaan uusi. (RAN C&N 2018, 11.)

“Replace old actions or beliefs with new ones. If you want someone to change his or her mind or actions, you need to provide a new or alternative belief or action for that person. This will make it more likely that she or he changes her/his mind”.
(RAN C&N 2018, 11.)

Toisaalta ihmiset, jotka kokevat olevansa osa kärsivää ryhmää ja jotka suhtautuvat myötämielisesti ekstremistisiin narratiiveihin kokevat usein tarvetta toimia. He voivat kokea olevansa vihaisia, jolloin pelkkä vastanarratiivin muodossa oleva kehoitus olla tekemättä jotain ei ole tehokas; pahimmillaan se voi johtaa siihen, että jo olemassa olevat käsitykset vahvistuvat.⁶ (RAN C&N 2017d, 9.) Jotta puolestaan löydetään keino motivoida ihmisiä lukemaan vastanarratiivi, vaatii tämä sen, että vastanarratiivin sisältö on kohdeyleisölle sopivaa.

“You need to find a way to motivate people to read your message or information: Have a good dissemination strategy fitting with your audience, the goal of your campaign and the message (content and tone of voice).” (RAN C&N 2018, 10.)

Toisaalta RAN-verkoston dokumenteissa huomioidaan myös se, että vastanarratiivikampanjassa olisi hyvä olla myös verkon ulkopuolisia kampanjaan liittyviä toimia, esimerkiksi t-paitojen jakamista.

⁶ Tätä kutsutaan nimellä ”backfire effect” (RAN C&N 2017d, 7).

“Link between online and offline. Successful counter-narrative campaigns are often linked to offline actions. For example, Exit Deutschland’s T-shirt campaign, or Hope Not Hate’s combination of online campaigns and offline community mobilisation.” (RAN / Institute for Strategic Dialogue, 2015, 6.)

Vaikuttamisen keinoina mainitaan tunteisiin vetoaminen, auktoriteettihahmon käyttö vastanarratiiveissa sekä viestin muotoilu humoristiseen tai fiktiiviseen muotoon, joiden avulla on mahdollista vaikuttaa kohdeyleisöön tarkoituksenmukaisemmin. Tunteisiin vetoamista perustellaan sillä, että ne ovat vaikuttavampia kuin vain faktaan perustuvat viestit.

“Emotions are more important than evidence. Facts and statistics can be dismissed or obfuscated by opposing statistics. Appeals with emotional resonance have greater power.” (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 5)

Huumorin käyttö on kuitenkin yksi niistä seikoista, joissa tutkimustieto ja RAN-verkoston käsitykset ovat eriäviä. Hemmingsenin ja Castron (2017) mukaan konfrontaatioon pyrkivät vastanarratiivit voidaan usein myös ohittaa tai torjua automaattisesti, jos vastanarratiiveissa pyritään asettamaan vastustajan narratiivi naurunalaiseksi. RAN-verkoston dokumenteissa huumoria ja satiiria pidetään tehokkaina tapoina osoittaa ekstremisteillä olevan vähemmän valtaa (undermine). (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 6.)

“Humour and satire can be effective. Humour has historically played an effective role in undermining extremists (e.g. with the Ku Klux Klan in the US). Satire or humour can be an effective engagement tool.” (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 6)

Kuitenkaan huumorin tehokkuutta ei perustella enempää, muuta kuin esimerkiksi, Ku Klux Klaniin, vetoamalla. Eri kohderyhmissä huumorilla voi olla erilainen vaikutus, mutta kuten aikaisemmin on todettu, ekstremistien parissa tällainen viesti voidaan kokonaan ohittaa (Hemmingsen & Castro 2017).

Haasteiksi liittyen vastanarratiivien sisältöön ja niiden vastaanottamiseen kohdeyleisön parissa määritellään kognitiivinen dissonanssi, jolla tässä tapauksessa viitataan siihen, että mitä radikalisoituneempi yleisö on, sitä vahvemman tavalla heidän identiteettinsä, moraalinsa ja arvonsa ovat yhtenäiset ekstremistisen ryhmittymän kanssa. Konfrontaatioon pyrkivät viestit eivät tällöin toimi tehokkaasti. (RAN C&N 2018, 4.) Tällaiset viestit eivät toimi myöskään silloin, jos vastanarratiivi nähdään uhkana identiteetille (RAN C&N 2018, 6). Toisaalta todetaan, että ihmiset etsivät tietoa, joka vahvistaa heidän olemassa olevia uskomuksiaan, josta voidaan vetää johtopäätös, etteivät konfrontaatioon pyrkivät vastanarratiivit jo radikalisoituneiden parissa toimi (RAN C&N 2018, 7). Ihmiset eivät todennäköisesti myöskään vastaanota viestiä, jonka ajattelevat olevan liian

stressaava tai kivulias vastaanottaa. Suurin osa ihmisistä ei vapaaehtoisesti etsi tietoa, joka voi tehdä heidät levottomiksi. (RAN C&N 2018, 10.) Myös tutkimus tukee tätä huomiota: konfrontaatioon pyrkivät vastanarratiivit voidaan usein ohittaa tai torjua automaattisesti, varsinkin jos vastanarratiiveissa pyritään korjaamaan tai asettamaan vastustajan narratiivi naurunalaiseksi (Hemmingsen & Castro 2017, 6).

5.3.6. Kampanjan monitorointi

Kampanjan monitorointi käsitetään vastanarratiivien teossa oleelliseksi seikaksi. Erityisesti RAN-verkoston dokumenteista kävi ilmi se, että kampanjan kulun seuraaminen sekä kampanjan aikana kohdeyleisön osallistaminen ovat tärkeitä tekijöitä vastanarratiivien teossa. Monitoroinnilla pyritään selvittämään sitä, kuinka kohdeyleisö reagoi erilaisiin viesteihin kampanjan aikana. Tarvittaessa viestien sisältöjä tai lähestymistapaa voidaan muuttaa.

“Monitoring questions to ask when the campaign is running: 1. Are we on the right track? Does our goal still seem attainable?” (RAN C&N 2017a, 3)

“Monitoring question to ask when the campaign is running: Do a check – does our message resonate with the target audience? Check the comments, discussions and reactions around the message. Analyse them. If the message does not resonate, adjust it.” (RAN C&N 2017a, 4.)

Tutkimuskirjallisuudessa nousi esiin haaste siitä, että vastanarratiivikampanjoiden viestit voidaan kaapata, varsinkin sosiaalisen median ympäristössä. Halutut viestit voidaan muotoilla uudestaan jopa niin, että kampanjan tarkoitus kääntyy pääläelleen. Ekstremistiryhmittymät voivat alkaa pilailia vastanarratiivien kustannuksella ja kääntää ne hyödykseen, jolloin ekstremistiryhmittymät saavat omalle narratiivilleen jopa aiempaa enemmän huomiota. (Van Eerten et al. 2017, 80.) Monitoroinnin avulla voidaan kuitenkin välttää sitä, että vastanarratiiveja käytetään vastoin alkuperäistä tarkoitustaan. Kampanjaa ja verkkoympäristöä seuraamalla voidaan vastata ja joissain tapauksissa ehkäistä sitä, että viestejä pyritään tulkitsemaan väärin.

Kuitenkaan sosiaalisen median alustoilla ei voida hallita sitä, millaista sisältöä tuotetaan – vastanarratiivista voidaan monitoroinnista huolimatta menettää kontrolli (Van Eerten et al. 2017, 80). Jos vastanarratiivia käytetään sen alkuperäistä tarkoitusta vastaan, ei ole takuita siitä, että se saavuttaa alkuperäisen, halutun tavoitteen. Huomionarvoista on myös se, ettei RAN-verkosto mainitse vastanarratiivikampanjoiden viestien kaappauksen mahdollisuudesta, vaan ottaa ainoastaan huomioon sen, että kampanjaa tulee monitoroida lähinnä sen vuoksi, että haluttu sisältö olisi kohderyhmän keskuudessa erityisen vaikuttavaa. Samalla huomioidaan se, että yksilöiden

henkilökohtaisiin vääryyden kokemuksiin sekä identiteettiä koskeviin kysymyksiä on hyvä kuunnella (RAN C&N 2016b, 4).

“If you comment, like or share, you will very likely receive a reaction from them.” (RAN C&N 2016a, 2.)

“Start open conversations, don’t be confrontational, engage on a personal level first. It is easier to do an intervention when you already have a dialogue.” (RAN C&N 2016s, 3.)

“Also this person should be listened to and be able to talk about his or her grievances and identity questions but also directly on Daesh and what they are promising.” (RAN C&N 2016b, 4.)

Huomio voidaan yhdistää Archettin (2015, 54 – 56) näkemukseen siitä, että identiteetti on tärkeä osa sitä, kuinka ihminen tulkitsee narratiivin. Pelkkä vastanarratiivi argumentteineen ei Archettin (2015) mukaan riitä vakuuttamaan ekstremistiä tai mahdollista ekstremistiä, vaan yksilön on tulkittava narratiivi yhteneväiseksi oman tarinansa kanssa. Yksilö liittyy sellaiseen ryhmään, jonka narratiivi on oman narratiivinsa kassa yhteneväinen. Jos vastanarratiivikampanjoissa ei voida tarjota ekstremistiryhmittymien tavoin kuulumisen sekä merkityksellisyyden tunnetta (kts. esim. Dugas & Kruglanski 2014, 425 – 426), on vakuuttaminen huomattavasti haastavampaa. Ekstremistiryhmittymät pystyvät tietyllä tavoin tarjoamaan enemmän kuin vastanarratiivien tekijät, ellei seikkaa identiteetistä oteta huomioon.

Toinen kampanjan monitorointiin liittyvä teema on kohdeyleisön osallistaminen. Kohdeyleisön osallistamista kampanjan aikana korostetaan. Kohdeyleisön kuuntelemiseen ja kahdenväliseen keskusteluun kannustetaan. (RAN C&N 2016a, 3; RAN C&N 2016b, 4.) Se ilmenee aineistossa siten, että vastanarratiivien saamaan palautteeseen ja reaktioihin tulee vastata. Tällöin ei oleteta, että viestintä olisi yksisuuntainen prosessi, jolla tiedolla pystytään automaattisesti vaikuttamaan kohdeyleisöön (Archetti 2015, 50.) Kohdeyleisöä tulisi kuunnella, ja viestintäosaamisen kehittämistä tulisi tukea ekstremismin ennaltaehkäisyä tekevien ammattiryhmien, kuten sosiaalityöntekijöiden, parissa. (RAN C&N 2016a, 3.) Samoin aineistossa korostetaan sitä, että keskusteluja tulisi aloittaa verkossa henkilökohtaisella tasolla ja siten kutsua esimerkiksi kasvokkaistapaamisiin.

“After one-to-one online engagement, online activities should move offline (job support, sports team, if appropriate and safe.” (RAN C&N 2016a, 3)

Ekstremistien todetaan lähestyvän kohdeyleisöään aktiivisesti ja henkilökohtaisesti, mutta ongelmana nähdään se, ettei samanlaisiin verkkokeskusteluihin ole tarvittavia resursseja ja osaamista. Resurssien

puute sekä priorisoinnin haaste on nähtävissä myös RAN-verkoston dokumenteissa, varsinkin siinä tapauksessa, kun yksilöiden kanssa käydään keskusteluja.

“There are many young people who are being approached by violent extremists. We cannot engage with them all one-to-one. How to prioritise? Can we develop a priority indicator?” (RAN C&N 2016b, 2)

Tämä asettaa vastanarratiivien tekemiselle haasteen, sillä ekstremistit tarjoavat yksilöille mahdollisuutta olla mukana ryhmää, johon voisivat identifioitua. Vaikka ekstremisti tai mahdollinen ekstremisti pääsisi mukaan erilaisiin verkon ulkopuolella toimiviin aktiviteetteihin, ei ole itsestään selvää, että ryhmät ovat yhtenäisiä tai että yksilö haluaa niihin kuulua. Jos ekstremisti kutsutaan mukaan tällaiseen toimintaan, täytyisi varmistaa se, että yksilö todella saa mahdollisuuden kokea olevansa osa ryhmää ja kokea olevansa merkityksellinen (vrt. Dugas & Kruglanski 2014).

Vastanarratiivit, viestintäkampanjoina käsitettynä, sisältävät siis haasteita. Ei ole takeita siitä, että yksilö kokee identifioituvansa vastanarratiivin tekijän ja/tai lähettäjän ehdottamaan ryhmään, vaikka siihen osallistettaisiin. Toki se on mahdollista, mutta niin, että vältetään vastanarratiivien toteuttamisessa ne ongelmallisuudet, mitä tutkimuskirjallisuudessa on noussut esiin (kts. luku 3.3.).

Taulukko 4. RAN-verkoston tavat käsittää vastanarratiivit.

Yläluokka	Alaluokka
Vastanarratiivien syyt	<ul style="list-style-type: none"> - Ekstremistinen propaganda verkossa - Propagandan vaikuttavuus
Vastanarratiivien tekijät	<ul style="list-style-type: none"> - Valtionhallinto - Kansalaisyhteiskunta - Yksityiset yritykset - Yhteistyö - Entiset ekstremistit
Vastanarratiivien lähettäjä	<ul style="list-style-type: none"> - Lähettäjän luotettavuus - Entiset ekstremistit
Kohdeyleisö	<ul style="list-style-type: none"> - Kohderyhmän rajaus - Kohderyhmän tunteminen
Viestintäkanavat	<ul style="list-style-type: none"> - Perinteinen media - Sosiaalinen media
Vastanarratiivin sisältö	<ul style="list-style-type: none"> - Tavoitteen määrittely - Ajatusmallien muuttaminen - Vaikuttamisen keinot
Kampanjan monitorointi	<ul style="list-style-type: none"> - Kampanjan kulun seuraaminen - Osallistaminen

6. Johtopäätökset

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli tutkia vastanarratiiveja sekä sitä, miten Radicalisation Awareness Network -verkosto (RAN, n.d.) käsittää vastanarratiivit. Tässä luvussa tarkoituksena on vastata edellä mainittuun kysymykseen RAN-verkoston viestintä ja narratiivit -työryhmän (C&N, n.d.) dokumenttiaineiston sekä vastanarratiiveista ja terrorismintorjunnasta käydyn teoreettisen keskustelun avulla.

Analyysin tulosten perusteella voidaan sanoa, että RAN-verkosto käsittää vastanarratiivit viestinnällisessä valossa. Tästä kertoo se, että dokumenteissa pääpaino oli vastanarratiivien toteuttamiseen liittyvissä seikoissa: niiden tekijöissä, lähettäjäissä, kohdeyleisössä, viestintäkanavissa, sisällössä sekä monitoroinnissa. Niissä ilmenee hyvin käytännönläheisiä ohjeistuksia sekä yleisesti viestintäkampanjoiden tekemiseen liittyviä piirteitä. Edellä mainitut kuusi seikkaa ovat tyypillisiä minkä tahansa viestintäkampanjan suunnittelussa (kts. esim. Vos & Shoemaker 2011, luku 7). Viestinnälliseksi käsityksiksi ei kuitenkaan suoraan voida määritellä vastanarratiivien käsitteellistämistä tai syitä, kahta muuta aineistosta muodostettua kategoriaa, vaan ne luovat raamit ymmärrykselle siitä, miksi ja miten vastanarratiiveja on perusteltua toteuttaa. On tosin huomioitava, että tutkijan oma tausta viestinnän opinnoista ja alan työkokemuksesta on vaikuttanut siihen, kuinka aineistoa tulkitaan ja jaotellaan.

Tutkimuskirjallisuus ja RAN-verkoston käsitykset vastanarratiivien toteuttamisesta niiden viestinnällisessä mielessä olivat osittain yhteneväisiä, osittain niissä ei ollut huomioitu samoja mahdollisia haittoja kuin tutkimuskirjallisuudessa. Kohderyhmät tarkasti rajaamalla vältetään liian laaja-alaisia kampanjoita. Viestinnän sisällön vaikuttavuudessa huomioitiin samoja tekijöitä sekä aineistossa että tutkimuksessa. Toisaalta esimerkiksi huumorin ja satiirin hyödyntäminen vastanarratiivikampanjoissa nähtiin aineistossa hyvänä keinona, vaikka Hemmingsenin ja Castron (2017) mukaan huumorin käyttäminen vastanarratiiveissa, tosin riippuen kohderyhmästä, on vähintäänkin kyseenalaista. Myöskään mahdollisuutta vastanarratiivin kaappauksesta sosiaalisessa mediassa ei aineistossa tuotu ilmi, mutta jota voidaan kuitenkin ehkäistä kampanjaa monitoroimalla.

Tutkimuskirjallisuuden esiin nostama kritiikki vastanarratiiveista ja niiden reaktiivisuudesta, kyseenalaisista taustaoletuksista sekä esitetyn todellisuuden ja todellisuuden välisestä ristiriidasta jäivät aineistossa huomiotta. Tämä voi johtua siitä, että RAN-verkostossa oletetaan vastanarratiivien olevan lähtökohtaisesti tehokas ja tarkoituksenmukainen tapa ennaltaehkäistä ja torjua ekstremismia, vaikka onkin todettu, ettei niiden toteuttamiselle ole vahvaa tieto- tai teoriaperustaa (Ferguson 2016; 7,9). Fergusonin (2016) lisäksi voidaan myös muun tutkimuskirjallisuuden valossa sanoa, ettei

vastanarratiivien toteuttamiselle ole olemassa vahvoja perusteluita. Se, että ne ovat luonteeltaan reaktiivisia terroristiseen propagandaan nähden, suostutaan taistelemaan vastustajan asettamalla areenalla (Hemmingsen ja Castro 2017). Tällöin voidaan pelata jopa suoraan vastustajan ”maaliin”, koska silkat puolustavat viestit eivät voi voittaa viestintäkamppailua vastustajaa vastaan (Reed et al. 2015). Myös oletukset siitä, että tiedon tuominen esille vakuuttaisi samalla tavoin kuin ekstremistinen propaganda, on kyseenalainen. Ilman kokemusta siitä, että voisi identifioitua johonkin ryhmään ja kokea kuuluvansa siihen (Dugas & Kruglanski 2014), ei vastanarratiivilla tutkijan mukaan välttämättä ole samanlaista potentiaalia osallistaa kohdeyleisöjään mukaan toimintaan, vaikka henkilökohtaisia keskusteluja sosiaalisen median välityksellä käytäisikin. Tosin on mahdollista, etteivät kaikki kohdeyleisöt tai jokainen kohdeyleisön jäsen kaipaa osallistamista. He voivat esimerkiksi ainoastaan etsiä oikeutusta omille vääryyden kokemuksilleen, jolloin ekstremistiset narratiivit toimivat moraalisenä oikeutuksena terroriteon tekemiselle.

Ekstremististen narratiivien on todettu rakentuvan jo olemassa oleville ajatuksille ja ideoille, ja narratiivi on tarkoituksellisesti rakennettu tälle perustalle. Narratiivi ilmaisee identiteettiä, yhteenkuuluvuutta ja viestii missiosta. (Leuprechtin et al. 2009.) Propagandan ja narratiivien suosio perustuu sille, että ne hyödyntävät näitä olemassa olevia narratiiveja, kuten esimerkiksi isänmaallisuutta, pelkoa tai vääryyden kokemuksia. Narratiivit koskettavat sekä yksilön että ryhmän identiteettiä, ja narratiivin avulla ideologiaa ja ajatuksia viestitään (Hobsbawm 1992; Braddock & Horgan 2015, 838). Tämän lisäksi yksilön narratiivin sekä esitetyn narratiivin täytyy olla yhteneväiset, jotta ihminen on halukas liittymään mukaan johonkin tiettyyn ryhmään tai joukkoon (Archetti 2015).

Jos vastanarratiivien perusta on siinä, että ihmisiä pyritään vetämään ekstremistisen propagandan parista pois tai ennaltaehkäistä sen tapahtumista, ilman narratiiville tyypillisiä piirteitä vastanarratiivien tehokkuus voidaan kyseenalaistaa. Jos vastanarratiivi ei nouse jo olemassa olevista ajatuksista ja todellisuudesta, ei ilmaise tai kosketa kohdeyleisöjen identiteettiä ja vääryyden kokemuksia, yhteenkuuluvuutta tai viesti missiosta, sitä voidaan rinnastaa narratiiveihin ainoastaan sen viestinnällisen luonteen vuoksi. Terroristisella propagandassa jo olemassa oleville vääryyden tunteille annetaan oikeutus (Davies et al. 2016), niistä syyllinen taho identifioidaan, ja lopulta iskut oikeutetaan moraalisesti ja nähdään keinoksi korjata epäoikeudenmukaisuutta. (Dugas ja Kruglanski 2014, 428.) Jos vastanarratiiveissa ei tunnusteta kohdeyleisöjen vääryyden kokemuksia tai niiden ei koeta koskettavan identiteettikysymyksiä, eikä samalla tavoin kertoa tarinaa, jolla vääryyden kokemuksille voidaan saada oikeutus, niiden vaikuttavuus tutkijan mielestä on todennäköisesti heikompi. Jos vastanarratiivit tulkitaan ainoastaan erilaisen tiedon tarjoamisena, joka ennaltaehkäisee

tai torjuu ekstremismia, ei ainoastaan jätetä huomiotta ekstremististen narratiivien piirteitä vaan myös huomio siitä, ettei kohdeyleisö ole vain passiivinen, tietoa vastaanottava taho vaan aktiivinen vuorovaikutusosapuoli (Archetti 2015).

Aineistossa ei myöskään oteta huomioon mahdollista todellisuuden ja esitetyn todellisuuden välistä mahdollista ristiriitaa. Tutkimuskirjallisuudessa (de Graaf 2011; Archetti 2015; Holtmann 2013) tuodaan nimittäin esille se, ettei todellisuuden tilaa voida korjata narratiiveilla tai viesteillä. Tällä viitataan siihen, että esitetyn vastanarratiivin sekä todellisuuden, kuten politiikkatoimenpiteiden, tulee olla linjassa vastanarratiivien kanssa. Muutoin narratiivin uskottavuus kärsii, sillä käytännön toimet vaikuttavat siihen, kuinka uskottavana valtio tai vastanarratiiveja edustava taho nähdään (de Graaf 2011, 9). Tosin on huomioitava, että aineistossa korostetaan sitä, ettei valtionhallinto ole luotettava vastanarratiivin lähettäjä. Vastanarratiivin sisällössä voi kuitenkin ilmetä sen lähettäjälle tärkeitä arvoja, joiden voidaan nähdä edustavan jotakin muuta tahoja kuin vastanarratiivin lähettäjä. Esimerkiksi jos jihadistista propagandaa vastaan toteutetuissa narratiiveissa näkyvät länsimaiset arvot, sen tekijä voidaan tulkita lännen lähettilääksi - lähettäjän näennäisestä luotettavuudesta huolimatta.

RAN-verkoston C&N -työryhmän dokumenteissa ei tutkijan huomioiden mukaan ilmene juurikaan pohdintaa siitä, kuinka verkon ulkopuolella tapahtuva toiminta laajemmassa mittakaavassa mahdollistaa ekstremismin ennaltaehkäisyn ja sen torjunnan esimerkiksi yhdessä vastanarratiivien kanssa. Tämä on tosin voinut ilmetä toisissa EU:n tai RAN-verkoston dokumenteissa, joten on todettava, että tämä johtopäätös on vain suuntaa-antava. Huomionarvoista on kuitenkin se, ettei C&N -työryhmän dokumenteissa tehty huomioita siitä, että vastanarratiivien tulisi olla linjassa muidenkin terrorismintorjunnan keinojen ja tavoitteiden kanssa.

Huomion voidaan tulkita kertovan siitä, ettei vastanarratiiveja hahmoteta osana laajempaa terrorismintorjunnan kokonaisuutta vaan omana toimenaan. Toisaalta havainto voi ilmentää myös, ettei terrorismintorjuntaa tulkita aineistossa kokonaisuudessaan syvältä olemukseltaan viestinnälliseksi, kuten de Graaf (2011) sekä Archetti (2015) ehdottavat. Keinot, joita valtiot päättävät käyttää terrorismin torjumiseksi kertovat itsessään sen, mikä kollektiivisen uhan muodostaa, mitkä vastatoimet käsitetään laillisiksi ja mikä vihollisesta tekee vihollisen (de Graaf 2011, 13). Mikäli vastanarratiivit käsitetään erillisenä toimenä muista terrorismintorjunnan toimista ja politiikkatoimenpiteistä, on mahdollista, että kokonaisvaltaisemman lähestymistavan tarjoamat hyödyt menetetään.

Jos vastanarratiivit ja niiden toteuttaminen käsitetään ainoastaan viestintäkampanjoina, ilman kokonaisvaltaista ymmärrystä valtion terrorismintorjunnan toimista ja niiden viestinnällisyydestä, saatetaan resursseja käyttää toimenpiteisiin, joissa on lähtökohtaisesti uskottavuusongelma. Ellei terrorismintorjuntaa ja politiikkatoimenpiteitä itsessään tulkita osaksi (vasta)narratiivin muodostamista, voidaan päätyä toteuttamaan kampanjoita, jotka ovat kohdeyleisön näkökulmasta epäuskottavia ja kenties jopa tehopyhiä. Tällöin tavoite torjua ja ennaltaehkäistä ekstremismia jää entistä kaukaisemmaksi. Ongelmallista lähestymistavassa on myös se, että siinä lähestytään teemaa vastanarratiivikampanjan tekijän ja toteuttamisen näkökulmasta, ei niinkään kohdeyleisöjen näkökulmasta kokonaisvaltaisesti. Aineistossa korostetaan kohdeyleisön tarkkaa tuntemista, jotta kohdeyleisön radikalisoitumisen aste voidaan määritellä (kts. esim. RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 5). On kuitenkin eri asia hahmottaa kohderyhmän radikalisoitumisen astetta kuin kohderyhmän laajempaa käsitystä valtion tai EU:n toiminnasta. Toisaalta vastanarratiivit ovat sangen uusi tapa torjua terrorismia, joten kokonaisvaltaista lähestymistapaa ei ole ehkä vielä pohdittu. Voi olla, että EU:n yksittäisissä jäsenmaissa on olemassa kokonaisvaltaisia toimintatapoja, joissa hyödynnetään valtionhallinnon strategista viestintää.

Vastanarratiivit määriteltiin aineistossa kolmeen eri tyyppiin: vastanarratiiveihin, vaihtoehtoihin narratiiveihin sekä valtionhallinnon strategiseen viestintään. Mielenkiintoista kuitenkin on, ettei valtionhallinnon strategista viestintää vastanarratiivin tyyppinä vaihtoehtoisten narratiivien ja vastanarratiivien rinnalla käsitelty aineistossa lainkaan, paitsi yhdessä dokumentissa, ja siinäkin ainoastaan maininnan tasolla (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 4.). Tutkijan huomioiden mukaan valtionhallinnon strategisen viestinnän mahdollisuutta ei mainita myöskään tutkimuskirjallisuudessa, lukuun ottamatta Van Eerten et al. huomioita (2017, 30). Valtionhallinnon strateginen viestintä eroaa vastanarratiiveista siten, ettei se vastaa suoraan ekstremistisiin narratiiveihin, vaan sillä pyritään tuomaan esille syitä ja selityksiä valtion toteuttamille politiikkatoimenpiteille ja toisaalta myös korjaamaan väärinymmärryksiä (RAN / Institute for Strategic Dialogue 2015, 4). Lähestymistapa voisi osaltaan mahdollistaa politiikkatoimenpiteiden ja terrorismintorjunnan toimien yhtenäisyyden, voisi ehkäistä päällekkäisyyksiä ja jopa toisistaan poikkeavia tavoitteita. Tämän lisäksi valtionhallinnon strateginen viestintä tukisi myös viestinnän muita toimenpiteitä, kuten kampanjoiden toteuttamista.

Huomio siitä, että kokonaisvaltaista valtionhallinnon strategista viestintää ole vielä tutkittu, vahvistaa myös sen, että vastanarratiivien tutkimus on syntynyt ikään kuin vastauksena politiikkaohjelmille ja kolmannen sektorin järjestöjen ehdotuksille (Ferguson 2016; 7, 9). Vastanarratiiveja ei kenties ole tutkittu osana laajempia terrorismintorjunnan toimia, mikä voi kertoa siitä, ettei konsepti ole vielä

täysin muotoutunut. Vastanarratiivit ovat sekä RAN-verkoston dokumenttien että tutkimuskirjallisuuden näkökulmasta moniulotteinen käsite, jolla voidaan tarkoittaa erilaisia tapoja vastata terroristiseen propagandaan. Lisätutkimusta kaivataan siitä, miten olisi mahdollista kokonaisvaltaisesti torjua terrorismia ja ennaltaehkäistä ekstremismii niin, että verkkoympäristössä leviävä ekstremistinen propaganda otetaan huomioon. Lisätutkimus valtionhallinnon strategisesta viestinnästä olisi myös toivottavaa, sillä käsitettä ei ole juurikaan tutkittu vastanarratiivien toteuttamisen muotona.

Tässä pro gradu -tutkielmassa käytettiin osittain ei-vertaisarvioitua, itsenäisten ajatushautomoiden lähteitä. Tällaisten tutkimusten käyttöä on kuitenkin pyritty tutkielmassa rajoittamaan niin paljon kuin mahdollista. Muun tutkimuksen puutteessa, sekä mahdollisimman laajan aiheen käsittämisen vuoksi, edellä mainittujen lähteiden käyttö on siitä huolimatta katsottu tarkoituksenmukaiseksi. Tämän tutkielman tulokset ovat suuntaa-antavia sen vuoksi, että toisissa RAN-verkoston työryhmissä on voitu käsitellä vastanarratiiveja osana laajempaa terrorismintorjunnan kokonaisuutta. Tutkielman luotettavuuden lisäämiseksi RAN-verkoston toisten työryhmien sekä muiden EU:n terrorismintorjuntaa käsittelevien tahojen dokumentteja olisi voitu tarkastella laajemmin. Tämän lisäksi monet tutkimuksen teoriaosiossa käytetyt tutkimukset perustuvat jihadistisen propagandan tutkimiseen, mikä puolestaan tarkoittaa sitä, ettei tutkimustuloksia voi välttämättä yleistää tapoihin vastata eri ääriyhmittymien propagandaan.

Tutkimustulokset ja johtopäätökset jäivät myös suhteellisen yleiselle tasolle, ja syvemmän näkemyksen luomiseksi olisi tarvittavaa tehdä vieläkin systemaattisempi ja laajempi katsaus terrorismintorjuntaan ja vastanarratiiveihin. Tutkimustulosten luotettavuuden kannalta aineiston määrää olisi voinut lisätä, ja tarkastelemalla eri kohderyhmille suunnattuja vastanarratiiveja tutkimustuloksista olisi voinut tulla monipuolisemmat. Kuitenkin pro gradu -tutkielman laajuuden sekä tutkijan ajalliset resurssit huomioiden tutkimuksessa käytetty aineisto oli kohtuullinen.

7. Lähteet

PRIMÄÄRIAINESTO

- RAN / Institute for Strategic Dialogue. (2015). Counter Narratives and Alternative Narratives. *RAN Issue Paper*, 15. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/issue_paper_cn_oct2015_en.pdf> , luettu: 19.3.2018.
- RAN C&N. (2017b). RAN C&N meeting: Dissemination strategies and building online multi-platform networks. *Ex Post Paper*. Budapest, Hungary. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-c-and-n/ran_c-n_dissemination_strategies_building_online_multi-platform_networks_en.pdf>, luettu: 19.3.2018.
- RAN C&N. (2017d). RAN guidelines for effective alternative and counter-narrative campaigns (GAMMMA+). Saatavilla: <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-c-and-n/docs/ran_cn_guidelines_effective_alternative_counter_narrative_campaigns_31_12_2017_en.pdf>, luettu 21.3.2018.
- RAN C&N. (2016a). One-to-one digital interventions. *Ex Post Paper*. Berlin. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-c-and-n/docs/ran_cn_one-to-one_digital_interventions_berlin_14-15_2016_en.pdf>, luettu 19.3.2018.
- RAN C&N. (2016b). Workshop on jihadist propaganda and how to respond. *Ex Post Paper*, 4. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-c-and-n/docs/ran_cn_workshop_jihadist_propaganda_amsterdam_3-4_2016_en.pdf>, luettu: 18.3.2018.
- RAN C&N. (2017). RAN guidelines for effective alternative and counter-narrative campaigns (GAMMMA+). Saatavilla: <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-c-and-n/docs/ran_cn_guidelines_effective_alternative_counter_narrative_campaigns_31_12_2017_en.pdf>, luettu 18.3.2018.

- RAN C&N. (2018). RAN C&N Meeting: Checklist of relevant mental biases and mechanisms for developing counter or alternative narratives. *Vienna*. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-c-and-n/docs/ran_c_n_checklist_relevant_mental_biases_vienna7-8_02_2018_en.pdf>, luettu 15.3.2018.
- RAN C&N. (2017a). C&N meeting: How to measure the impact of your online counter or alternative narrative campaign. *Ex Post Paper*, 5. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/docs/pages/201702_ran_how_to_measure_impact_of_online_campaign_en.pdf>, luettu 17.3.2018.
- RAN Communication and Narratives Working Group. (2017c). Dos and dont's of involving formers in PVE/CVE work. *Ex Post Paper*. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/dos_and_donts_involving_formers_in_pve_cve_work_bordeaux_27_06_2017_en.pdf>, luettu 17.3.2018

KIRJALLISUUS

- Aldrich, D. P. (2014). First Steps Towards Hearts and Minds? USAID's Countering Violent Extremism Policies in Africa. *Terrorism and Political Violence*, 26(3), 523–546.
<https://doi.org/10.1080/09546553.2012.738263>
- Archetti, C. (2015). Terrorism, Communication and New Media: Explaining Radicalization in the Digital Age. *Perspectives on Terrorism*, 9(1), 49–59.
- Bakker, E. (2015). Eu counter-radicalization policies: A comprehensive and consistent approach? *Intelligence and National Security*, 30, 281–305.
<https://doi.org/10.1080/02684527.2014.988442>
- Berger, J. M. (2016). Making CVE Work A Focused Approach Based on Process Disruption. *International Centre for Counter-Terrorism - The Hague*. Saatavilla: <<https://www.icct.nl/wp-content/uploads/2016/05/J.-M.-Berger-Making-CVE-Work-A-Focused-Approach-Based-on-Process-Disruption-.pdf>>
- Berger, J. M., & Strathearn, B. (2013). Who Matters Online: Measuring influence, evaluating content and countering violent extremism in online social networks. *The International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence*. Saatavilla: <http://icsr.info/wp-content/uploads/2013/03/ICSR_Berger-and-Strathearn.pdf>

- Bockstette, C. (2008). Jihadist Terrorist Use of Strategic Communication Management Techniques. *European Center For Security Studies*. Saatavilla: <http://www.marshallcenter.org/mcpublicweb/MCDocs/files/College/F_Publications/occPapers/occ-paper_20-en.pdf>
- Bowman-Grieve, L. (2009). Exploring “Stormfront”: A Virtual Community of the Radical Right. *Studies in Conflict & Terrorism*, 32(11), 989–1007.
- Braddock, K., & Horgan, J. (2015). Towards a Guide for Constructing and Disseminating Counternarratives to Reduce Support for Terrorism Towards a Guide for Constructing and Disseminating Counternarratives to Reduce Support for Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 39(5), 381–404.
- Briggs, R., & Feve, S. (2013). Review of Programs to Counter Narratives of Violent Extremism: WHAT WORKS AND WHAT ARE THE IMPLICATIONS FOR GOVERNMENT? *Institute for Strategic Dialogue*. Saatavilla: <<file:///C:/Users/rosam/Downloads/CounterNarrativesFN2011.pdf>>
- Cohen, J. D. (2016). The Next Generation of Government CVE Strategies at Home. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 668(1), 118–128. <https://doi.org/10.1177/0002716216669933>
- Communication and Narratives Working Group (RAN C&N). (n.d.). Communication and Narratives Working Group (RAN C&N). Saatavilla: <https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-c-and-n>
- Conway, M. (2006). Terrorism and the Internet: New Media—New Threat? *Parliamentary Affairs*, 59(2), 283–298. Saatavilla: <<http://academic.oup.com/pa/article/59/2/283/1555986/Terrorism-and-the-Internet-New-MediaNew-Threat>>
- Conway, M. (2016). Determining the Role of the Internet in Violent Extremism and Terrorism: Six Suggestions for Progressing Research Determining the Role of the Internet in Violent Extremism and Terrorism: Six Suggestions for Progressing. *Studies in Conflict & Terrorism*, 40(1), 77–98. Saatavilla: <<http://www.tandfonline.com/action/journalInformation?journalCode=uter20>>
- Coolsaet, R. (2012). Jihadi Terrorism and the Radicalisation Challenge : European and American Experiences. (2.). *Routledge*.

- Davies, G., Neudecker, C., Ouellet, M., Bouchard, M., & Ducol, B. (2016). Toward a Framework Understanding of Online Programs for Countering Violent Extremism. *Journal of Deradicalization*, 6, 51–86.
- Dragu, T. (2011). Is There a Trade-off between Security and Liberty? Executive Bias, Privacy Protections, and Terrorism Prevention. *The American Political Science Review*. American Political Science Association. Saatavilla: <https://www.researchgate.net/profile/Tiberiu_Dragu/publication/231746561_Is_There_a_Trade-off_between_Security_and_Liberty_Executive_Bias_Privacy_Protections_and_Terrorism_Prevention/links/02e7e52c84ffd738fc000000/Is-There-a-Trade-off-between-Security-and-Liberty-Executive-Bias-Privacy-Protections-and-Terrorism-Prevention.pdf> <https://doi.org/10.2307/41480827>
- Dugas, M., & Kruglanski, A. W. (2014). The Quest for Significance Model of Radicalization: Implications for the Management of Terrorist Detainees. *Behavioral Sciences and the Law*, 32(3), 423–439. <https://doi.org/10.1002/bsl.2122>
- El-Badawy, E., Comerford, M., & Welby, P. (2015). Inside the Jihadi Mind Understanding Ideology and Propaganda. Saatavilla: <https://institute.global/sites/default/files/inline-files/IGC_InsideJihadiMind_18.08.17.pdf>
- Extreme Dialogue (n.d.) Home. Saatavilla: <<http://extremedialogue.org/>>, Viitattu 8. maaliskuuta 2018.
- Falkheimer, J. (2014). Crisis communication and terrorism: the Norway attacks on 22 July 2011. *Corporate Communications: An International Journal*, 19(1), 52–63. <https://doi.org/10.1108/CCIJ-08-2012-0053>
- Ferguson, K. (2016). Countering violent extremism through media and communication strategies: A review of the evidence. *Partnership for Conflict, Crime & Security Research*. Saatavilla: <<http://www.paccsresearch.org.uk/wp-content/uploads/2016/03/Countering-Violent-Extremism-Through-Media-and-Communication-Strategies-.pdf>>
- Freeman, B., Potente, S., Rock, V., & McIver, J. (2015). Social media campaigns that make a difference: what can public health learn from the corporate sector and other social change marketers? *Public Health Research & Practice*. <https://doi.org/10.17061/phrp2521517>
- Gemmerli, T. (2015). The Fight Against Online Radicalisation Starts Offline. *DIIS Policy Brief*.

- Saatavilla: <http://pure.diis.dk/ws/files/118662/PB_online_radicalisation_ENG_WEB.pdf>
- Hussain, B., & Saltman, M.E. (2014). Jihad Trending: A Comprehensive Analysis of Online Extremism and How to Counter it. Saatavilla: <[https://preventviolentextremism.info/sites/default/files/Jihad Trending- A Comprehensive Analysis of Online Extremism and How to Counter it.pdf](https://preventviolentextremism.info/sites/default/files/Jihad_Trending- A Comprehensive Analysis of Online Extremism and How to Counter it.pdf)>
- de Graaf, B. (2011). Evaluating counterterrorism performance : a comparative study. *Routledge*.
- Greenberg, K. J. (2016). Counter-Radicalization via the Internet. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 668(1), 165–179. <https://doi.org/10.1177/0002716216672635>
- Grunig, J. E., & Hunt, T. (1984). *Managing public relations*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Hafez, M., & Mullins, C. (2015). The Radicalization Puzzle: A Theoretical Synthesis of Empirical Approaches to Homegrown Extremism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 38(11), 958–975. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2015.1051375>
- Halverson, J. R., & Way, A. K. (2012). The curious case of Colleen LaRose: Social margins, new media, and online radicalization. *Media, War & Conflict*, 5(2), 139–153. <https://doi.org/10.1177/1750635212440917>
- Hemmingsen, A., & Castro, K. I. (2017). Counter-Narratives. *DIIS Report*. Saatavilla: <https://www.wodc.nl/binaries/2607_Volledige_Tekst_tcm28-286136.pdf>
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., & Gummerus. (2004). Tutki ja kirjoita. *Helsinki: Tammi*.
- Hobsbawm, E. J. (1992). Nations and nationalism since 1780 : programme, myth, reality. *Cambridge University Press*.
- Holtmann, P. (2013). Countering Al-Qaeda's Single Narrative. *Perspectives on Terrorism*, 7(2), 141–146.
- Ingram, H. J. (2015). The strategic logic of Islamic State information operations. *Australian Journal of International Affairs*, 69(6), 729–752. <https://doi.org/10.1080/10357718.2015.1059799>
- International Centre for Counter-Terrorism. (2017). Deconstruction of Identity Concepts in Islamic State Propaganda A Linkage-Based Approach to Counter-Terrorism Strategic Communications. *European Counter Terrorism Centre (ECTC) conference on online terrorist propaganda. Hague: Europol*. Saatavilla: <<https://icct.nl/wp->

content/uploads/2017/06/bergerjm_deconstructionofislamicstatetexts.pdf>

- Koehler, D. (2014). The radical online: Individual radicalization processes and the role of the Internet. *Journal for Deradicalization*, 1, 116–134. Saatavilla: <<http://journals.sfu.ca/jd/index.php/jd/article/view/8%5Cnhttp://journals.sfu.ca/jd/index.php/jd/article/download/8/8>>
- Leuprecht, C., Hataley, T., & Moskalenko, S. (2009). Containing the Narrative: Strategy and Tactics in Countering the Storyline of Global Jihad. *Perspectives on Terrorism*, 3(2), 1–15.
- Malkki, L. (2016). International pressure to perform: Counterterrorism policy development in Finland. *Studies in Conflict and Terrorism*, 39(4), 342–362.
<https://doi.org/10.1080/1057610X.2016.1117332>
- Miles, M., & Huberman A. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. 2 laitos. Sage Publications.
- Neumann, P. R. (2013). The trouble with radicalization. *International Affairs*, 89(4), 873–893.
<https://doi.org/10.1111/1468-2346.12049>
- Parker, T. (2007). Fighting an Antaeus Enemy: How Democratic States Unintentionally Sustain the Terrorist Movements They Oppose. *Terrorism and Political Violence*, 19(2), 155–179.
<https://doi.org/10.1080/09546550701246809>
- Piazza, J. A., & Walsh, J. I. (2009). Transnational Terror and Human Rights. *International Studies Quarterly*, 53(1), 125–148. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2478.2008.01526.x>
- RAN - Radicalisation Awareness Network (n.d). Saatavilla: <https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network>
- RAN Working Groups – Radicalisation Awareness Network Working Groups (n.d.) Saatavilla: <https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran_en>
- Ranstorp, M., Gustafsson, L., Hyllengren, P., & Ahlin, F. (2780). Preventing and Countering Violent Extremism An Initial Rapid Evidence Assessment and Analysis Plan Examining Local Authority Action Plans and Programming Elements. *Operational Research Analyst*, 115. Saatavilla: <http://cradpdf.drdc-rddc.gc.ca/PDFS/unc274/p805336_A1b.pdf>
- Ranstorp, M., & Wilkinson, P. (2008). *Terrorism and Human Rights*. New York: Routledge.

- Reed, A., Ingram, H. J., & Whittaker, J. (2017). *Countering Terrorist Narratives*. Saatavilla: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596829/IPOL_STU\(2017\)596829_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596829/IPOL_STU(2017)596829_EN.pdf)>
- Reinares, F., Alonso, R., Bjørge, T., Porta, D. Della, Coolsaet, R., Khosrokhavar, F., De Vries, G. (2008). *Radicalisation Processes Leading to Acts of Terrorism. A Concise Report Prepared by the European Commission's Expert Group on Violent Radicalisation*. Saatavilla: <<http://scholar.google.com/scholar?hl=en&btnG=Search&q=intitle:Radicalisation+Processes+Leading+to+Acts+of+Terrorism#0>>
- Schmid, A. (2013). *Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review. ICCT Research Paper*. Saatavilla: <<https://www.icct.nl/download/file/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013.pdf>> <https://doi.org/10.19165/2013.1.02>
- Schmid, A. (2014). *Al-Qaeda's "Single Narrative" and Attempts to Develop Counter- Narratives: The State of Knowledge. International Centre for Counter-Terrorism*. Saatavilla: <<https://www.icct.nl/download/file/Schmid-Al-Qaeda%27s-Single-Narrative-and-Attempts-to-Develop-Counter-Narratives-January-2014.pdf>>
- Schmid, A. P., & Graaf, J. de. (1982). *Violence as communication : insurgent terrorism and the Western news media*. Sage.
- Silber, M. D., & Bhatt, A. (2007). *Radicalization in the West: The Homegrown Threat* (The New York Police Department). Saatavilla: <https://sethgodin.typepad.com/seths_blog/files/NYPD_Report-Radicalization_in_the_West.pdf>
- Softness, N. (2016). *Terrorist Communications: Are Facebook, Twitter, and Google Responsible for the Islamic State's Actions?* *Journal of International Affairs*, 70(1), 201–215.
- Stevens, T., & Neumann, P. R. (2009). *Countering Online Radicalisation A Strategy for Action. International Centre for Study of Radicalisation and Political Violence*. Saatavilla: <<http://icsr.info/wp-content/uploads/2012/10/1236768491ICSROnlineRadicalisationReport.pdf>>
- Tuman, J. S. (2010). *Communicating terror : the rhetorical dimensions of terrorism*. SAGE Publications.

- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (6. uud. laitos). Helsinki: Tammi.
- Van Eerten, J.-J., Doosje, B., Konijn, E., De Graaf, B., De, M., Colophon, G., & Doosje, B. (2017). *The role of counter-narratives in prevention of radicalization and de-radicalization* (University of Amsterdam). Saatavilla: <https://www.wodc.nl/binaries/2607_Volledige_Tekst_tcm28-286136.pdf>
- Vilkka, H. (2005). *Tutki ja kehitä*. Helsinki: Tammi.
- von Behr, I., Reding, A., Edwards, C., & Gribbon, L. (2013). Radicalisation in the Digital Era: The use of the internet in 15 cases of terrorism and extremism. *RAND Europe*, 76. <https://doi.org/10.1214/07-EJS057>
- Vos, M. & Shoemaker, H. (2011). *Integrated communication: concern, internal and marketing communication*. (4. laitos). Hague: Netherlands.
- Weimann, G. (2008). The Psychology of Mass-Mediated Terrorism. *American Behavioral Scientist*, 52(1), 69–86. <https://doi.org/10.1177/0002764208321342>
- Wilner, A., & Rigato, B. (2017). The 60 Days of PVE Campaign: Lessons on Organizing an Online, Peer-to-Peer, Counter-radicalization Program. *Journal for Deradicalization*, (12), 227–268. Saatavilla: <<http://journals.sfu.ca/jd/index.php/jd/article/view/117/97>>

8. Liitteet

Taulukko 5. Vastanarratiivien syyt.

Yläluokka: Vastanarratiivien syyt	
Alaluokka	Tiivistetty ilmaisu
Ekstremistinen propaganda verkossa	<p>Ekstremistinen propagandan suuri määrä verkossa Ekstremistinen propaganda verkossa Ekstremistit hallitsevat verkkokeskustelua Ekstremistisen verkkosisällön laadukkuus Ekstremistisen propagandan kuvaus: manipuloi kognitiivisesti ja spesifisti Ekstremistinen propaganda lupaa seikkailua, merkityksellisyyden kokemusta, tarkoitusta ja muita sosiaalisia hyötyjä Ekstremistisessä propagandassa on usein diagnoosi, prognoosi ja rationale</p>
Propagandan vaikuttavuus	<p>Vaikutus radikalisoitumisprosessiin Identiteettiin vetoaminen Tarkoituksen tuominen Osallistaminen Henkilökohtainen lähestyminen Toimintaan mukaan osallistumisen tarjoaminen</p> <p>Haaste Epäselvyys vaikuttavuudessa Tiedon ja käyttäytymisen muutoksen suhde Epätietoisuus internetin roolista radikalisoitumisessa Liian vähäinen määrä kampanjoita Vaikuttavuuden mittaaminen</p>

Taulukko 6. Vastanarratiivien tekijät.

Yläluokka: Vastanarratiivin tekijä	
Alaluokka	Tiivistetty ilmaisu
Valtionhallinto	<p>Valtionhallinnolla on resursseja kampanjoiden tekoon Valtionhallinnolla valmiit yleisöt kampanjoita varten</p> <p>Haaste: Valtionhallinnon selkeä tuki kampanjalle voi olla haitallista</p>
Kansalaisyhteiskunta	<p>Kansalaisjärjestöjen tärkeä rooli vastanarratiivien suunnittelussa ja teossa Nuorten asiantuntemus sisällöntuotannossa</p> <p>Haasteet Kansalaisjärjestöt tarvitsevat resursseja Kansalaisyhteiskunnan heikot resurssit ja osaaminen Pitkäaikaisen, strategisen toiminnan puute lyhyen aikavälin rahoituksen vuoksi Vaikeus löytää viestin lähettäjiä Yhteistyö valtionhallinnon kanssa voi vaarantaa toimijoiden maineen kohdeyleisöjen silmissä</p>
Yksityiset yritykset	<p>Teknologiayritysten ja sosiaalisen median yrityksiä voisi hyödyntää enemmän Mainos- ja elokuvientuottoyrityksiä voisi hyödyntää kansalaisjärjestöjen tukemisessa esimerkiksi niiden vastuullisuuden näkökulmasta Yksityiset yritykset ovat teknisesti osaavia</p> <p>Haaste Tiedon puute ekstremismistä Yksityisten yritysten tahdon ja ajan puute – vastanarratiiveista ei lisäarvoa suoraan liiketoiminnalle</p>
Yhteistyö	<p>Yhteistyöhön kansalaisyhteiskunnan ja yksityisen sektorin välillä tulee valtionhallintoa kannustaa Yhteistyö kolmannen sektorin ja julkisen sektorin välillä tärkeää</p>

	<p>Haaste</p> <p>Eri tahojen yhteistyö pitkällä aikavälillä</p> <p>Valtionhallinnon, kansalaisyhteiskunnan ja yksityisen sektorin yhteistyö on haastavaa</p> <p>Innovatiivisten rahoitusmuotojen ja yhteistyömuotojen puute</p> <p>Työn koordinointi</p>
<p>Entiset ekstremistit</p>	<p>Aiempien ekstremistien käyttö kampanjoissa suotavaa</p> <p>Haasteet:</p> <p>Entisillä ekstreemisteillä ei välttämättä tarpeeksi osaamista vastaanratiivien tekoon</p> <p>Riski siitä, että entinen ekstremisti saattaa palata vanhaan ympäristöönsä</p> <p>Kaikki entiset ekstremistit eivät voi edesauttaa ekstreemistejä irtaantumaan ympäristöstään</p> <p>Entisillä ekstreemisteillä voi henkisesti olla vielä käsittelemättömiä asioita</p> <p>Entisille ekstreemisteille omien kokemuksien hyödyntäminen voi johtaa itseriittoisuuteen</p>

Taulukko 7. Vastanarratiivin lähettäjä.

Yläluokka: Vastanarratiivin lähettäjä	
Alaluokka	Tiivistetty ilmaisu
Lähettäjän luotettavuus	<p>Vastanarratiivin luotettavuus kohderyhmän näkökulmasta</p> <p>Viestin lähettäjän luotettavuus</p> <p>Auktoriteetin käyttö vastanarratiivin lähettäjänä</p> <p>Vastanarratiivin lähettäjän personointi</p> <p>Kansalaisyhteiskunnan organisaatiot luotettavia lähettäjiä</p> <p>Vastanarratiivin lähettäjän personointi</p> <p>Haasteet:</p> <p>Valtionhallinto ei saa olla vastanarratiivin lähettäjä</p> <p>Valtionhallinto ei luotettava viestin lähettäjä</p>
Entiset ekstremistit	<p>Aiempien ekstremistien käyttö kampanjoissa suotavaa</p> <p>Entiset ekstremistit tehokkaita ja luotettavia viestin lähettäjiä kokemuksiansa myötä</p> <p>Entisten ekstremistien käyttö vastanarratiiveissa</p> <p>Entisten ekstremistin roolin korostaminen kampanjoissa</p> <p>Entisten ekstremistien hyödyntäminen vuorovaikutuksessa</p> <p>Entisten ekstremistien käytölle isot odotukset</p> <p>Haasteet:</p> <p>Kaikki ekstremistit eivät hyväksy entisiä ekstremistejä: he voidaan nähdä pettureina, jotka työskentelevät viholliselle</p>

Taulukko 8. Vastanarratiivin vastaanottajat.

Yläluokka: Vastanarratiivin vastaanottajat	
Alaluokka	Tiivistetty ilmaisu
Kohderyhmän raja	<p>Kohderyhmä on rajattava Kohderyhmä rajataan selvityksen perusteella Kohderyhmän on rajattava tarkasti Kohdeyleisön määrittely on kampanjan menestyksen kannalta oleellista Tarkasti mietitty kohderyhmä on tärkeää</p>
Kohderyhmän tunteminen	<p>Tieto siitä, miksi kohderyhmä haluaisi olla vuorovaikutuksessa Kohdeyleisön heikkouksien tunteminen Kohdeyleisön tunteminen, jotta voidaan määrittää oikea vastanarratiivin tyyppi Kohderyhmän tarkka raja ja identifiointi, joka perusteella tarkastellaan radikalisoitumisen astetta Kohdeyleisön tunteminen on oleellista Kohdeyleisön tarkka tunteminen ja osallistaminen Kohderyhmän huolien tarkka tunteminen Kohderyhmän ekstreimien asteen arviointi</p> <p>Haasteet: Polarisoinnin ja stigmatisoinnin vaara, kun viestitään liian suurelle kohdeyleisölle Stereotypisoinnin sekä epäluottamuksen viestimisen vaara, kun viestitään tietylle kohderyhmälle Yhdelle kohderyhmälle tarkoitettu kampanja voi saada aikaan stigmatisoinnin kokemuksia Ymmärrys kohderyhmästä ei välttämättä ole oikea, jolloin epäluottamus kasvaa</p>

Taulukko 9. Viestintäkanavat.

Yläluokka: Viestintäkanavat	
Alaluokka	Tiivistetty ilmaisu
Mediat	<p>Viestintäkanavien kohdistaminen halutulle kohdeyleisölle Median hyödyntäminen vastanarratiivikampanjoissa Journalistien hyödyntäminen</p> <p>Haasteet: Ellei käytetä niitä medioita, joita kohdeyleisö käyttää, viestiä ei kuulla</p>

Taulukko 10. Vastanarratiivin sisältö.

Yläluokka: Vastanarratiivin sisältö	
Alaluokka	Tiivistetty ilmaisu
Tavoitteen määrittely	<p>Suunnittelu ja toteutustapa tärkeitä Tavoitteen tarkka määrittely Vastanarratiivin viestin tarkka sisällön pohdinta Vastanarratiivin viestin sisällön tarkka pohdinta kohderyhmän kannalta Vastanarratiivin tarkoitus ja sen selkiyttäminen</p>
Ajatusmallien muuttaminen	<p>Vaihtoehtoisten ajatusmallien tarjoaminen Vanhojen ajatusten eliminoiminen ja uusien tarjoaminen Sen kertominen, mitä ei tulisi tehdä, ei välttämättä vaikuta kohdeyleisöön, koska kohdeyleisö voi olla vihainen Kohdeyleisön motivointi omaksua vastanarratiivi Kampanjassa myös verkon ulkopuolisia vaikuttamiskeinoja</p>
Vaikuttamisen keinot	<p>Auktoriteettihahmon käyttö vastanarratiiveissa, kun kohdeyleisö etsii varmuutta YouTubessa kannattaa käyttää vaihtoehtoista narratiivia Vastanarratiivin sisältö: epäsuora lähestyminen esim. scifin kautta – ei uhka identiteetille Huumorin käyttö hyödyllistä Vastanarratiivien viestinnällinen monimuotoisuus Mahdollisuuden tarjoaminen tunteiden kanavoimiselle Kampanjan tulisi koskettaa kohdeyleisön vääryyden kokemuksia ja sisältää konkreettisia ”calls to action”, jolla kanavoida tunteita rakentavasti Tunteet vaikuttamisen keinona Yksinkertaistus ja ihmisyyys; henkilökohtaisen tarinan jakaminen</p> <p>Haasteet: Kognitiivinen dissonanssi, jolloin viestiä ei koeta vaikuttavaksi Vastanarratiivi nähdään uhkana identiteetille</p>

	<p>Ihmiset etsivät tietoa, joka vahvistaa heidän olemassa olevia uskomuksiaan</p> <p>Ihmiset eivät vastaanota viestiä, jonka ajattelevat olevan liian stressaava tai kivulias vastaanottaa</p> <p>Suurin osa ihmisistä ei vapaaehtoisesti etsi tietoa, joka voi tehdä heidät levottomiksi</p>
--	---

Taulukko 11. Kampanjan monitorointi.

Yläluokka: Kampanjan monitorointi	
Alaluokka	Tiivistetty ilmaisu
Kampanjan kulun seuraaminen	<p>Vastanarratiivikampanjan seuraaminen Vastanarratiivikampanjan monitorointi ja muutosten tekeminen Vastanarratiivikampanjan kohdeyleisön osallistumisen monitorointi Vastanarratiivikampanjan kohdeyleisön reaktioiden monitorointi ja analysointi Vastanarratiivikampanjan kohdeyleisön reaktioiden monitorointi ja analysointi Vastanarratiivikampanjan monitorointi ja muutosten tekeminen muutoksilla ja osallistaen</p>
Osallistaminen	<p>Nopea reagointi vastanarratiivien saamiin reaktioihin: vaatii resursseja Vastanarratiivin kampanjan pitkä kesto Uusien keskustelujen aloittaminen henkilökohtaisella tasolla Sosiaalityöntekijöiden ja muiden ammattilaisten viestintäkoulutus Henkilökohtaisten keskustelujen jälkeen verkossa myös kasvokkaistapaamisia Ekstremistien osallistaminen paikallisiin liikkeisiin Kohdeyleisön kuuntelu</p> <p>Haaste: Ekstremistit lähestyvät verkossa nuoria suoraan, joten samaa tulisi tehdä. Resursseja tällaiseen työhön on kuitenkin vähän.</p>